

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسولنا محمد
وعلى آله وصحبه وسلم أجمعين

İthaf

Ulu Camide arkalarında feyz alarak aşk, şevk ve huzurla namaz kıldığım iki muhterem hocama, sohbetlerinden zevk aldığım iki dostuma, benzer hastalıklardan vefat eden merhum Ali Parlak ile Vakkas Vakkasoğlu Hoca Efendilerin kudsî ruhlarına hürmet ve muhabbetlerimle...

Cemal Nar

CEMAL NAR

HASTALARA ARMAĞAN

CEMAL NAR

07. 01. 1955 de Kahramanmaraş / Hartlap'ta doğdu. İlkokulu kendi şehrinde, İmam Hatip Lisesini 1973'de Diyarbakır'da, Yüksek İslam Enstitüsü'nü 1977 de Kayseri'de bitirdi ve aynı yıl Kahramanmaraş /Andırın Lisesine Din Dersi Öğretmeni olarak tayin edildi. 1980'de atandığı Kahramanmaraş İmam Hatip Lisesinde eğitim ve öğretimin yanında uzun yıllar değişik yerlerde sohbet, vaaz, seminer, konferans ve yazılarıyla halk eğitimine katkı sundu, irşat ve tebliğ hizmetlerinde bulundu. Aynı okuldan 2003'de emekli olmak zorunda kalan yazar, halen okuma, yazma, irşat ve tebliğ çalışmalarını sürdürmektedir. Evli ve dört çocuk babasıdır.

Cemal Nar yazılı çalışmalarının bir kısmını www.cemalnar.com sitesinde yayınlamaktadır. Sohbet, vaaz, ders, seminer, konferans gibi görsel çalışmalarının bir kısmını da videolar halinde Youtube sayfasında sunmaktadır. Zaman içinde değişik gazete, dergi ve sitelerde yazdı. İnternette yazarın binlerce makalesine ve videosuna erişilmektedir.

Yayınlanmayı bekleyen birçok eseri yanında yazarın yayınlanmış kitapları şunlardır:

1- Anılar Ve İbretler, 2- Bu Sistemden İslam'a, 3- İslamlaşma Bilinci, 4- İslam Sancısı, 5- Arş Gölgesi, 6- Tasavvufun Anahtarı, 7- Âlimin Önderliği, 8- İslam'da Devlet Ve Siyaset, 9- İlim Ve Özgürlük, 10- İlim Ve İktidar, 11- İmanın Kıymeti ve Korunması, 12- İman Ve Etkisi, 13- Aydınlanma Yolu Tasavvuf, 14- İnançta Arınma, 15- İnançta Kirlenme, 16- Okuma Aşkı, 17- İslam'a Göre Irkçılık ve PKK Ekseninde Kürt Sorunu, 18- İnsana Ulaşmak, 19- Cihad ve Zafer Şartları, 20- İnancın Kıvancı, 21- Sistem ve Şeriat, 22- Osmanlıdan Cumhuriyete Büyük Kırılma, 23- Gönül Azığı, 24- Laiklik Sorgulaması, 25- Derdimiz İslam, 26- Adı Konmamış Savaş, 27- Batılılaşmayla Hesaplaşma, 28- Batılılaşma Cinnetinde Aydınların Karanlığı,

29- Kitap Sevgisi Yazma Aşkı, 30- İmam Hatip Davası Ve Hacı Kalay, 31- İslam'ın Özeti, 32- İslam'da Irkçılık Ulusalcılık Milliyetçilik 33- İslam'sız Olmaz 34- İlimsiz Olmaz 35- Davetsiz Olmaz, 36- Hesaplaşmadan Olmaz, 37- Kıymet Bilmek. 38- Hatırlatmalar. 39- Laik Sistemde İslamî Siyaset Sorunu. 40- Müslüman Kimliğin Kodları. 41- Bize Düşen. 42- İslam davası. 43- Din Diyalog Ve Ilımlı İslam. 44- İslam'da Sakal Ve Kıyafet. 45- Okuduğun Kadarsın. 46- İslam'da İnsan İlişkileri - Din Muameledir- 47- İslam'a Ensar Olmak 48- Tanıdığım Maraşlı Hocalar. 49- Acilen İslam Birliği 50- Engin Gönül Yüce Ruh 51- İslam'da İnsan Onuru Ve Çağa Yansıması 52- Güncelin Dili 53- Hizmetten Teröre Gülen Sorgulaması 54- Türkiye'de Dindar Siyaset Pratiği 55- İnternette Kral Sözler 56- İslam Düşüncesinde Sağlık Ve Şifa

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ..... Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

SAĞLIKLA İLGİLİ GİRİŞ	15
Sağlık Ve Hastalık	15
İslam Ve Sağlık.....	16
İslam Ve Tıp İlmî	17
İslam Sağlıklı İnsan İster.....	17
Sağlığın Amacı.....	18
Sağlığın Konusu	19
Sağlığın Kıymeti	20
Sağlığımızı Korumalıyız	20

Hadislerde Sağlığın Değeri	20
Sağlık Büyük Nimettir	21
İlk Sorulacak Sağlıktır	21
Sağlığın Őkr.....	22
Kan Ve Organ BađıŐı	23
Koruyucu Hekimlik.....	23
Hasta Olmada Kendi Kusurlarımız	24
Bulaşıcı Hastalıklar Ve Karantina.....	25
Sağlık Ve Tevekkül.....	25
Hasta Ve Dua	26
Hasta Ziyareti Ve Bakımı	26
Kur'an Ve Sünnet Şifadır.....	27
Tedvnin Hükmü	28
Hastalık Ve Kader	29
İlaçta Şifa Etkisi	31
Kalpleri Hasta Olanlar	31
Engelliler Ve zrller	32
Sonuç Ve Değerlendirme	35
HASTALIĞA SABRIN MÜKÂFATI.....	35
Hayat Bir İmtihandır	36
İmtihan Konuları	37
Hastalık da Bir İmtihandır.....	39
İmtihana Sabır Gereği	40
Hastalıklara Sabrın Sevabı	43
Hastalığın Mutluluğa Dönüşmesi.....	44
Hastalık Nasıl Sevinçle KarŐılanır?	45

Ashâb-ı Kiramdan Şahitler.....	46
Bırak Kalsın	46
Cenneti Tercih Eden Kadın.....	47
Çağımızdan Bir Şahit.....	48
Hz. Peygamber'in Sıtmaya Sabrı	49
Ateşin Şiddetine Bakınız.....	50
Ashâbın Hastalıklara Sabrı.....	51
Hasta Eden Doktor	52
Sahabenin Sıtmadan imtihanı.....	52
Şam'da Taun	53
Hastalığa Karşı İki Tavır.....	54
Muaz b. Cebel'in Tavrı	56
Peygamberimizin Bir Duası	58
Musibete Sabrın Mükâfâtı Cennettir	59
Hz. Hamza'nın Şehadetine Sabır	60
Safiyye'nin Kardeşi Hamza'ya Sabrı.....	62
Ne Korkunç Bir Manzara	63
Peygamberin Sevgilisi Zeyd B. Hârise	64
Hz. Peygamber'in Zeyd b. Harise'ye Üzülmesi.....	67
Hz. Peygamber'in Osman b. Mâ'zun İçin Üzülmesi	68
Ashâbın Ölümüne Karşı Gösterdikleri Sabır	71
Hz. Ebubekir'in Oğlu Abdullah'a Sabrı.....	72
Hz Ömer'in, Kardeşi Zeyd'e Sabrı	73
Useyd b. Hudayr'ın Hanımına Sabrı	75
İbn Mes'ud'un Kardeşi Utbe'ye Sabrı	76
Ebu Ahmed b. Cahş'ın, Kızkardeşi Zeyneb'e Sabrı	76
Müslümanların, Hz. Ömer'e Sabırları.....	76

Hiz. Ebubekir ile Hiz. Ali'nin Sabır Tavsiyeleri.....	78
Ümmü Hallad'ın Oğlunun Ölümüne Sabrı	78
Eyyûb (a.s.)'ın Dertlerle İmtihanı	80
İntihar	83
Hayber'de Kuzman.....	113
Ölümü İstememek Gerekir.....	87
Ölümü Tefekkür.....	88
Ölüm İlla İstenecekse.....	89
HASTALIK VE ÖLÜMDEN ŞİKÂYET ETMEMEK	91
Hastalıktan Şikâyet Etmemek	92
Vay Başıma Gelenler	95
Sabır İlk Darbede Olmalı	100
Aman İsyan Olmasın.....	102
Bir Hikâyemiz Var	104
Cennetlik Kadın Görün	105
ÖLÜME SABRIN MÜKÂFATI.....	106
Daha Hayırlısı Var mı ki?	106
Çocukların Ölümüne Sabır.....	107
Şükür Köşkü.....	108
Aman Dile Dikkat!.....	109
Üç Garip Olay	110
Çocuğu Ölenlere Müjdeler.....	113
Hiz. Peygamber'in Oğlu İbrahim'e Sabrı	115
Hiz. Peygamber'in, Torununa Sabrı.....	116
Üç İki Bir Çocuğu Ölene	116
Hiz. Osman ile Ebu Zerr'in Gösterdikleri Sabır	118
Ne Mutlu Öncüsü Olanlara	118

Hadislerden Anladıklarımız	120
Rahata Kavuşan Yavru.....	123
Dersimizi Alalım.....	126
Düşük Çocuğa Sabrın Mükâfatı	128
Gözlerini Kaybedenin Mükafatı.....	129
Zeyd b. Sabit'in Göz Hastalığına Sabır Göstermesi	130
Ashabdan Birinin Gözlerini Kaybetmesine Sabrı.....	131
Emanet Sahiplenilmez ki!	132
HASTALIĞIN KAZANDIRDIKLARI	133
Hastalık İkramdır	133
Musibette Nimetler Var	135
Ashâb-ı Kiram Böyle Denenirse	136
Hadislerin İfadesi	137
Hastalıklar Tövbe İçin Fırsattır	139
Hastalık Günahlara Keffarettir	142
Hastalık İnsanı Melekleştirir	145
Yine Ondan Bir Hatıra	146
Kayınbabamın Kamyonu	147
Bu Dünyada Kurtulmak	148
HASTALARA BAKMA SEVABI.....	149
Hastalara İyi Muamele.....	150
Hasta Bakıcılığı.....	150
Özellikle Ana babalar.....	151
Yaşlılara Bakmanın Sevap Ve Fazileti	153
Hasta Ziyareti.....	156

Hasta Ziyaretinin Sevabı	158
Allah Nasıl Ziyaret Edilir?	163
Hasta Ziyaretinin Zamanı	217
Hasta Ziyaretinin Adâbı	164
Hastaya Dua Etmek	167
Hastadan Dua İstemek	172
Ziyaret İmkânı Olmayanlar Ne Yapar?	174
Gayr-İ Müslim Hastaları Ziyaret	175
Ne Bahtiyar Çocukmuş	176
HASTALIK VE İBADET	178
Hastaların İbadeti Tamdır	178
Kur'an'dan Örnekler	240
Fıkıh Kaideleri	241
Hasta Namazı Ölümü Karşılama	184
SONSÖZ	186

ÖNSÖZ

“İslam’da Sağlık Ve Hastalık 1” kitabımızın önsözünde şöyle demiştik: Biz bu kitabı çok amaçlarla yazdık ama özellikle ikisi daha belirgin olsun diye önsözde öne almak istedik.

Birinci amacımız, erken teşhis için erken uyarma ile farkındalık oluşturarak bir sağlık bilinci oluşturmaktır. Bugün sağlık sorunu yaşamayan insanların “ben iyiyim, bana bir şey olmaz” dememeleri, sağlıklı yaşamayı öğrenip uygulamaları gerekir. Elbette bu arada özellikle kronik hastalıklar konusunda nice sıkıntı ve ızdırap çeken kardeşlerimiz için, kan ve organ bağıışı, araç gereç hediyesi, ziyaret, sevgi ve moral gibi maddî manevî yardımlardan neleri yapabileceklerini de düşünmeleri gerekir.

İkincisi, kim ve ne olursak olâlim, hangi konumda ne iş yaparsak yapâlim, hangi durum ve ortamda bulunursak bulunâlim, bizi yaratanın kanunu böyledir, her an ve mekânda bizi hastalık ve musibetlerle imtihan edebilir, her şeyimiz değişebilir. Mademki bizi “bakâlim hangimiz daha güzel amel edecek?”¹ Diye imtihan için yaratmıştır ve ahirette bundan hesaba çekecektir, öyleyse sınavın zamanını, zeminini, şartlarını, şeklini, miktarını o belirleyecektir. Bu yüzden her an irademiz dışında -Allah korusun- sağlığımızı kaybederek hasta olabilir, sakat kalabilir, elimizdeki nimet ve

¹ Mülk, 2.

imkânları kaybedebiliriz. İşte o zaman dahi, hayata olan bağlılığımız bitmemeli, mutluluğumuz gitmemeli, neşemizi kaybetmemeliyiz. Kaderimize razı olarak hamd ve şükür içinde yeni vaziyetimizle barışık yaşamaya devam etmeli, bu arada şifa için elden geleni yapmalıyız. Hatta hastalık ve sakatlıklarımızı, engellerimizi birer fırsata dönüştürmeli, bunlardan yeni kazanımlar üretmeliyiz.

İslam açısından sağlık ve hastalık kitabını yazmaya başlayınca aklımda en fazla iki yüz sayfalık bir kitap vardı. Ama kitabın karalaması bitince gördüm ki sayfa sayısı neredeyse dört yüze erişiyordu. Kendi kendime, “bu konuda bu kadar bilgi olur ama bunu kim okur?” dedim. Düşündüm taşındım. Yazdıklarımı silemedim, çünkü hayatta yaşanan işlerdi. Mecburen kitabı biraz kısaltarak iki cilde böldüm. İçindekileri de mümkün merteye birbirinden bağımsızlaştırdım. Kitap biraz rahatlayınca emin olun ben de rahatladım. Ama içim elvermedi, bu kitaba, birinci cildin çok kısa bir özetini “Giriş”te belirttim. “Parça bütünden haber verir” derler. İnşallah o da alınır ve tamamı okunur.

Bu kitap hastalığa karşı Müslümanca tavrı işliyor ve mükâfatını gösteriyor. Asıl olan sağlığı iyi koruyup hasta olmamaktır. Hadi olundu, sabredip şikâyet etmeden tedavisine çalışmaktır. Bu konuları ilk kitabımızda işlemiştik. Bu kitapta ise hastalığa ve sair musibetlere şikâyet etmeden sabretmenin mükâfatı, alacağı büyük ödül ve kazancı işlendi. Hastaların ibadeti, onları ziyaret etmenin ve gönüllü olarak güzelce temizlik ve bakımını yapıp dualarını almanın sevabı anlatıldı. Bütün bu konular Asr-ı saadetten ilginç hikâyelerle canlı olarak sunuldu. İnşallah sağlıklı olanlar kadar hasta olup dert çeken kardeşlerimize ve onların fedâkar bakıcılarına da faydalı olur. Okuyucusuna ulaşmada emeği geçen herkese çok teşekkür ederim.

Son sözümüz, hamd-ü senalar olsun biricik şâfi rabbimiz Allah Teâlâ’ya. O ne güzel Mevla ve ne güzel yardımcıdır.

Cemal Nar
Kahramanmaraş
2018.

GİRİŞ SAĞLIKLA İLGİLİ GİRİŞ

Sağlık Ve Hastalık

Sağlık demek, dirilik, hayat, sıhhat, hasta veya sakat olmama, normal olma, vücut sağlamlığı, fiziksel, sosyal ve ruhsal yönden tam bir iyilik durumunda olması, vücut esenliği, esenlik, sıhhat, afiyet demektir. Sağlıklı ise, bu manada hasta olmayan, sıhhatli anlamına gelir. Bunun zıddı “hasta” ve “hastalık” kelimesidir. Hasta, sağlığı yerinde olmayan, sıhhati bozuk, mariz, sayrı demektir. Böyle olma haline de hastalık denir. Bu kelimedenden de birçok güzel atasözümüz ve deyimlerimiz vardır.²

Evet, sapasağlam bir insan, bir gün bir ağrı hissediyor bir yerinde. Doktorlar alıyor ve inceliyorlar. Fakat o da ne? Uğraştıkları bedenin başka yerleridir. Maalesef vücutta asıl ağrıyan yer değil de, daha başka bir yerde bambaşka bir tehlikeli hastalıkla karşılaşıyorlar. Bunu sevdiklerimizde çok yaşadık. Yine çok duyduk; adamı ameliyata alıyorlar. Kesip biçiyor, içini açıyorlar. Bir de bakıyorlar ki, iş bitmiş, organ elden gitmiş. Bir şey yapamadan dikip gönderiyorlar.

O zaman sormadan edemiyoruz: Acaba şu anda vücudumuzun nerelerinde hangi mikroplar nasıl dolaşıyorlar? Kim bilir, hangi virüs, yıkıp yere serme zamanı gelsin diye harıl harıl faaliyettedir içimizde? Şimdi sağlıklı görünmemizin gerçekliği ne kadardır? Daha kaç gün için geçerlidir bu? Eğer sağlık, “hastalığın olmaması” demekse, elbise ve deri ile kaplı içini göremediğimiz birisine sağlıklı demek nasıl mümkün olur?

² Bkz. D. Mehmet Doğan, Büyük Türkçe Sözlük, İz Yayıncılık, 11. Baskı 1996, İst.

Düşünürsek sağlıklı günlerimiz hastalıklı günlerimize nispeten daha çoktur. Bunu hatırlamalı, sağlığınıza şükretmeli ve korumaya çalışmalısınız. Hasta olursak da asla şikayet etmeden sabırla karşılamalı, bunun kendi kusurlarımızdan olabileceğini, merhametli rabbimizin günahlarımızı hastalıkla döküp ahirette cehennemden bizi korumak istediğini hatırlayıp tövbe etmeli, niğmeti nimete çevirmeliyiz. İnsan bu cihetten bakınca hastalığın bile nasıl bir nimet ve ikram olduğunu görüyor, Allah Teâlâ'nın bu lütuf ve ihsanı karşısında kendi kulluğunu düşünüp hayâ ediyor, dili tutuluyor.

İslam Ve Sağlık

İslam önce sıhhatin önemine dikkat çeker. Allah Teâlâ'nın insanı en güzel biçimde yaratması, hiç şüphesiz sağlığı da kapsar. Yerler ve göklerdeki her şey onun emrine verilmiştir. Bunlardan istifade de, tıpkı varoluş amacı kulluk gibi sağlığı gerektirir. Bu yüzden dini en iyi bilen ve yaşayan Peygamber Efendimiz (a.s) Allah'tan af, merhamet, hidayet ve rızıkla beraber, sıhhat ve afiyet de istemiştir.³ “Duanın hangisi faziletlidir? Diye sorana “*Rabbinden dünya ve ahrette lütuf ve afiyet iste.*”⁴ diye cevap vermiştir. Kıymeti bilinmeyen iki şeyden biri olarak vücut sağlığını belirtmiş ve buna tenbih etmiştir.⁵ Hastalık gelmeden sağlığa dikkatte acele ve itinayı emretmiş,⁶ Allah'a göre, kuvvetli müminin zayıf müminden daha hayırlı ve daha sevimli olduğunu açıklamış,⁷ sıhhatin en büyük servet ve zenginlik olduğunu hatırlatmıştır.⁸

Günümüzden yaklaşık olarak 1400 yıl önce yaşayan Peygamberimiz (sav), aynı zamanda sağlıklı yaşama ve dengeli beslenme konusunda da bütün insanlara, ama özellikle de

³ Müslim, Sahih. Zikr hadis. 35.

⁴ İbn. Mace. Sünen, Dua B.5 Ahmed b. Hanbel Müsmed I/3,5.

⁵ Buhari Sahih Rikak B.1. Tirmizi Sünen Zühd B.1 Ahmed, Sünen, 1. 258.

⁶ Tirmizi, Zühd, 3.

⁷ Müslim, Kader, 34. İbn Mace, Zühd, 14.

⁸ Tirmizi, Zühd, b. 34; İbn Mace, Zühd, 9.

Müslümanlara örnek olarak, ancak günümüzde ulaşılabilen kimi tıbbi bilgileri daha o zamanda ümmetine aktarmıştır.⁹

İslam Ve Tıp İlimi

Peygamberimiz tıp ilmini çeşitli şekillerde övmüş ve öğrenmeye teşvik etmiştir. Bu öneme binaen selef âlimlerimiz ilmi iki kısma ayırdılar: ilm-i ebdan, ilm-i edyan. Yani beden bilgisi, din bilgisi. Gerçekten de ilimler içinde en lüzumusu, rûhu koruyan din bilgisi ve bedeni koruyan sıhhat bilgisidir.

Ortaçağda Avrupa bâtil inançlar ve karanlıklar içinde yüzerken Müslümanlar tıp ilminde de zirvedeydiler. Her yeniliğin keşfedicisi oldular. Batılılar İslâm üniversitelerine tahsil etmeye gelirlerdi. Batıda akıl hastaları “şeytan tarafından tutulmuş kimseler” olarak canlı canlı yakılırken, Müslümanlar bunların tedâvisi için özel hastâneler kurmuşlardı.

İslam Sağlıklı İnsan İster

Çoğu zaman farkında olmadığımız önemli bir konu da, Allah Tealâ'nın kullarını sağlıklı bir çevrede sağlıklı bir beden ve ruh ile yaratmış olası gerçeğidir. Eğer Bizler Allah Tealâ'dan emanet olarak aldığımız bu bedenimizi ve çevremizi onun istediği gibi kullanabilirsek, hem beden ve ruh, hem de çevre sağlığımız hep devam edip gidecektir. Hastalıklarla perişan olmayacağız. O yüzden unutmamamız gerekir ki asıl olan sağlıktır. Hastalık sonradan insana bulaşmaktadır.

Allah Tealâ din adı altında bize bir kısım kanunlar kurallar koymuştur. Bunlara uyup uymamak ona bir fayda vermez, zarar da getirmez. Bunların yapıldığında bütün faydası veya terk edildiğinde bütün zararı biz insanlara aittir. Allah Tealâ kendisi için değil, insan

⁹ Önder Çağırın, Tıbbi Nebevi, 1. baskı, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1996. Bu kaynaktan yararlanarak yazılan makale için bkz.Tıbb-ı Nebevi Tıp Dünyasına Ufuk Açıyor. İlmî Mercek, s.03/Eylül 2004.

için, insanın mutluluğu için din göndermiştir. Eğer ciddi bir bakış açısıyla onun bizden istediği ibadetlere şöyle bir bakacak olursak, görürüz ki, namazın da, orucun da, zekatın ve Haccın da, helal rızık kazanmak için çalışmanın da, tek tek saymayalım, Allah Teala'nın bizden istediği ve yerine getirirsek sevap vadettiği bütün dinin emirleri bizim sağlığını korumak ve mutluluğumuzu sağlamak içindir. Allah, sağlıklı Müslümanı sever ve ondan razı olur. Nitekim sevgili peygamberimiz “*Güçlü kuvvetli müminin zayıf müminden daha hayırlıdır*” demiştir¹⁰.

İnsan İslam'ın emir ve yasaklarına bağlı kaldığı, yediklerini helal ve temiz yediği, sağlıklı beslenmesine dikkat ettiği ve ibadetlerini zamanında yerine getirdiği sürece sağlıklı kalarak hastalıklara yakalanmaz. Öyleyse sağlık bir cennet, hastalık bir cehennemdir ve biz kendi yapıp ettiklerimiz ile bunları daha bu dünyada kazanırız. Bu açıdan bakıldığında İslam ile sağlık arasında çok yakın bir ilişki vardır.

İslâmî kaynaklarda ruh ve beden sağlığını olumsuz yönde etkileyen durumlar yanında iyi bir mümin olmayı da engellemesi sebebiyle insanın iman, ahlâk ve amel bakımından mâruz kalabileceği mânevî hastalıklar üzerinde önemle durulmuştur¹¹. Bu yüzden tedavi ve şifa arama dinimizde ısrarla istenen bir durumdur.

Sağlığın Amacı

İnsanın dünyada varoluş amacı bir yandan yaratıcısını tanıyıp sevmek, iman ve itaat etmek, emir ve yasakları çerçevesinde bu dünyada yaşayarak mamur ve bayındır hale getirmek, fitne ve fesattan korumak, elindeki emaneti gelecek kuşaklara tabî ve fitrî olarak sâlimen aktarıp teslim etmektir. Bu görevleri yapabilmek için insanın sağlıklı, çevresinin de temiz olması gerekir. Yoksa vazife yapılamaz veya hayli zorlanarak yapılır. Bu ise insanın acı çekmesi ve mutsuz

¹⁰ Müslim, Kader, 34; İbn Mace, Zühd, 4168.

¹¹ Bkz. DİA. Abdullah Kahraman, Tedavi md. 40/. 254-256.

olması demektir. Oysa dinin amacı, getirdiği kanunlarla insanları hem bu dünyada, hem de öteki dünya hayatlarında mutlu etmektir. Unutmamak gerekir ki insanın İslam'ın hükümlerine muhatap sayılması akıl sağlığının yerinde olmasına ve belli yükümlülükleri yerine getirebilecek güç ve kuvvete, takate sahip olmasına bağlıdır. Kısacası insanın bedenen ve ruhen sağlıklı bulunmasına bağlıdır.

İnsanın ömrü de bedeni gibi bir ortalama takdire tabidir. Yani mitarı bellidir. Bu beden ve organlarımız normal haliyle örneklerini gördüğümüz kadarıyla söylersek, 110 veya 120 yıl yaşamaya yetiyor. Bazen 130 yılı nadir de olsa görüyoruz. Öyleyse insan beden ve ruh sağlığını koruyabilir ve bu aleti kullanma kılavuzunda yazıldığı gibi, en sağlıklı ve verimli bir şekilde kullanabilirse, bu ömrü az bir sorunla yaşayabilir.

Sağlığın Konusu

Sağlığın konusu insandır. Bedeni ve ruhu ile insan bir bütündür. Mutluluğu ve verimliliği sağlığına bağlıdır. İşte bunu konu edinen ilim dalı tıp ilmidir. Sağlığın veya tıbbın konusu deyince biz bir yerde tıp ilminin kısımlarını görmüş olacağız. Bu açıdan bakıldığında İslâm âlimleri genellikle tıp ilmini **nazarî** ve **amelî** olmak üzere ikiye ayırırlar.

Amelî tıp da kendi içinde ikiye ayrılır. **Birincisi**, sağlam insanın hasta olmaması ve sağlığını koruması için gereken tedbirlerdir. Buna koruyucu hekimlik veya eski tabirle hıfzıssıhha diyoruz. **İkincisi** de hasta olduktan sonra onu tekrar sağlığına kavuşturmak için yapılması gereken teşhis ve tedavidir.

Tedavi hastalandıktan sonra olduğuna göre, eğer Peygamber Efendimizin (sav) hassasiyetle üzerinde durduğu, eskilerin hıfzıssıhha, şimdikilerin koruyucu hekimlik dedikleri ilim dalına gereken önem verilirse, insanlar hem hastalıkla kaybettikleri zaman ve enerjilerini korumuş olacaklar, hem de tedavi için harcadıkları emek ve masraflardan peşinen kurtulmuş bulunacaklardır. İşte burada

hıfzıssıhhayı biraz yakından tanımak iyi olacaktır. Bu konuda aşağıda Kur'an ve sünnetten güzel çıkarılmış bazı özet bilgileri sunacağız.

Sağlığın Kıymeti

İnsan için sağlık ve afiyetin öneminin ne kadar büyük olduğunu hastalık kadar öğreten ne olabilir? Bu yüzden zaman zaman hastalık bizi daha çok Rabbimize şükretmeye vesile olur. Sağlığımızın kıymetini öğretir ve daha dikkatli yaşamamıza sebep olur. Elbette hastalıklardan kaçınmalı, sağlığımızı korumalı, bunun için gerekenleri yapmalıyız.

Koca cihan padişahı Kanuni Sultan Süleyman'ın dillere destan bir beyti vardır. Bakın orada bir nefes sıhhatin padişahlıktan ne kadar üstün olduğunu ne güzel anlatır:

*Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi
Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi.*

Sağlığımızı Korumalıyız

Bir atasözümüz vardır; “acıkan doymam, doyan acıkmam sanırmış”. Aynen öyle, bugün hasta olmayan sağlam insanların “ben sağlıklıyım, bana bir şey olmaz” dememeleri, sağlıklı yaşamayı öğrenip uygulamaları gerekir. Hastalık veya kazalar, yaralanma ve sakatlanmalar, bugünkü dünyada öyle çok da uzağımızda değildir.

Gerek günlük olağan hayatımızda, gerekse bir ömür yaşadığımız özel ve genel, bireysel ve toplumsal hayatımız içinde sağlığın faydaları saymakla bitmez. İnsanın rahat, huzurlu ve mutlu bir hayat yaşamasında en büyük etkenlerden birincisi din ise, ikincisi sağlıktır. O kadar ki, bütün özel ve genel işlerimizi istediğimiz gibi yapabilmek, sağlığımızla doğrudan ilişkilidir.

Hadislerde Sağlığın Değeri

İnsanoğlu sahip olduğu nimetleri kaybedince, onların farkına varır. Sağlık da bu nimetlerden biri, hatta en önemlisidir. Nitekim Hz. Peygamber Efendimiz de birçok hadislerinde buna dikkat çekmiş, bu

noktadaki gaflet ve ihmali gözler önüne sermiştir. Burada birkaç uyarıcı hadisi görelim mi?

“İki nimet vardır ki, insanların çoğu onlar konusunda aldanır da kıymetini bilemez, değerini takdir edemez: Sağlık ve boş vakit”¹².

“Hastalanmadan önce sağlığının, ölüm gelmeden önce de hayatının kıymetini bil!”¹³

Sağlık Büyük Nimettir

Bize bu hayatı bahşeden Allah Teâlâ'nın imandan sonra en büyük nimeti herhalde akıl ve ruh sağlığıdır. İnsan bir yerde bu ikisidir dense yeridir. Bu yüzden imtihan için geldiğimiz bu dünyanın şu iki büyük nimetinden de o mahşer gününde mutlaka sorulacağız. Çünkü Rabbimiz **“Sonra o gün, na’îmden mutlaka sorulacaksınız”** (Tekâsür: 16/8) buyuruyor. Ayetteki “na’îm” kelimesi hayatta lezzet alınan, zevk veren her türlü nîmeti kapsar. Yaşamak, sağlık, afiyet, yeme içme, elbise, eş, aile, ev bark, bağ bahçe, hattâ içilen bir yudum su dahi o na’îm'den sayılan bir nimettir. Hele bir de buz gibi soğuk ve içimi Yavşan suyu gibi tatlı olursa. Bir gün Hz. Peygamber (s.a.v.) ashâbı ile birlikte hurma yiyip üstüne su içmiş, sonra: *“İşte bu, sorgulanacağınız nimettendir”* buyurmuştur¹⁴.

İlk Sorulacak Sağlıkır

Ebû Hüreyre (r.a.) Hz. Peygamber'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

“Kıyamet gününde, kula sorulacak ilk nimet sorusu şöyledir: “Biz senin bedenine sağlık vermedik mi, sana su içirmedik mi?”¹⁵

Bu konuda aktarılan haberlerin en meşhuru da şu hadîstir:

¹² Buhârî, Rikak 1; Tirmizî, Zühd 1; İbni Mâce, Zühd 15; Ahmed, I/258.

¹³ Buhârî, Rikak 3; Tirmizî, Zühd 25.

¹⁴ et-Teshîl:4/216.

¹⁵ A.y.

*"Kıyamet günü şu dört şeyden sorulmadıkça kul bırakılmaz: Ömrünü ne işte geçirdiği, malını nereden kazanıp nereye harcadığı ve ne iş yaptığı sorulur."*¹⁶

Sağlığın Şükürü

Sağlığın kıymetini aklı başında olan her insan bilir. Bilgisi oranında bu nimeti ihsan edene şükür etmesi gerekir. Şükür noktasında insanlar çok farklıdır. Bu farklılığın sebebi, insanlardaki iman, bilgi ve şuur seviyesinin çok farklı olmasındandır. Bu iman ve bilginin bilince dönüşmesi, üzerinde tefekkür edilip içselleştirilmesi, derinlemesine kavranması oranında sağlığa şükür artacak, korunması için daha dikkatli ve tedbirli olunacaktır.

Allah Teâlâ bizden şükür istiyor ve şükredilen nimetleri artıracığını bildiriyor:

"Andolsun şükrederseniz elbette size nimetimi artırırım. Eğer nankörlük ederseniz hiç şüphesiz azabım çok şiddetlidir."¹⁷

"Beni anın ki Ben de sizi anayım. Bana şükredin, nankörlük etmeyin."¹⁸

Peygamberimiz (s.a.s)'in dilinden ise şükür konusunda şu dua dökülüyor:

*"Allah'im! Seni anıp zikretmek, nimetine şükretmek, sana en güzel şekilde kulluk etmek için bana yardım eyle!"*¹⁹

Sık sık dilimizle "çok şükür elhamdu lillah" demeliyiz. Ama yetmez. Şükür, dilimize kalbimizin ve işlerimizin güzelce eşlik etmesiyle gerçek bir şükür olacaktır. Olması gereken, her nimetin getirdiği sorumlulukları bilip yapmaktır. Buna "fiilî şükür" denir. Öyleyse dil ile beraber kalbimi de, elimiz ayağımız da beraberce şükür etmelidir.

¹⁶ Tirmizî, Kıyamet, 1.

¹⁷ İbrahim, 14/7.

¹⁸ Bakara 2/152.

¹⁹ Ebû Dâvûd, Vitir 26.

Kan Ve Organ Bağışı

Elbette sağlıklı yaşarken bunun şükrü olarak özellikle kronik hastalıklar konusunda nice sıkıntı ve ızdırap çeken, hayatları solmuş binlerce kardeşlerimiz için, kan ve organ bağışı, araç gereç hediyesi, ziyaret ve sevgi gibi maddî manevî yardım cihetinden neler yapabileceklerimizi de düşünmemiz gerekir. Hayat bu, hiç belli olmaz, asla unutmayâlim, her sağlıklı insan aynı zamanda potansiyel bir hastadır.

Koruyucu Hekimlik

Eskilerin “hıfzıssıhha” dedikleri kavram, şimdilerde “koruyucu hekimlik” olarak kullanılmaktadır. Hasta olmadan önce sağlık bilgisi ile sağlığın korunmasını anlatan tıp dalıdır.

Hıfzıssıhha, İslâm’ın iki temel kaynağını meydana getiren Kitap ve Sünnet’te önemli bir yer tutar. İslam, koruyucu hekimliğe özen göstererek, kişileri hastalığa yakalanmadan korur. Allahu Tealanın ve Peygamber Efendimizin bu konulardaki emir ve uygulamaları öteden beri müstakil kitaplara konu olmuştur. Hiç şüphesiz koruyucu hekimliğin başında herhalde temizlik gelir. Sağlıklı beslenme de çok ama çok önemlidir. Dinimizin emir ve yasaklarına uyan bir Müslüman kolay kolay maddî veya manevî hasta olmaz.

İman ve ona dayanarak yaşanan bir hayat insanı her türlü hastalıklardan, özellikle de akıl, ruh ve sinir hastalıklarından korur. İman burada koruyucu hekimlik görevini üstlenmiştir. Bu konuda imanın kıymeti, özellikle bugün açığa çıkan bu değeri tartışmasız kabul edilmektedir. Zira çağın hastalığı strestir, bunâlimdir, gerilimdir, panik ataktır, depresyondur. Daha adını sayamayacağımız bir sürü ruhsal hastalıklardır. Yani bu tür hastalıklar bugün geçmiş zamanlara göre daha da artmış ve önemi öne çıkmıştır, daha bir yaygınlık kazanmışlardır.

Hasta Olmada Kendi Kusurlarımız

Maalesef çağımızda çok yaygın olan alkol, uyuşturucu, fuhuş ve daha birçok cinayetlerin arkasında hasta ruhlar, bunalımlı insanlar buluruz. Nice akıl almaz cinayetler ve sapıklıkların arkasında hep bir psikolojik hastalık, marazi bir kişilik yatar. Özellikle bu gün batı toplumlarında bu oranın inanılmaz boyutlara ulaştığı acı gerçeği yazılıp söylenmektedir.

Ancak bu hastalıklı insanların içinde yaşayan masumlar da büyük bir tehlike içerisinde. Çünkü atalarımızın dediği gibi “kurunun yanında yaş da yanar.” Bazen nice masumlar da sağlıklı bir ortamda bulunmanın bedelini çok ağır öderler. Bu da toplumsal sorumluluk bilincini bir kere daha gündeme getirir. Bir kere daha eğitimin, irşat ve tebliğin, iyiliği emretme ve kötülüğü nehyetmenin – emr-i bil ma’ruf ve nehy’i anil münkerin- önemini ortaya koyar.

Neden genellikle inkarcı batı toplumlarında görülen bu bunâlim ve sapıklıklar, bu tür hastalık ve cinayetler İslam toplumunda görülmez, ya da nisbeten daha az görünürler? Evet, çok net bir durumdur bu. Neden?²⁰

Bunun sebebi gayet açıktır: İmansızlık, İslamsızlık.

Müslümanların da iman zayıflığı ve İslam’ı bilmeme ve yaşamama cehaletleri sebebiyle işledikleri bir sürü günahlar, insanı ve çevreyi kirletir, etrafı mikrop yuvasına çevirir, sonuçta birçok hastalıklara sebep olurlar.

²⁰ İslam medeniyetini terkedip Batı medeniyetini aldığımız günden beri bu tür “çağdaş” sapıklıklar, hastalıklar ve cinayetler, halkı Müslüman olan ülkelerde de görülmeye başlanmıştır. Bu bizim tezimizi çürütmez, aksine güçlendirir. Çünkü terk ettiğimiz İslam’ın üstümüzdeki koruyucu şemsiyesi kalkmıştır artık. “Hamama giren terler”miş. Küfrü seçenler, sonuçlarına katlanmak zorundadırlar.

Bulaşıcı Hastalıklar Ve Karantina

Bazı hastalıkların insanlar arasında temasla yayıldığı bilinmektedir. Geçmişte çok görülen veba, cüzzam ve benzeri bulaşıcı hastalıklar insanlara çok zarar vermiştir. Veba salgınları ancak hastalığa yakalanan kişilerin sağlıklı kişilerden ayrı tutulması ile durdurulabilmiştir. Günümüzde de bulaşıcı hastalıkların yayılması bu şekilde karantina uygulamaları ile önlenmektedir. Peygamberimiz (sav) yaşadığı 6. yüzyılda bulaşıcı hastalıklar için karantina uygulamasını tavsiye etmiştir. Hatta sıkı bir şekilde riayet edilmesini bildirmiş ve hastalığı dışarı taşımayı oradan ayrılmayı yasaklayarak önlemiştir.

Sağlık Ve Tevekkül

Dinde tevekkül, bir amaca ulaşmak için, maddi ve manevi elden gelen bütün işler yapıldıktan sonra gerisini Allah (cc.)'a ısmarlama, O'na güvenip dayanma, sonucu O'ndan bekleme demektir. Yani tevekkül, Allah'a (cc.) iman ve itimat ile işleri O'na havale etme, sonra da nasıl olursa olsun sonuca rıza ve teslimiyettir. Çünkü kaderi yazan Allah Teâlâ'dır ve o merhametli Rab, daima kulunun iyiliğine hükmeder. Zaten onun hükmüne karşı gelinmez. Gelse ne yazar? İş olacağına varır. Teslimiyet hiç olmazsa insana huzur verirken Rabbi de razı eder.

Acaba “tedavi tevekküle mani midir?” sorusuna “asla!” diyerek söze başlayalım ve tedavi olmamızı dinimizin istediğini hatırlatalım. Allah Teâlâ'nın yazdığı kader bizce bilinmiyor. Öyleyse Allah Teâlâ'nın kaderinde yine onun kaderine sığınmak ne güzeldir!

Her hastalığın bir devası vardır. Peygamberimiz (sav) de, hastalıkların şifasıyla birlikte yaratıldığını anlatmış ve şifa için gerekli sebepleri yerine getirmeyi tavsiye etmiştir. Bunlar arasında doktora başvurma ve ilgili ilacı kullanma da bulunmaktadır. Hz. Peygamber Efendimiz (sav) bunu bildirip insanlığa ümit vermiş ve tedaviye teşvik etmiştir. Kendisi de o zamanda bilinen perhiz, kan aldırma, soğuk su ile serinletme, hava değişikliği ve birçok bitkilerden

oluşan ilaçlarla tedavi olmuş ve etmiştir. Konu ile ilgili ciltler dolusu kitaplar vardır. “*Tıbb-ı Nebevî*” bizde özel bir bilgi alanıdır.²¹

Hasta Ve Dua

Sağlıklı olmak için dua etmek, tıpkı kadere iman ve tevekkül gibi faydalıdır. Kuşkusuz Allah’a devamlı dua eden, başına gelen her olayın Allah’ın verdiği özel birer imtihan olduğunun farkında olan ve O’na itimat ve tevekkül eden bir mümin, maneviyatı sağlam, morali düzgün olarak sıkıntıdan daha çabuk kurtulacaktır. Yüce Rabbimizin sıkıntıları gideren ve duaya cevap veren sıfatları Kuran’da şöyle bildirilmektedir:

“Ya da sıkıntı ve ihtiyaç içinde olana, Kendisi’ne dua ettiği zaman icabet eden, kötülüğü açıp gideren ve sizi yeryüzünün halifeleri kılan mı? Allah ile beraber başka bir ilah mı? Ne az öğüt alıp düşünüyorsunuz.”²²

Duâ gerçekten de ruhumuz için etkili bir ilaçtır. Zayıf düşmüş kalbimize şifadır. Boşalan enerjimizi sarza bağlamaktır. Dua ederek en kimselere açamadığımız en gizli duygularımızı dile getirir, içimizi boşaltır, ümidimizi kuvvetlendirir, korkularımızı hafifletiriz. İçimize eşsiz bir rahatlık verir, gerginlikleri gideririz. Duâ ile kendimizi Allah’a daha yakın hissederiz.

Hasta Ziyareti Ve Bakımı

Hastaları ziyaret etmek ve onlara bakmak, çok büyük sevapları olan çok önemli bir iştir. Hastaların keyfini, halini hatırlı sormak, onlarla ilgilenmek, moral vermek ve neşelendirmek, sıkmamak, usandırmamak şartıyla ziyaret etmek, Sevgili Peygamberimiz (sav)’in sünnet-i seniyyedir ve çok faydalı, çok kıymetli, çok sevap, maddî manevî mükafatı çok fazla bir salih ameldir. Sevgili Peygamberimiz

²¹ Değerli bir özet ve yukarıdaki bilgilerin ana kaynaklardan bulunup incelenebilmesi ve değerlendirilebilmesi için, Mehmet Denizkuşları’nın “Peygamberimiz ve Tıp” adlı eserine bakılabilir. Marifet y. İst. 1981.

²² Neml, 62.

(sav)'in hadislerine göre bu aynı zamanda günahlara kefarettir. İşte bir hadis-i şerif:

*"Hastaların duasını alınız; onların duası makbuldür"*²³

Özellikle hasta, ana baba ve yakın akrabalarından olursa onlara hizmet çok daha mühim bir ibadettir, çok daha önemli bir sevaptır. Hastaların kırılğan kalbini hoşnud etmek, zayıf düşmüş moralini yükselterek teselli vermek, manevi bir sadaka hükmüne geçer. Ne mutlu böyle bir fırsatı kazanca dönüştürerek kendisini mahvedecek günahlarından kurtulanlara!

Kur'an Ve Sünnet Şifadır

Sağlık en büyük nimettir. Onun değerini bilmek, korumak ve sağlıklı yaşam için Allah'a hamd ve şükür etmek gerekir. Hastalık durumunda da tedâvîye başvurmalıdır.

Bu açıdan bakıldığında Kur'an maddî manevî şifadır. Kur'an'a baktığımızda tıp ile ilgili birçok ayet ve bu ayetlerde geçen hastalık, hastalık sebepleri ve hikmetleri, hastalığa karşı tavır, çeşitli şifa unsurları ve bunlarla tedavi, hasta olmamak için yapılan emir ve tavsiyeler ve bu konular çerçevesinde geçen yaşanmış olaylar buluruz. Kur'an'ın bizzat kendisi şifadır:

"Ey insanlar! Size Rabbinizden bir öğüt, gönüllerdekine bir şifa, müminler için bir hidayet ve rahmet gelmiştir."²⁴

Kur'ân'da geçen şu ayet, Müslüman tıp adamlarını ziyadesiyle hayran bırakmıştır. Koruyucu hekimlik konusunda bundan daha iyi bir öğüt verilemez:

"Yiyiniz ve içiniz, ancak aşırıya kaçmayınız! Gerçekten O (Allah), aşırıya kaçanları sevmez."²⁵

²³ İbni Mâce, Cenâiz: 1; Deylemî, Müsnedü'l-Firdevs, 1:280. Hasta ziyaretini ileride genişçe işledik, gelecektir.

²⁴ Yunus, 10/57.

²⁵ A'râf, 31.

Hız. Peygamber Efendimiz, aşğıdaki sözleriyle insanları tedaviye yöneltmiştir:

*"Ey Allah'ın kulları, tedâvî olunuz. Çünkü Allah, koyduğu her hastalığın ilâcını da koymuştur. Yalnız bir derdin çâresi yoktur, o da ihtiyarlıktır."*²⁶

*"Yüce Allah, hastalığı da, ilâcı da yaratmıştır. Tedâvî olunuz!"*²⁷

*"Her derdin bir devası vardır, ilâcına rastlayınca hastalık iyi olur."*²⁸

*"Ey insanlar, tedâvî olunuz. Çünkü Allah ölüm ve ihtiyarlık dışında, yarattığı her hastalığın şifâsını da yaratmıştır."*²⁹

Bu emirleriyle insanları tedâvîye yönelten Peygamber (s.a.v.), şu hadîsleriyle de hastalığın bir yerden başka yerlere taşınmasını önlemeyi amaçlamış, yani bir karantina tedbiri koymuştur:

*"Bir yerde veba çıktığını duyarsanız oraya girmeyiniz. Sizin bulunduğunuz yerde veba çıkarsa oradan çıkmayınız."*³⁰

Tedâvînin Hükümü

İslam'da hükümü olmayan bir konu yoktur. O yüzden hayatın her alanını İslam kanunları doldurur. Bundan dolayı başka dinlerden ve sistemlerden kanun almaya gerek yoktur Müslümanlar için. Zaten haramdır, vebaldır, günahdır, zulümdür, ayıptır. Bu yüzden "İslam'da laiklik yoktur" diyoruz.

Haliyle sağlığın da, hastalığın ve tedavinin de birçok hükümleri vardır. Müslümanların bunları bilmeleri gerekir. Bu konular fıkıh

²⁶ İbn Mâce, Tıb, h. no: 3456; Tirmizî, Tıb, bâbu mâ câ'e fi'd-devâ'i ve'l-Hassi aleyhi, no.: 2038; İbn Hanbel, Müsned, İbn Hibbân, Müstedrek, Üsâme ibn Serik'ten.

²⁷ İbn Hanbel, Müsned, Enes'ten.

²⁸ Müslim, Selâm, h. no.: 2204.

²⁹ Taberânî, İbn Abbâs'tan; Ebû Nu'aym, Tıb, Ebû Hüreyre'den.

³⁰ Buhârî, K.76, b.30,31.

kitaplarında ayrı kısımlarda da olsa genişçe işlenmiştir. Şimdi bu konuda şu özet bilgiyi sunalım:

Konuya ilişkin deliller ışığında fakihlerin çoğunluğu, genelde iyileşmesi kesin olarak bilinmeyen hastaların tedavisinin sünnet, mendup veya müstehap olduğunu söylemişler ve teşvik etmişlerdir. Buna göre tedavi olmak iyidir, güzeldir, faydalıdır ve sevaptır. Ancak olmazsa günah kazanmış olmaz.

Ancak bunu ihlas ve samimiyetle Allah Teâlâ'ya tevekkül ve itimat ettiği için yaparsa, o makamda bir insan ise, dinde özel bir yeri vardır, belki de övülür. Bu görüşe saygı duymakla beraber biz öyle düşünmüyoruz. Çünkü tedavi tevekküle mani değildir. Tevekkülü yukarıda tanıtmıştık, kulun kendine düşeni yaptıktan sonra sonucu Allah Teâlâ'ya ısmarlamak, ona güvenip dayanmaktır. Yanlış anlamamak gerekir.

Fakat iyileşmenin tıbben kesin görüldüğü durumlarda tedavi olmak hasta için vaciptir. Olmazsa günâhkar olur.

Hastalık Ve Kader

Hastalık bir imtihan olduğuna göre demek ki bir kaderdir. Bir hastalığa yakalanacaksa, kaderimizde bu varsa, bilelim ki, dünyanın bütün insanları onu önlemeye kalksa, ellerinden bir şey gelmez. Kaderde ne varsa o olur. Kaderi yazan kalemler kırılmış, mürekkebi kurumuştur. Şifa da aynen öyledir.

Ancak “Kaderde hastalık varsa, elden ne gelir?” sözü kaderi doğru anlamamaktır. Soruyu bir de şöyle sormak gerekir: “Acaba kaderimizin böyle yazılmasında bizim etkimiz nedir?”

Kader alınyazımızı yazarken size bakacaktır. Kalem yazmadan önce sizin niyetinize, azim ve iradenize, teşebbüs etme girişiminize ve yapma faaliyetinize bakacaktır. Ona göre yazacaktır yani. Öyle yapacak ki, sonunda siz bu yaptıklarınızın iyi veya kötü yükünü çekeceksiniz. Sorumlu olacaksınız. Ama Allah Teâlâ'nın kulunu dilediği gibi imtihan etme hakkı da vardır. Öyleyse hastalık ve musibetlerde kaderi ve onu takdir edeni değil, kendimizin hata ve

kusurlarını görmeli, bu yüzden hastalığı sızlanmadan, şikayet etmeden sabırla karşılamalı, günahlarımızdan kurtulmaya bakmalıyız.

Şunu hiç unutmayalım, kader adalet eder. Allah Teâlâ o yazgının kula dönük yanlarını o kulun özgürce kullandığı cüz'î iradesi ile isteyip yapıp etmelerine göre yazmıştır. Burada bazılarının anlamadığı nokta, kulun özgür iradesi ile neyi yapmaya karar vermesini, Allah Teâlâ'nın onu yaratmadan önce biliyor olmasıdır. Allah Teâlâ'nın bilgisini aciz kulların bilgisine benzeten cahil kişi, elbette kaderi anlamaz. Burada bocalar ve nihayet çuvallayarak "kader varsa kulun suçu ne? Niye hesap var?" diye bidat cebriye mezhebinin hatasına düşer.

Kadere bir hastalık yazılmış ise, bunun bizim özgür irademizle ve yapıp ettiklerimizle bir alakası vardır. Yani biz bir hastalığa yakalanmışsak, bu mutlak bir imtihan olabileceği gibi, bizim niyet, irade ve amellerimizle de bir alakası vardır. Yani iyi kötü, helal haram davranışlarımız, yeme içmelerimiz ile ilgisi vardır. O hastalık öyle durup dururken değil, bizim yapıp ettiğimiz bir iş ile sebep oluşumuz sayesinde olabilir. O yüzden, hıfzussıha dediğimiz koruyucu hekimlik çok iş görüyor. Eğer biz, Allah Teâlâ'nın iradesi istikametinde bir hayat yaşarsak, sağlığımız korunmuş olarak yaşayabiliriz. Fakat bu ilâhî iradeye ters düşen bir hayat yaşarsak, bu kendimiz ve diğer mahlûkat ile bir çatışmaya götürür. Mesela bir insan çok yer, pis yer, haram yerse, alkol alırsa, zina ederse vs. hastalıklara davetiye çıkarmış olur. Bunu kendisi yaptığı için elbette bundan sorumlu olur. Kaderde yazılmış olması, Allah Teâlâ'nın ilminin büyüklüğünden gelir, icbar edişinden değil.

Yine insan Allah Teâlâ'nın kanunlarına ters bir hayat yaşarsa, onun kanunlarına itaat eden kainat ve içindeki eşya ile ters düşer. İşte bu aykırı oluş ve ters düşüşün neticesinde bize hastalık bir uyarı, bir ceza veya bu tür günahlara bir keffaret olarak gelir ve bizi ahiretteki büyük azaplardan kurtarır.

İlaçta Şifa Etkisi

Hasta olduğumuzda doktorların verdiği ilaçları kullanırız. Çoğu zaman da iyileşiriz. Acaba bizi ilaç mı iyi etti? Bir başka deyişle, şifamızı ilaç mı yarattı?

Haşa! Allah Teâlâ'dan başka yaratıcı yoktur. Mutlak güç ve kuvvet sahibi de yoktur. Her zaman “la havle vela kuvvete illa billah” bu demektir. Hasta eden de Allah Teâlâ'dır, şifayı veren de. Allah Teâlâ'nın kanunu odur ki, yarattığını vesileler, vasıtalar aracılığı ile yaratır. İmtihan icabı böyle yapar. Yoksa hasta ettiğini sandığımız sebepler de vesiledir, iyi ettiğini zannettiğimiz şifa veren ilaçlar ve tedavi yöntemleri de. Asıl yaratıcı Allah Teâlâ'dır. O yüzden Hz. İbrahim Allah Teâlâ'yı muhataplarına tanıtırken, **“İyi bilin ki âlemlerin rabbi dışında taptıklarınız benim düşmanımdır; O, beni yaratan ve bana doğru yolu gösterendir. Beni yediren ve içirendir. Hastalandığım zaman bana şifa verendir. Canımı alacak olan, sonra beni yeniden diriltecek olandır”**³¹ diyor.

Hiç şüphesiz şifadaki tesiri yaratan Allah Teâlâ'dır. Görmez misiniz, aynı hastalığa aynı ilaçlar bazı hastalar için fayda verirken, kimisine de vermez. Bu yüzden doktorlar her zaman mütevazı ve alçak gönüllü olarak şöyle derler: “Biz elimizden geleni yaptık. Gerisi Allah Teâlâ'ya kalmış. Ondan umut kesilmez.”

Kalpleri Hasta Olanlar

Kur'an-ı Kerîm farklı bir hastalıktan bahseder: Kalbi hasta olanlar. Bunlar çoğunlukla münafıklar, bazen de imanı zayıf mü'minlerdir. Bu tip insanları tanımak, şerlerinden korunmak için elzemdir. O yüzden Kur'an-ı Kerîm onlarla ilgili duygu, düşünce ve davranış kalıplarını bir ilke bütünlüğü içinde başta, ortada ve sonda olmak üzere hemen her yere serpiştirilmiş ayetlerinde vermiştir. Hatta müstakil bir “Münafikûn” isimli sure bile vardır. Kur'an-ı Kerîm'i okumaya başlayanlar, daha bakara suresinin ilk ayetlerinde “fi

³¹ Şuara, 26/77- 81.

gulubihim maraz” diye onlarla karşılaşır, sonra da hemen her surede izlerini görürler. Buradaki “maraz / hstalık” hiç şüphesiz mecazidir. Manevi kalp hastalığını, küfür ve nifakı kasteder.

Hz. Peygamber hâlis münâfıkı şöyle tanımlamıştır:

*"Dört huy vardır ki bunların kendisinde bulunduğu adam, hâlis münâfıktır. Ama bunlardan sadece biri bulunan kimse ise o huydan vazgeçinceye kadar kendisinde biraz münâfıklık bulunan insandır. Bu huylar şunlardır: Kendisine güve-nildiği, bir emânet verildiği zaman hiyânet etmek; konuşunca yalan söylemek; söz verip sözünde durmamak; tartıştığı, çekiştiği zaman aşırı gitmek."*³²

Engelliler Ve Özürlüler

Allah Teâla, insanları bir erkek ve dişiden yaratmıştır. Hepimiz Hz. Âdem ve Havva'nın çocuklarıyız. Renklerimizin, ırklarımızın, dillerimizin, coğrafyamızın değişikliği, insan olarak değerimizi farklı kılmaz. İnsan ahseni takvim³³ üzere yaratılan eşrefi mahlûkattır. Allah Teâlâ'nın katında insanın değeri iman ve takva ile dir:

“Ey insanlar! Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, hakkıyla haberdar olandır.”³⁴

Takva, iman, ibadet, salih amel ve güzel ahlâktan meydana gelir. İnsanın değeri işte buradadır. Onu değerli kılan ne güç kuvveti, ne mal mülkü, ne şan şöreti, ne de makam mansıbıdır. Sadece iman ve itâatıdır. Değersiz kılan da inkâr, şirk, nifâk, isyanıdır.

*“Allah sizin sûretlerinize ve servetlerinize bakmaz. Fakat kalplerinizdeki iman veya inkâr hâlinize ve amellerinize bakar”*³⁵

³² Buhârî, İmân: 24; Müslim, İmân: b. 25, h. 106.

³³ Tin, 4.

³⁴ Hucurat, 13.

³⁵ Müslim, Birr, 32.

Fakat ne yazık ki insanlar bunu pek nazara almazlar. Kendi aralarında güç ve kuvvete, mal ve mülke, makam ve mansıba değer verirler. Bütün bunların bir imtihan olduğunu anlamakta zorlanırlar. Bu da onların zâlim ve cahil taraflarıdır. Bu yüzden maalesef bu açılardan ne de olsa eksik olan engelli ve özürllülere karşı yanlış bir bakış ve değerlendirilş içindedirler. Bu değerlendirilş yanlış olduğu kadar ayıp ve çirkindir. İnsana hiç yakışmaz.

Kur'an ise zaman zaman bizlere görme, işitme, konuşma, ortopedik ve zihinsel engellilerden ve bazı hastalıklardan bahseder. Bunların da birer imtihan vesilesi olduğunu biliyoruz. Ancak hemen dikkat çekelim, bu tür engelliler genellikle mecazî /manevî bir mana içerirler. Asıl bunlar kınamayı hak ederler. Yoksa maddi engelli olmak, kişinin elinde değildir ve bu yüzden aşağılanmak ahmaklıktan başka bir şey değildir.³⁶

Kur'an-ı Kerim'de ilgili ayetler incelendiğinde dünya hayatının gereği olan imtihan için bazı insanlarda bazı bedensel engeller bulunduğuna dikkat çekilmekte; ama bunlar gerçek kusur olarak kabul edilmemektedir. Allah'a göre gerçek kusur fiziksel olarak görememek/duyamamak vs. değil; hakka karşı bile bile görmezlik/duymazlık etmektir. işte birkaç ayet:

“Mallarınızdan, canlarınızdan ve ürünlerinizden eksilterek, sizi biraz korku ve biraz açlıkla yıpratıcı bir imtihandan geçireceğiz, bundan kaçış olmaz. Sen sabırlı davrananlara müjde ver.”³⁷

“Öyle yerleri gezip dolaşmadılar mı ki düşünecek kalpleri ve dinleyecek kulakları olsun. Gözler kör olmaz; ama onların göğüslerindeki kalpleri kör olur!”³⁸

³⁶ Diyanet'te Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi İsmail Karagöz Diyanet Aylık Dergi'de (2004 Mayıs sayısında) bu başlık altında bir yazı yayımlanmıştır. Bizim de oldukça faydalandığımız bu makalenin okunmasını tavsiye ederiz.

³⁷ Bakara, 2/155:

³⁸ Hacc, 22/46:

Bunun yanı sıra Kur'an'da bedensel engelliler için birçok kolaylıklar bulunmaktadır. İlgili ayetler şöyledir:

“Allah’a ve Elçisine karşı samimi oldukları sürece güçsüzlerin, hastaların, harcayacak bir şey bulamayanların kendilerini sıkıntıya sokmaları gerekmez. Güzel davranan kimselerin aleyhine yapılacak bir şey yoktur. Allah bağışlar, ikramda bulunur.”³⁹

“Köre güçlük yoktur, topala güçlük yoktur, hastaya da size de güçlük yoktur (Bunlara yapamayacakları görev yüklenmez; yapamadıklarından dolayı günahkâr olmazlar.)”⁴⁰

“Köre sıkıntı yok, topala sıkıntı yok, hastaya da sıkıntı yoktur. Kim Allah’a ve elçisine boyun eğerse onu, içlerinden ırmaklar akan cennetlere sokar. Kim de yüz çevirirse onu da acıklı bir azaba sokar.”⁴¹

Peygamberimiz (sav) engellileri asla bir asalak ve dilenci kitlesi olarak görmemiştir. Durumlarına göre engellileri çalışmaya teşvik ederek onları kabiliyetlerine göre farklı birimlerde istihdam etmiştir. Engellilerin ticaret yapmasını kolaylaştıracak hükümler koymuştur. Zihinsel engelli kimselerin dini yükümlülüklerden muaf tutulduğunu belirtmiştir. Engellilerin sosyal, psikolojik ve duygusal rehabilitasyonlarıyla bizzat ilgilenmiş ve günümüze ışık tutan çok somut hadiseler yaşamıştır. Gerektiğinde engelli ama yetenekli bir zatı devletin en yüksek makamında görevlendirmiştir. Sağlıklı kimselerin engelli kimselerle bir arada yaşamaları konusunda temel ahlaki prensipleri açıklayarak bu hususa teşvikte bulunmuş ve görme engelliye yol göstermeyi, sağır ve dilsizlere laf anlatmayı da sadaka olarak değerlendirmiştir.⁴²

³⁹ Tevbe, 9/9.

⁴⁰ Nûr, 24/6.

⁴¹ Fetih, 48/17.

⁴² Bkz. Emine Gül, Kur'an'da Engelliler,
<http://www.hazardernegi.org/kuranda-engelliler-2/>

Sonuç Ve Değerlendirme

Sonuçta ahsen-i takvîm üzere en güzel biçimde yaratılan insanın fizikî ve ruhî varlığını sağlıklı olarak, sürdürmesi asıl görevlerindedir. Bu görevin ihmali, insanda birtakım hastalık ve özürlerin meydana gelmesine sebep olabilmektedir.

Öte yandan insan, ölümü ve hayatı ile imtihan hâindedir. Bazen nimetlerle bazen de musibetlerle imtihan olur. Dolayısıyla başına gelen her sıkıntının sorumlusu bizzat kendisi olmayabilir. İlâhî imtihanın yanı sıra, anne-baba ve toplumun da ihmal ve kusurları olabilir.

İster ilâhî bir imtihan sonucu, isterse kendisi ve diğer insanların kusuru sebebiyle olsun bir musibetle karşılaşırsa, insanın her şeyden önce metanet ve sabır gösterebilmesi gerekir. Bu sabır ve metanet, sıkıntılardan kurtulmak için maddî ve manevî çarelere başvurulmasına engel değildir. Çarelere başvurulur, ancak “musibet illaki Allah’ın izni ve takdiri ile olmuştur, O, izin vermeseydi olmazdı, bunda da bir hayır vardır” diyerek rahat olma bilincini kazanabilmesi, insanın Allah’a olan imanının sonucudur.⁴³

Mevla görelim neyler / Neylerse güzel eyler.

HASTALIĞA SABRIN MÜKÂFATI

⁴³ Bkz. İsmail Karagöz, Engelli ve Özürülülerin Değeri, Diyanet Aylık Dergi, 2004 Mayıs sayısı.

Hayat Bir İmtihandır

Dünya hayatında ortaya çıkan hastalıklar, Yüce Allah'ın kulları için yarattığı önemli birer imtihandır. Bu hastalıklar nedeniyle tedavi olup ilaç kullanabilmek ise Rabbimizin bu imtihanları kolaylaştırdığı bir rahmetidir. Bugün birçok hastalık, geliştirilen tedavi yöntemleri ve ilaçlar vesilesiyle tedavi edilebilmektedir. Çeşitli hasta kişilerin değişik hastalıkları kısa sürede yok edilip yeniden sağlıklarına kavuşmaları sağlanmaktadır. Bu açıdan insan gerçeğini iyi tanımak gerekir. Onu bize en iyi tanıtan kitapların başında Kur'an-ı Kerim gelir. Birçok yönleriyle insan gerçeğini onda buluruz. Bundan daha doğal ne olabilir? Zira onu en iyi anlatan, hiç şüphesiz onu en iyi bilen yaratıcısıdır. İnsan nasıl bir varlıktır, bu dünyaya niçin gelmiştir, nelerle karşılaşacaktır, sorunlarını nasıl çözecektir, gidiş nerededir, akıbet nedir? Daha buna benzer bir yığın sorunun cevabını felsefe, sosyoloji, tıp, psikoloji, tarih ve sair ilim ve eserlerde arayanlar, gerçeğin bütününe asla erişemeyeceklerdir. Onu asıl Kur'an-ı Kerim'de aramak gerekir.

Kur'an-ı Kerim'den kaynaklanan iman, insanın başına gelen belaları, sebebeplerini ve kurtuluş yollarını da açıklar. Böylece acılara, musibetlere, belalara, kısacası hayatın topyekûn sıkıntı ve zorluklarına dayanma, direnme, katlanma, yani sabretme ve tahammül gücü verir insana. Zira inanan insan için acı olan olaylarda bile bir rahmet vardır, bir güzel taraf barındırır, eğer iyi bakar da görebilirse.

Ancak insan için çıplak bir gerçek vardır; denenecektir. İnsan, İslam dinini bilme, öğrenme, yaşama ve yaşatma, toplumsal hayatı Allah Tealâ'nın iradesine göre inşa etme, sosyal ilişkileri ahlak ve erdem üstüne kurma ve temiz bir hayat yaşama açısından hiç şüphesiz denenecektir. Tıpkı bizden öncekilerin denenip sınıandığı gibi,

dünyaya gelen her insanın imtihan edilmesi, Allah Teâlâ'nın genel bir kanunudur:

“Müminler sadece ‘İman ettik’ demeleri sebebiyle kendi hallerine bırakılacaklarını, imtihana tabi tutulmayacaklarını mı zannettiler? Biz elbette kendilerinden önce yaşamış olanları denedik. Allah elbette şimdiki müminleri de imtihan edip iman iddiasında sadık olanlarla, samimiysiz olanları ortaya çıkaracaktır. Kötülükleri işleyenler hükmümüzden kaçıp kurtulacaklarını mı zannettiler? Ne fena hükmediyorlar.”⁴⁴

İmtihan Konuları

İnsanın imtihan konuları bellidir. Bir ayet ana konuları şöyle belirler:

“Biz mutlaka sizi biraz korku ile, biraz açlık ile, yahut mala, cana veya ürünlere gelecek noksanlıkla deneriz. Sen sabredenleri müjdele! Sabırlılar o kimselerdir ki başlarına musibet geldiğinde, "Biz Allaha aidiz ve vakti geldiğinde elbette O'na döneceğiz" derler. İşte Rableri tarafından bol mağfîret ve rahmete mazhar olanlar onlardır. Hidayete erenler de ancak onlardır.”⁴⁵

Ayette geçen **“İnna lillah ve inna ileyhi raciûn”** cümlesinin manası, **"Biz Allaha aidiz ve vakti geldiğinde elbette O'na döneceğiz"** demektir. Böyle demeye, **“istirca”** denir. Bu ayet, İslam ümmetine Allah'ın en büyük lütuflarından. Özellikle acı musibetler, sıkıntılar, eza ve cafalar karşısında **"Biz Allah'a aidiz"** diyerek mümin malını ve canını Allah'a teslim etmektedir. Zira bütün kâinatın ve içindeki varlıkların O'nun yaratıkları olduklarını, O'nun kendi mülkünde dilediği işi dilediği gibi yapmasının hakkı olduğunu hatırlar. Böylece mü'min, kendisini o muazzam güç ve kuvvet kaynağına bağlayarak, oradan aldığı güçle her türlü musibetin üstesinden gelir.

⁴⁴ Ankebut, 2-4.

⁴⁵ Bakara, 155-157.

Yeraltından çıkarılan ham maden halindeki altının toprak ve sair cürüfattan temizlenmesi için ateşe atılması gibi, insanın da kötü huylarının, olumsuz yanlarının açığa çıkarılarak giderilmesinde bu çileli imtihanların, bu acı ve musibetlerin gerekliliği vardır.

İnanan insan için her olayın bir güzel yanı vardır dedik. Efendimizin (sav) ifadesinden de anlıyoruz ki, müminin başına sevindirici bir şey gelirse şükreder, bundan ecir ve sevap kazanır. Haliyle bu kendisi için hayırlı olur. Yok, can yakıcı, üzücü bir bela ve musibet gelirse sabreder, bu da kendisine ecir ve sevab kazandırır, geçmişte işlediği hata isyan ve günahlara keffaret olur. Haliyle bu da kendisi için hayırlı olur. Bu gerçekten şaşılacak ve sevinilecek bir özelliktir ve dahi ancak mümin içindir.

Ancak şunu unutmamak gerekir ki başımıza gelen bela ve musibetler, sadece ilahî bir imtihan sebebiyle değil, genellikle Yüce Allah'ın kesin emir ve yasaklarına uymadığımızdan kaynaklanmaktadır. Evreni yaratan Allah Teâlâ, ona kendi kanunlarını da bildirmiştir. Evren o kanunlara gönüllü itaat ederek varlığını devam ettiriyor. Bu zamana kadar insanın yaşamadığı yerlerde, mesela göklerde gezegenler arasında bir kaos, bir kargaşa ve karmaşa yaşanmamıştır.

Allah Teâlâ insanın bireysel ve toplumsal hayatı için de bir kanun koymuştur. Eğer insanlar o kanuna itaat ederlerse, temiz, rahat, mutlu ve huzurlu bir hayat yaşarlar. Yok, itaat etmezler de isyan ederlerse, bunun cezasını bireysel ve toplumsal hayatlarında bir şekilde çekerler. Genellikle bu çekmeler, hastalıklar, cinayetler, zulümler, sömürüler, savaşlar, anarşi ve terörler, sosyal patlama ve ihtilaller yanında depremler, seller, tusunamiler, kasırgalar, kuraklıklar gibi doğal felaketler şeklinde de görülebilir. Çünkü insanın işlediği isyanlar, yerleri ve gökleri fesada verirler:

“Allah’ın buyruklarını umursamayan şu insanların kendi tercihleri ile yaptıkları işler yüzünden karada ve denizde (bütün dünyada) bozukluk ortaya çıktı, nizam bozuldu. Doğru yola ve

isabetli tutuma dönme fırsatı vermek için, Allah, yaptıklarının bazı kötü neticelerini onlara tattırır.”⁴⁶

Belki bu ilahî ikazı anlamayan gafiller “ne alaka?” diye alık alık bakarken, tanrıtanımaz cahiller de bu ifadelere bıyık altından güleceklerdir. Ama olsun. Elbet bir gün gelecek, gerçekleri bilecek ve çok ağlayacaklardır. Ama ne yazık ki çok geç kalmış olacaklardır.

Oysa bugün herkesin önem verme gereği hissettiği “çevre” temizliği ve korunması farklı bir şey midir? Hava, su ve toprağın doğal yapısını korumaktan oluşan “çevre bilinci” için çırpınıp duruyoruz. Bu gün sanayi artıkları, zehirli gazlar, bilinçsiz tüketilen, yani israf edilen kaynaklar karşısında ızdırapla kıvranıyoruz, ama bizzat insanın bilinçsizce tüketimi karşısında, yani insanın israfı karşısında kılımız kıpırdamıyor. İnsanlık alkol, uyuşturucu ve fuhuş bataklığında boğuluyor, fakat tedbir alması gerekenler, yangına körükle gidiyorlar. Bu yangını söndürmeye çalışan dindarlar ise “insan özgürlüğüne saldıranlar” olarak yok edilmeye çalışılıyor. Kimler tarafından? Yukarda anlattığımız hani şu gerçeklere bıyık altından gülen zavallılar tarafından. Şimdi gülen, ama bir zaman sonra çok ağlayacak olan zavallılar...

İnsanlar bu gibi hallerde erken uyanırlar da yaptıkları yanlışların farkına vararak Allah Teâlâ'ya dönerlerse, çektikleri bu musibetler, geçmiş günahlarına keffaret olabilir. Musibetler bu açıdan bakıldığında bir kazanca dönüşebilirler. Yukarıdaki hadis-i şerif işte bu kârlı gerçeği ifade etmektedir.

Hastalık da Bir İmtihandır

İşte bizim hastalığa bakışımız da böyledir. O veya başa gelen başka musibetler, iman sayesinde rahat atlatılabilir. İman onlara karşı bir dayanma gücü verir. Çünkü insan bir kul olduğunu ve denenmekte olduğunu ve sabrının ödülünün çok büyük olduğunu bilmektedir. Bunu bilmek, başlı başına bir tesellidir.

⁴⁶ Rum, 41. Benzer ayetler için bakz. 7,168; 21, 35; 2,155; Şura, 30.

Bu inanç ve anlayışların toplamı sayılan kadere iman ise en büyük tesellidir. Başına gelecek olan saadet veya felaketi bütün insanlar bir araya gelerek defetmek isteseler, ellerinden hiç bir şey gelmez. Kaderde olan, kaza olarak başa gelir. Tesadüf değildir, rasgele değildir, şaşırması da gelmiş değildir. “Bu kadar insan arasında niye ben?” gibi beyni burkan sorulara gerek bırakmaz. Çünkü bu planlı, bilinçli ve engellenemez bir geliştirdir. Kendine düşen ise sebep ve hikmetini kavramaya çalışmak ve “istirca” ederek teselli bulmaktır.⁴⁷

Dünya hayatında ortaya çıkan hastalıklar, Yüce Allah’ın kulları için yarattığı önemli birer imtihandır. Rabbimizin bizi çeşitli korku, açlık ve mallardan, canlardan, ürünlerden eksiltmeler ile imtihan edeceğini⁴⁸ yukarıda görmüştük. Bu imtihan sonuçta Müslümanların menfaatine dönüşerek hakkında büyük hayır olacaktır. Ya onun geçmiş günahlarını af ettirecek, böylece cehennemde yanmaktan kurtaracaktır. Böyle bir günahı yoksa bile, Allah Teâlâ’nın katındaki sevgisini artıracak, derecesini yükseltecek, makamını yüceltecek ve mükâfatını bollatacaktır. Belki de ileride duçar olacağı daha büyük bela ve musibetlerden erken ve az ile kurtaracaktır.

İmtihana Sabır Gereği

Öyleyse bu hastalığı ve sair sıkıntıları sızlanıp şikâyet etmeden sabırla karşılamak, böylece maddî manevî faydalara, sevaplara ve mükâfata ermek gerekir.

Sabır, acılara, üzüntülere, sıkıntılara katlanma, bela ve musibetlere dayanma, haksızlık karşısında bile haksız ve hadsiz tepkilerden kaçınma, elde edilemeyen nimetler, lezzetler ve şehvetler karşısında nefsi dizginleme, sızlanma ve şikâyetlenmeyi terk etmedir. Sabır, hayat yolunda yürürken içten ve dıştan karşımıza çıkan tüm engellere karşı dayanma, direnme ve devam etmedir.

⁴⁷ Bkz. Cemal Nar, İmanın Kıymeti Ve Korunması, Toprak y. İst.

⁴⁸ Bakara, 155-157.

Sabrın, bir başka açıdan bakarsak üç yüzü vardır: Görevleri yapmakta sabır. Yasaklardan kaçmakta sabır. Bela ve musibetlere dayanmakta sabır. Bunlara hakkıyla sabreden, zafere ermiştir. Dünya da onların hakkıdır, ahiret de, cennet de.

Allah (cc.) hep sabrı emreder ve sabırlıların sever:

“Ey iman edenler! Sabır ve namazla yardım isteyin. Şüphe yok ki Allah, sabredenlerle beraberdir.”⁴⁹

“Gerçekten de kim Allah'dan korkar ve sabrederse, hiç şüphesiz Allah güzel işler yapanların mükâfatını zayi etmez.”⁵⁰

Sevgili Peygamberimiz(sav.) bize sabır gerçeğini ne güzel anlatıyor:

*"İşittiği şeyin verdiği ezaya aziz ve celil olan Allah'tan daha sabırlı kimse yoktur. Çünkü insanlar O'na şirk koşarlar, evlatlar nisbet ederler. Ama Allah yine de onlara afiyet ve rızık vermeye devam eder."*⁵¹

*"Mü'min erkek ve kadının canında, çocuğunda, malında belâ eksik olmaz, ta ki Allah'a hiçbir günah olmaksızın kavuşur."*⁵²

*"Eğer bir kulun Allah katında bir makamı olup da, Allah eğer onu oraya ulaştırmamışsa, onun bedenine, malına, çocuğuna bir belâ verir. Kul da buna sabreder. Böylece Allah onu, hakkında takdir etmiş olduğu makamına ulaştırır."*⁵³

Mus'ab b. Sa'd'dan. O da babasından: Dedim ki:

- Ey Allah Resulü! İnsanların içinde en çetin belâya uğrayanlar kimdir?

⁴⁹ Bakar, 153.

⁵⁰ Yusuf, 90.

⁵¹ Buhari, Edeb 71, Tevhid 3; Müslim, Sıfatu'l-Münafikin 49, (2803).

⁵² Mâlik (cenâiz no. 40, s. 236), bunu Ebû'l-Hubâb Saîd b. Yesâr'dan belâğan; Tirmizî ise (no. 2399), Muh. b. Abdila'lâ an Yezîd b. Zurey' an Muh. b. Amr an Ebî Seleme an Ebî Hureyre senedi ile tahrîc etmiş ve isnâdı hakkında "hasen sahîh" hükmü vermiştir.

⁵³ Bu hadisi Ebû Dâvud (no. 3090), Ebû'l-Melîh an Muh. b. Hâlid es-Sülemî an ebîhî an ceddihî asl-ı senedi ile tahrîc etti. Isnâdı garîbtir.

Şöyle buyurdu:

- *Peygamberler, sonra sırasıyla derecelerine göre insanlar; sonra sırasına göre insanlar. Sonra kişi dinine göre imtihana maruz kalır. Eğer dinine sıkıca bağlı ise, Allah onu çetin bir belâ ile imtihan eder. Eğer dinine bağlılığında gevşek ise, Allah onu dini nisbetinde imtihan eder. Belâ kuldân hiç ayrılmaz, yakasını bıraktığı zaman hiçbir günahı kalmamış olur.*"⁵⁴

İmtihan da Çeşit Çeşittir

"Ademoğlunun şu üç şeydeki hasreti pek şiddetlidir: Adamın su taşıyan devesi olur. Toprağı susuz kalır. Mahsûlü çıkar, tam o an da su taşıyan devesi ölür. Adam hem devesine yanar, hem de toprağının mahsûlüne. Adam bir küheylân üzerinde olur. Düşmanla karşılaşır, düşmanı mağlup düşer, tam onlara yetişeceği zaman atı tökezleyip ölür. Bu yüzden adam hem ölen atına, hem de zafere kavuşamamasına yanar. Bir de son derece güzel ve kendisinden memnun olduğu karısı bulunan bir adam vardır, çocuk doğururken kadın ölmüş, çocuk kalmıştır. Onun gibi güzel bir kadın bulamayacağından dolayı hem karısına yanar, hem de ortada kalan çocuğa kim bakacak diye yanıp tutuşur."⁵⁵

"Allah(cc.)'ın ahlakı ile ahlaklanan" Resulullah (sav) Efendimiz insanların en sabırlısı idi. İslam'ı tebliğ ederken neler çektiğini, nasıl alaya alınıp hakarete uğradığını, yakasının yırtılıp yüzüne tükürüldüğünü, vurulup yere düşürüldüğünü, boğularak öldürülmeye teşebbüs edildiğini, secdede iken üstüne deve işkembesi konulduğunu, yollarda taşlandığını, gözü önünde arkadaşlarının öldürüldüğünü gördüğünü, hatta vatanından ayrılmasa kendisinin de öldürüleceğini... biliriz. Bundan ayrı olarak ana babadan mahrumiyet, bütün erkek çocuklarının küçükken ölüşü, hatta büyüyen kızlarından

⁵⁴ Bu hadisi Tirmizî (no. 24037 ve İbn Mâce (no. 4023), Hammâd b. Zeyd an Âsım b. Behdele an Mus'ab b. Sa'd an ebîhî asl-ı senedi ile tahrîc etmiştir. Tirmizî, isnâdı hakkında "hasen sahîh" hükmü vermiştir.

⁵⁵ Bu hadisin iki senedi vardır. İsnâdının birisi hasen olup içinde Saîd b. Beşîr adlı bir râvi vardır ki, onun hakkında ihtilâf vâki olmuştur (Mecma' III, 12).

Fatıma'sı hariç hepsini elleriyle toprağa veriş, özel hayatında açlığı, susuzluğu, elbisesizliği, hastalığı, yaptığı yorucu yolculukları ve savaşları vs. evet bunları ve daha yazamadıklarımızı düşünürsek o bir sabır kahramanıdır. Çünkü onun çektiklerini sabır taşı denemeye kalksa çatlardı.

Hastalıklara Sabrın Sevabı

Acıların, belaların, musibetlerin, bu arada hastalık ve yakınların ölümünün yerine göre insanları eğittiği, olgunlaştırdığı gibi, günahlarını döktüğü ve derecelerini yükselttiği de, Peygamberimizin bildirdiği gerçeklerdendir. O'nun musibetler karşısında Allah Teâlâ'nın verdiği mükâfâtları dile getirmesine bakan insan, şikâyet şöyle dursun, belkş de sevinir. İşte bu sevincin bir ifadesi olarak kimisi: "Kahrında hoş, lütfun da hoş" derken, kimisi de "Görelim Mevla neyler, neylerse güzel eyler." demişlerdir. Evet, neylerse güzel eyler.⁵⁶

Şimdi bu konuya hadisler açısından bakıp, hasta da olsak hayatı sevmeyi, yaşama sevincini yitirmemeyi, kulluk coşkusu kaybetmemeyi öğrenelim. Hastalığı imanla tedavi etmek, en güzel tedavidir. İnsan imandan aldığı moral ve enerji ile her derdin üstesinden gelir.

Diyelim gelemedi, ne olur?

Şehit olur, hayat savaşını kazanır, muzaffer bir mücahit olarak kurtulur ve mükâfatını almak için ulu makama çıkar. İşte "dünyada niçin varız?" sorusunun mücessem misali olur, en güzel cevabını verir. Malum, bu dünyaya şen şakrak gülüp eğlenmek, keyif sürmek, lezzet ve şehvet kovalamak için gelmedik. Allah Teâlâ'nın bizim mutluluğumuz için gönderdiği dini yaşayıp yaşamadığımızın imtihanı için geldik. Her gelen gidiyor. Elbette biz de gideceğiz.

⁵⁶ Bkz. Cemal Nar, İslam'ın Özeti, Özgü y. İst. 2016, s.

Geriye ne kalacak?

İman varsa, amel ve ahlak varsa, sonsuz bir hayat ve mükâfat kalacaktır. Yoksa sonsuz bir azap. Eğer hastalık ahiretimizi kazandıran bir durum ise, onu şekva ve sızlanma ile karşılamak akıl kârı mıdır?

Hastalığın Mutluluğa Dönüşmesi

Allah Teâlâ'nın herkesi ve her şeyi hep gördüğünü, fikir ve işlerinden onları hesaba çekeceğini bilmek, akli olanı günahlardan, kötülüklerden, zulümlerden uzak tutmaya ve ırzını, şerefini, haysiyetini korumaya elbette yeter. Diyelim ki azgınlık ağır bastı da bu bilgi yetmedi. Eğer hastalığın verdiği halsizlik, dermansızlık, iştahsızlık insanın keyfini kaçırarak günahlardan uzak tutuyorsa, ister istemez onu koruyorsa, bu dünyada tertemiz fitratı ile kalmaya yarıyorsa, bu da sonuçta iyi bir şeydir. Üstelik bir de iman zayıflığından ötürü bazı günah kirlerine bulaşmış da o günahlar vicdanları sürekli sızlatıyorsa, kalbi tırmalayarak kanatıyorsa, işte bu hastalık, tövbe edilen günahlara keffaret olup temizlediği için, başlı başına bir şifa ve deva olacaktır. İşte bu “günahların hastalık sayesinde dökülmesi ile cehennem azabından kurtulma” sevinci, hastalıktan gelen eza ve cefayı da yok saydırarak bitirir. İşte böylece kıymeti bilinen hastalık, halk tabiriyle, “tadından yenmez olur.”

Hastalığın insanı hırslardan, şehvetlerden, günahlardan, zulümlerden koruması ise bambaşka bir faydadır. Zor zaptettiğimiz nefsimizi hastalık kırar ve yerinde oturmasına sebep olur. Şeytanın verdiği vesvese nefsin desteğini yitirdiğinden cazibesini kaybederek tek başına işe yaramaz hale gelir. İnsan böylece bir hastalık sebebiyle iki azılı ve amansız düşmanından kurtulmuş olur.

Hiç şüphe etmeyelim, işte bu anlayan için bir ilahî yardımdır. Onu sabırla ve şükürle karşılamak gerekir. Değilse, hem onun

acılarını, sıkıntılarını, mahrumiyetlerini, kayıplarını çekeriz, hem de kazandıracağı manevi kazançlarını kaybederiz. Bu ise çifte kayıptır. Acıların,ızdırapların katmerlenmesidir.

Hastalık Nasıl Sevinçle Karşlanır?

Belki bu anlattıklarım size garip gelecek ve “daha neler? Hiç hastalık mutluluk olur mu? İnsan hastalığa sevinir mi?” diyeceksiniz. Normaldir. Zira materyalist ve pozitivist bir eğitim sistemi bize dinimizi öğretmek şöyle dursun, bir de ona düşman yetiştirdi. Artık Müslümanca düşünme yerine tıpkı bir batılı gibi düşünüyoruz. Müslüman başımızı kesip oraya batılı bir kâfirin kafasını koydular. Artık zihniyetimiz yerli değil, yabancı oldu. İslam hakkında duyduğumuz, sokaklarda söylenen yalan yanlış bilgi kırıntıdır ve onlar da rasyonel aklımıza uymadığından tamamen bidat ve hurafe olarak damgalanmıştır. Ne yazık ki edinilen yanlış bilgiler, kardan çok zarar getirmiştir. Zihniyetimizin düşman işgalinden kurtulması ve bağımsızlığını kazanması, siyasi ve ekonomik bağımsızlıktan çok önemli ve önceliklidir. Zira gerçek kurtuluşumuz ancak o zaman başarılır. O yüzden bizim en büyük savaş alanımız maariftir, Milli Eğitimdedir, okullarda verilecektir. Kesin ve nihaî zafer, ancak oraları bizim elimize geçerse kazanılacaktır.

O yüzden hastalığın nasıl bir sevinç kaynağı olarak mutluluk getirdiğini bu nesle anlatabilmek zordur. Çünkü bunu anlaması için önce bir iman dersi alarak alt yapısını tamamlaması gerekir. Bu yüzden öncekilerden bu dersi iyi almış ashâb-ı kiram ile sonrakilerden, yani çağımızdan birisini yardıma çağıracağım.

Ashâb-ı Kiramdan Şahitler

Kuba halkı ile ensarın sıtmaya karşı gösterdikleri sabır ve sevinçli tutumları zikredimeye değerdir. Rivayet edilir ki sıtma, insan kılığına girerek Hz. Peygamber'den izin istedi. Hz. Peygamber:

- *Bu izin isteyen kimdir?* diye seslenince:

- Ben Ümmü Mülden'im, dedi. Bu kelime sıtmaya verilen isimlerden biridir. Hz. Peygamber ona Kuba ahalisine gitmesini emretti. Kubalılar, Allah'ın dilediği şekilde ondan çektiler ve hepsi Rasûlullah'a gelerek sıtmadan şikâyet ettiler. Rasûlullah onlara dedi ki:

- *Hangisini dilersiniz, isterseniz Allah'a dua edeyim, sıtmayı sizden kaldırsın. İsterseniz de sıtma sizin için keffaret olsun?*

Kübalılar:

- Sıtma günahı temizleyici olur mu? Diye sorunca, Hz. Peygamber:

- *Evet*, dedi. Kübalılar:

- O halde, bırak dursun! dediler.⁵⁷

Bırak Kalsın

Benzer bir rivayet de şöyledir: "Sıtma, Hz. Peygamber'den izin istedi. Hz. Peygamber, sıtmaya

- *Sen kimsin?* diye sordu.

- Ben sıtmayım. Eti parçalar, kanı emerim! dedi. Hz. Peygamber:

- *O halde Küba ahalisine git* dedi.

Sıtma da onlara gitti. Kübalılar Hz. Peygamber'e geldiklerinde yüzleri sararmış haldeydi ve sıtmadan şikâyette bulundular. Hz. Peygamber:

⁵⁷ Terğib, V/204 (İmam Ahmed, Cabir'den).

- *Eğer dilerseniz Allah'a yalvarayım, sıtmayı sizden kaldırsın. Dilerseniz de sıtma dursun, sizin kalmış olan günahlarınız ona karşılık düşsün, temizlensin*, dedi. Onlar da:

- Ey Allah'ın Rasûlü! O halde sıtmayı bırak, kalsın, dediler.⁵⁸

Cenneti Tercih Eden Kadın

Sıtma, Rasûlullah'a gelerek

- Ey Allah'ın Rasûlü! Beni, senin yanında en sevimli olan bir topluluğa veya en sevimli ashâbına gönder!" dedi.

Hz. Peygamber:

- *O halde ensara git*, dedi. Sıtma onlara gitti ve onları yataklara düşürdü. Onlar Hz. Peygamber'e gelip:

- Ey Allah'ın Rasûlü! Sıtma bize geldi. Allah'a yalvar bize şifa versin, dediler.

Hz. Peygamber onlara dua etti ve hastalık onları bıraktı. Bunun üzerine ensardan bir hanım Rasûlullahın peşine düşerek:

- Ey Allah'ın Rasûlü! Ben de ensardanım. Onlara dua ettiğin gibi, bana da dua et, dedi. Hz. Peygamber:

- *Hangisi sana daha sevimlidir? Dua edeyim, Allah senden sıtmayı kaldırsın veya sabredersin, sana cennet vacib olur*, dedi.

Kadın:

- Allah'a yemin ederim ki ey Allah'ın Rasûlü! Ben sabredeceğim, cennet bana vacib olsun, dedi ve bu sözünü üç defa tekrarladı. Sonra: "Allah'ın cennetine karşılık bir bedel veya benzer istemem, dedi."⁵⁹

⁵⁸ Bkz. Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, Akçağ Yayınları, 3/131-132.

⁵⁹ Bidaye, VI/160 (Beyhaki, Ebu Hureyre'den); Buhari, Edeb, s. 83. Bkz. Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, Akçağ Yayınları, 3/131-132.

Çağımızdan Bir Şahit

Çağımızın âlim ve Salihlerinden bir mücahit olan Bediuzzaman Said Nursi der ki:

“Ey âh ü enîn eden hasta! Hastalığın suretine bakıp ah eyleme; mânâsına bak, oh de. Eğer hastalığın mânâsı güzel bir şey olmasaydı, Hâlık-ı Rahîm en sevdiği ibâdına, (kullarına) hastalıkları vermezdi. Halbuki sahîh bir hadiste vardır ki, “*En çok musibet (bela) ve meşakkate giriftar olanlar (sıkıntıya uğrayanlar), insanların en iyisi, en kâmilleridir (olgunlarıdır).*”⁶⁰

Başta Hazret-i Eyyub Aleyhisselâm, enbiyalar, sonra evliyalar ve sonra Salihler, çektikleri hastalıklara birer ibadet-i hâlisâ, birer hediye-i Rahmâniye nazarıyla bakmışlar, sabır içinde şükretmişler, Hâlık-ı Rahîmin rahmetinden gelen cerrahi bir ameliyat olarak görmüşler.

Sen, ey âh ü fizâr eden, ah edip sesli ağlayan hasta! Bu nuranî kafilâyeye iltihak etmek, katılmak istersen, sabır içinde şükret. Yoksa şekvâ ve şikâyet etsen, onlar seni kafilâlerine almayacaklar. Ehl-i gafletin çukurlarına düşersin. Karanlıkları bir yolda gideceksin.

Evet, hastalıkların bir kısmı var ki, eğer ölümle neticelense, mânevî şehid hükmünde, şehadet gibi bir velâyet, derecesine sebebiyet verir. Ezcümle, çocuk doğurmaktan gelen hastalıklar ve karın sancısıyla, gark (boğulma) ve hark (yanma) ve tâun, veba ile vefat eden şehid-i mânevî olduğu gibi, çok mübarek hastalıklar var ki, velâyet derecesini ölümle kazandırır. Hem hastalık, dünya aşkını ve alâkasını hafiflettiğinden, vefat ile dünyadan, ehl-i dünya için

⁶⁰ el-Münâvî, Feyzül-Kadîr, 1:519, no: 1056; el-Hâkim, el-Müstedrek, 3:343; Buhârî, Merdâ: 3; Tirmizî, Zühd: 57; İbni Mâce, Fiten: 23; Dârimî, Rikâk: 67; Müsned, 1:172, 174, 180, 185, 6:369.

gayet elîm ve acı olan mufarakati, ayrılığı tahfif eder, hafifleştirir, bazan da sevdirebilir.”⁶¹

Hiz. Peygamber’in Sıtmaya Sabrı

Gelelim asıl mevzumuz olan hastalıklara sabretme konusuna. Bahsettiğimiz imtihanlar herkes içindir. Az önce bahsi geçtiği gibi, bela ve musibetlerin en büyüğü ise en büyük insanlardır. Bu yüzden Sevgili Peygamberimiz (sav)’in çektiği acıları, eziyetleri, bela ve musibetleri hiçbir insan çekmemiştir. İşte bu sebepten ötürü de Allah Teâlâ’nın katında en sevgili ve derecesi en büyük olan odur.

Onun hayatını şöyle bir göz önüne getirelim. Babasını hiç görmez. Anasını altı yaşında kaybeder. Bir Fatıma’sı hariç bütün çocukları sağlığında ölür. Evlenene kadar fakir yaşar. Peygamber olduktan sonraki çektiklerini saymaya gerek yoktur. Eziyet ve işkencenin her çeşidini tadar. Suikastlara uğrar. Ambargolara maruz kalır. Hatta vatanından hicret etmek zorunda kalır. Medine hayatı ise düşmanlarla çevrilidir. Üstelik bütün bir insanlığa her an öğretmenlik yapmak zorundadır. Her senesine kaç tane sefer ve savaş düşer. Hangi birini sayalım ki...

Mesela Medineye hicret ettiklerinde fakirlik ve düşman tehlikesinden başka havası kendisine ve arkadaşlarına yaramaz. Hep hasta olur, ateşler içinde yanarlar. Çok sahabe kendinden geçmiş vatanını sayıklamaktadır. İşte o günlerden bazı manzaralar:

Ebu Said el-Hudrî şöyle anlatıyor: “Rasûlullahın huzuruna girdim; sıtmaya yakalanmıştı. Üzerinde bir kadife vardı. Elimi kadifenin üzerine koyarak:

- Ey Allah’ın Rasûlü! Sıtman amma da korkunçmuş! dedim.
Peygamber:

- *Biz böyleyizdir. Bizim belamız çok şiddetli, ecriimiz de katmerli olur*, buyurdu. Sonra:

⁶¹ Bkz. Lem’alar, 25. Lem’a, 15. Deva.

- Musibeti en zor olanlar kimlerdir? diye sordum. Hz. Peygamber:

- *Peygamberlerdir*, buyurdu.

- Peygamberlerden sonra kimdir? diye sordum. Hz. Peygamber:

- *Âlimlerdir!* dedi.

- Âlimlerden sonra kimdir? diye sordum.

- *Salihlerdir. Onların herhangi birisi bitlenmekle belalanır ki, nerdeyse bitler onu öldürür. Başka birisi fakirlikle belalanır. Sirtında giydiği abadan başka hiçbir şey bulamaz. Bununla birlikte onların bazılarının bu bela ve musibetlerden duyduğu sevinç, sizin lüks ve refah içinde yaşamaktan duyduğunuz sevinçten daha büyüktür*, buyurdu.⁶²

Ateşin Şiddetine Bakınız

Ravi anlatıyor: “Rasûlullah’a bir grup kadın olarak vardık, onu ziyaret ediyorduk. Kendisi sıtmaya tutulmuştu. Rasûlullah bir su tulumu getirilmesini ve ağaca asılmasını emretti. Sonra onun altına oturdu. O su tulumundan Rasûlullahın başına su damlıyordu. Sıtmasının çok şiddetli olduğundan böyle yapıyordu.

- Ey Allah’ın Rasûlü! Şu sıtmayı senden uzaklaştırması için Allah’a yalvarsana! dedim. Hz. Peygamber

- *İnsanların bela yönünden en şiddetlileri peygamberlerdir. Sonra onları takip edenler, sonra onları takip edenler, sonra onları takip edenlerdir*, buyurdu.⁶³

İşte başka bir rivayet: “Allah’ın Rasûlü’ne bir hastalık musallat oldu. Peygamber bize şikâyet ediyor ve yatağının üzerinde kıvranıyordu. Âişe, Hz. Peygamber’e:

- Eğer birimiz böyle yapsaydık sen mutlaka ona kızardın, dedi.

⁶² Terğib V/243 (İbn Mace, İbn Ebi’-d-Dünya ve Hakim’dan); Kenz, II/54, Hilye I/270.

⁶³ Heysemi, II/306 (Taberani, Selman’dan). Bu hadisin ravilerinden olan Hişam b. Lahık’a, Nesai güvenilir demişse de, İmam Ahmed ve İbn Hibban onun zayıf olduğunu söylemişlerdir.

Allah bilir ya, onun maksadı Peygamberimizi eleştirmek değil, acıyarak sabra davet etmektir. Ancak eleştiri de olsa haklı söze her zaman hak veren o yüce insan, o şanlı Peygamber şöyle dedi:

- Kesinlikle, mü'minlerin üzerine hastalıklar şiddetli olur. Hiçbir mü'min yoktur ki, ona bir diken batsın veya hastalığa yakalansın da, Allah ona hastalığı keffâret kılmasın, onunla hatalarını silmesin, derecesini yükseltmesin”⁶⁴.

Ashâbın Hastalıklara Sabrı

Medine'ye ilk göçtüklerinde ashâb-ı kirâmın yakalandığı sıtmaya Hz. Ebubekir ve daha başka sahabiler de yakalanmışlardı. Ateşler içinde sayıklayarak yatıyorlardı. Hz. Bilal-i Habeşî (ra) işkence gördüğü Mekke'nin toprağını ve havasını zikreden şiirler okuyordu. Peygamber Efendimizin (sav) duası bereketiyle ondan şifa buldular.

Kaderi ilahiye bakın ki ömrünün sonunda Hz. Ebubekir aynı hastalığa yakalandı. Bazı sahabiler hastalığı sebebiyle onu ziyaret için Ebubekir'in huzuruna geldiler,

- Ey Allah Rasûlü'nün Halifesi! Sana bir doktor çağıralım. Sana baksın, seni kontrol etsin! dediler. Ebubekir:

- Doktor bana baktı, deyince, onlar:

- Peki sana ne dedi? diye sordular. Ebubekir:

- Bana 'Ben istediğimi eksiksiz yaparım' dedi.

Ashâb-ı kirâm anladı ki o doktor diye Yüce Mevlasından haber vermektedir. Sevgili Peygamber Efendimizin (sav) de vefat ederken "Ey Allah'ım, yüce dostluğunu isterim" demişti. Sağlığında ondan hiç ayrılmayan dostu da, kim bilir her ikisini de ne kadar özliyordu ki, ayrılığa daha fazla dayanamıyor, öyle diyordu!⁶⁵

⁶⁴ Kenz, II/154 (İbn Sa'd, Hâkim ve Beyhaki, Hz. Aişe'den).

⁶⁵ Kenz, II/153 (İbn Sa'd, İbn Ebi Şeybe, Ebu Nuaym, Hennad ve İmam Ahmed, Ebu Sefer'den). Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, 3/133.

Hasta Eden Doktor

Ebu'd-Derdâ da hastalandığında arkadaşları onu ziyaret ederek:

- Ey Eba'd-Derdâ! Şikâyetin nedir? dediler. Ebu'd-Derdâ:
- Ben günahlarımdan şikâyet ediyorum, dedi. Onlar:
- Senin canın ne ister? deyince, Ebu'd-Derdâ:
- Cennet ister, dedi. Onlar:
- Sana doktor çağırılmayalım mı? deyince:
- Beni yatağa düşüren zaten doktordur, dedi.⁶⁶

Bu adama ne diyebilirsiniz? Hiç şikâyeti olur mu? Üzülüp acı çeker mi? Kim bilir bedeni ateşler içinde kavrulurken kalbi cennet esintileri ile nasıl serinlenmektedir ve az kalan kavuşma anını iple çekmektedir.

Sahabenin Sıtmadan imtihanı

Hiz. Peygamber sürekli cemaatini gözetler, aralarından birisini göremezse sorar. Yine ashabdan birinin gelip gitmediğini görünce:

- *Birkaç günden beri falan zatı görmüyorum*, dedi.
- Sıtmaya yakalandı, dediler. Hiz. Peygamber:
- *O halde kalkınız, ona hasta ziyareti yapâlim*, dedi.

Böylece kalkıp onun yanına gittiler. Genç, Peygamberi görünce ihtimal ki sevincinden duygulandı, hastalıktan dolayı yoğunlaşan bir duygusallıklaağladı. Hiz. Peygamber:

- *Ağlama! Çünkü Cebrail bana "Ümmetinin cehennemden payı sıtmadır" dedi*" buyurdu.⁶⁷

İşte bu müjdenin kendisi bizzat şifa kadar sevindirici ve sabrı kolaylaştırıcıdır.

⁶⁶ Ebu Nuaym, Hilye, I/318 (Muaviye b. Kurre'den); İbn Sa'd, Tabakat, VII/118. Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, 3/133.

⁶⁷ Mecma, II/306 (Taberani, Hiz. Aişe'den). Bu hadisin ravileri arasında Ömer b. Raşid vardır. İmam Ahmed ve başka muhaddisler onu zayıf saymışlardır. Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/132-133.

Şam'da Taun

Tâun hakkında Nükhet Varlık şu bilgileri verir: “Sözlükte “yaralamak, ayıplamak, kusurlu görmek” anlamlarındaki ta’n kökünden türeyen tâun bazı dilcilere göre bulaşıp yayılan her hastalığın adıdır. Tâunu vebanın bir türü kabul eden İbn Kayyim el-Cevziyye’ye göre her tâun vebadır, ancak her veba tâun değildir. Hz. Peygamber, tâunun önceki milletlerden bir gruba ve İsrâiloğulları’na ceza olarak (ricz) gönderilen bir hastalık olduğunu belirtmiş, bir yerde veba çıktığını duyanların oraya gitmemelerini, buldukları beldede ortaya çıktığı takdirde oradan ayrılmamalarını söylemiştir.⁶⁸

Bir rivayete göre Resûl-i Ekrem, Kur’an’da kıssaları anlatılan bazı peygamberlerin ümmetleri gibi toptan helâk yerine kendi ümmetinin Allah yolunda savaşılarak yaralanma (ta’n) ve tâunla ölümünü dilemiş; tâunun Allah’ın bazı kimseleri cezalandırdığı bir çeşit azap, müminler için bir rahmet olduğunu söylemiş, ona yakalanan bir kişinin sabredip ecirini Allah’tan bekleyerek bulunduğu yerde kalması, bunun Allah’ın takdiri olduğuna ve başına Allah’ın yazdıklarının dışında hiçbir şeyin gelmeyeceğine inanması durumunda kendisine şehid sevabı verileceğini belirtmiştir.⁶⁹

Bir başka rivayete göre Resûlullah ümmetinin sonunun ta’n ve tâun olacağını ifade etmiş, Hz. Âişe’nin, “Ta’nı biliyoruz, tâun nedir?” sorusuna karşılık, “Karnın alt kısmında ve koltuk altında çıkan develerdeki benzer bezedir” demiştir⁷⁰. Eski kaynaklarda tâunun belirtileri arasında koltuk altında, kulak arkasında, burun yanında ve vücudun yumuşak dokulu kısımlarında siyah, yeşil ve bozuk renkte,

⁶⁸⁶⁸ Bkz. Buhârî, “Fıb”, 100; Müslim, “Selâm”, 92- 97; Müsned, I, 173, 176-177, 182; V, 202, 213.

⁶⁹ Buhârî, “Fıb”, 31; “Kader”, 15; tâundan ölmenin şehitlik sayıldığını belirten diğer rivayetler için bk. Buhârî, “Cihâd”, 30, “Fıb”, 30; Müslim, “İmâre”, 166.

⁷⁰ İbn Abdülber, VI, 212; İbn Kayyim el-Cevziyye, s. 29; Münâvî, IV, 288.

çok acı veren çıbanların çıkması, bunlardan kanlı irin akması ve kusma, kalp çarpıntısı, baygınlık gibi durumlar zikredilir.

İslâm tarihinde birçok tâun olayı kaydedilmiştir. Hz. Peygamber zamanında görülen ilk tâun 6 yılında (627) Medâin’de meydana gelen Şîrûye tâunudur. Hz. Ömer devrinde birkaç tâundan söz edilir. Belâzürî, onun zamanında Hayber yahudileri arasında veba salgını çıktığını haber vermektedir (Fütûh, s. 32). 17 veya 18 (639) yılındaki Amvâs tâununda içlerinde Ebû Ubeyde b. Cerrâh ve Muâz b. Cebel gibi sahâbenin ileri gelenlerinin de bulunduğu 25-30.000 kişi ölmüştür (İbn Kesîr, VII, 79 vd.).⁷¹

Suriye bölgesi ordu kumandanı Ebû Ubeyde b. Cerrâh tarafından Şam-Hicaz yolu üzerindeki Serğ kasabasında karşılanan Hz. Ömer’e Şam’da veba çıktığı haberi verilince vebanın olduğu yere gitmemiş, kendisine, “Allah’ın kaderinden mi kaçırıyorsun?” diyen Ebû Ubeyde’ye Allah’ın kaderinden yine O’nun kaderine sığındığını söylemiştir (Buhârî, “Fıb”, 30; Müslim, “Selâm”, 100). Bu hikâyeyi az sonra ayrıntılı vereceğiz.

Nice Müslümanların aileleri ile birlikte kırıldığı bu hastalıktan Muaz b. Cebel ve ailesi de nasibini almıştır. Onların vebaya karşı gösterdikleri sabır muhteşemdir doğrusu.

Hastalığa Karşı İki Tavır

İşte bu hastalığın ilerleyen günlerinde hastalık yayıldığında kumandan Ebu Ubeyde halka hitap etmek üzere kalkarak şöyle bir konuşma yaptı:

- Ey insanlar! Bu hastalık Rabb’inizin size bir rahmetidir. Peygamberimizin duasıdır, sizden önceki salihlerin ölümüdür. Ebu Ubeyde Allah’tan, kendisine bu rahmetten pay vermesini diler, dedi.

Sonra hastalığa yakalandı ve öldü. Halka Muaz b. Cebel’i kumandan olarak bıraktı. Muaz da ondan sonra minbere çıkarak:

⁷¹ Bkz. Nühket Varlık, DİA, Tâun md. 40/ 176.

- Ey insanlar! Şu hastalık sizin için bir rahmettir, peygamberinizin duasıdır. Sizden önceki salihlerin ölümüdür. Muaz, Allah Teâlâ'dan Muaz ailesine de paylarını vermesini diliyor, dedikten sonra indi.

Oğlu Abdurrahman hastalığa yakalandı ve vefat etti. Sonra kalktı, kendisi için dua etti. Çok geçmeden de elinden vebaya yakalandı. Vebaya yakalandığında eline bakıyor ve onu çevirerek:

- Sendeki bu hastalığı ben bütün dünyaya değişmem, diyordu.

Vefat edeceği zaman halka Amr İbnü'l-As'ı kumandan olarak bıraktı. Amr, halka:

Amr İbnü'l-As:

- Ey insanlar! Bu hastalık bir yere geldi mi ateşin alevlenmesi gibi alevleniyor. Binaenaleyh ondan dağlara sığınmak suretiyle kendinizi koruyunuz. Bu veba bir azaptır. Ondan derelere, dağ eteklerine sığınarak kaçınız, dedi.

Onun bu sözü Şurahbil b. Hasene'nin kulağına geldiğinde, öfkelenip:

- Amr İbnü'l-As yalan söylüyor. Ben Allah Rasûlü'nün sohbetinde bulunduğum zaman, Amr babasının devesinden daha şaşkın bir haldeydi.⁷² Kesinlikle bu veba Peygamber'imizin duası, Rabb'imizin rahmeti ve salih insanların vefatıdır, dedi.

Bu esnada Ebu Vail el-Huzelî isimli sahabi ayağa kalkarak:

- Yalan söylüyorsun! Allah'a yemin ederim ki ben peygamberle arkadaşlık ederken, sen benim şu eşeğimden daha şaşkındın, dedi.

⁷² Amr, çok akıllı, zeki ve diplomat birisiydi. "Arabın dört dâhisinden birisidir" diye meşhurdur. Habeş kralının yanında muhacirleri geri isteyen müşriklerin sözcüsü o idi. Hz. Ali ile Muaviye arasındaki hakem olayında Muaviye'yi temsil ediyordu ve meşhur hile onun fikriydi. Hicri 7. Yılda, "Kaza Umresi"nden sonra Müslüman olmuştur. Öyle bir şahsiyetin bu davayı geç kabullenmesi, anlamamasından değil, belki kaybetmek istemediği itibar ve makamındandı. İşte bu yüzden Şurahbil b. Hasene'nin bu sözlerine muhatap olmuştur.

Amr İbnü'l-As da siyasi dehasını göstererek böyle zor bir durumda yeni zorluklara sebep vermemek için şöyle dedi:

- Allah'a yemin ederim ki, senin dediklerinin hiç birine karşılık vermeyeceğim ve yine Allah'a yemin ederim ki biz burada durmayacağız, dedi.

Sonra Amr çıktı. Halk da çıkarak dağlarda yayıldılar. Allah Teâlâ böylece hastalığı onlardan kaldırdı. Bu hadise Hz. Ömer'in kulağına geldiğinde Amr İbnü'l-As'ın reyini hoş karşıladı.⁷³

Ashâb-ı kiramın bir olay hakkında farklı fikirlerde olduklarında onu istişare ile halletmek ve verilen kararda söz birliği etmek gibi güzel bir ilkeleri vardı. Bunu onlara Kur'an ve sünnet öğretmişti.⁷⁴

Muaz b. Cebel'in Tavrı

Bu Şam'daki tâûn hadisesi orada bulunan ve Müslümanların eğitimine hizmet eden Muaz bin Cebel'e ulaştınca şöyle dua etti:

- Ey Rabb'im! Muaz'ın ailesine bundan en yüksek payı ver.

Bundan sonra Muaz'ın iki kızı öldü. Nihayet çok sevdiği ve büyük bir âlim olarak yetiştirdiği oğlu Abdurrahman da vebaya yakalandı. Muaz oğlu Abdurrahman'a:

- "Hak senin Rabb'inden gelmiştir. Sakın sen şüphe edenlerden olma!" dedi. Oğlu da:

- "Eğer Allah dilerse beni sabredenlerden bulacaksınız" dedi.⁷⁵

⁷³ Bkz. Bidaye, VII/78 (İbn İshak, Şehr b. Havşeb, kabilesinden bir adamdan). Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/134-135.

⁷⁴ Bkz. Cemal Nar, İslam'a Ensar Olmak.

⁷⁵ Bu karşılıklı sözlerde iki ayete telmih, işaret var. Bakınız orada Muaz (ra.) oğluna Bakara 147. Ayet ile konuşuyor: "Hak ancak Rabbindendir. Artık, sakın şüpheye düşenlerden olma!" Oğlu da tıpkı Hz. İbrahim'in oğlu Hz. İsmail gibi cevap veriyor: Saffat Suresi 102. şöyle: "Çocuk kendisiyle birlikte koşup yürüyecek yaşa gelince İbrahim ona, "Yavrum, ben rüyamda seni boğazladığımı gördüm. Düşün bakalım, ne dersin?" dedi. O da, "Babacığım, emrolunduğun şeyi yap. İnşallah beni sabredenlerden bulacaksın" dedi. Şu sahabe nesli ne kadar Kur'an ile içli dışlı ki, onunla konuşuyor, onunla yapıp ediyor. İşte bu "Kur'an'a ashap, dost ve arkadaş olmak" onları böyle yüceltiyor. Yücelmek isteyenler bundan ders

Bundan sonra Muaz vebaya yakalandı. Hastalığını ilk önce elinde duyduğu acıdan anladı ve:

- Şu elim benim yanımda kızıl develerin hepsini Allah yolunda sadaka vermekten daha sevimlidir, dedi.

Muaz, yanında ağlayan bir kişi gördü:

- Niçin ağlıyorsun? diye sordu. O da:

- Senden öğrendiğim ilim için ağlıyorum, dedi.

O ağlayan kişi ne güzel bir talebeydi ki ilim aldığı hocası ölecek ve kendisi ilimden mahrum kalacak diye ağlıyordu. İlmin ve hocanın değerini böyle bilen öğrencilerin olacak da hocalık yapacaksın. Dünyanın en zevkli işidir herhalde.⁷⁶

almalıdır. Bu telmih sanatıyla ilgili kısa bir açıklama yapalım: Söz sırasında, ifade içinde belirtmeden âyetlere, hadislere, yaygın bir atasözüne, herhangi bir kıssaya, geçmişteki bir olaya, meşhur hikâyelere, efsanelere, ünlü bir şahsa, çeşitli inanışlara işaret etmek sanattır. Çağrışıma dayanan bu sanatta işaret edilen, gönderme yapılan, hatırlatılan şey uzun uzadıya açıklanmayıp bir iki sözcükle ifade edilir. Telmihte, anlatılan duygu, fikir veya olay ile işaret edilen arasında gizli bir benzetme söz konusudur. Mesela şu şiire bakalım:

"Gökyüzünde İsa ile / Tûr dağında Mûsâ ile

Elindeki âsâ ile / Çağırırım Mevlâm seni"

Birinci mısradaki "Hz. İsa'nın göğe çıktığı inancı"na, ikincisinde "Hz. Mûsâ'nın Tûr-ı Sinâ dağında Allah (cc.) ile konuşması " olayına ve üçüncüsünde yine "Hz. Mûsâ'nın yere atınca büyük bir yılan olan, tutunca eski haline dönen âsâ mucizesine" telmih vardır.

⁷⁶ Biz de yıllardır öğretmenlik yaptık, ama böyle telebe nadiren geçti elimize. Allah af etsin, biz de öyleydik. Çok yalvardık öğrencilerimize, ama dinletemedik. Çünkü sistem bozuktur. İlim isteyen de istemeyeni de mecbur ederek okullara dolduruyorlar, bir sürü gereksiz bilgiyi ilim diye sunuyorlar, asıl bilgileri hiç öğretmiyorlar, sonra bilenle bilmeyeni bir tutarak her geleni mezun ediyorlar. İslam'a ters düştikleri ve pozitifizmi esas kabul ettikleri için edep ve terbiyeyi de veremiyorlardı. Düşünün, ilim yuvası olan okullardan terör çıkıp ülkeye yayılıyordu. Yani bu ülkede cahiller terörist ve anarşist olmuyor, en fazla ilim tahsil eden üniversiteden başlayarak aşağılara doğru terör ve anarşistler okullardan çıkıyordu. Bu dertleri başta "Alimin Önderliği" ve "İlim ve Özgürlük" olmak üzere çeşitli kitaplarımızda yazmıştık, bakılabilir.

Muaz onu teselli ederek yol gösterdi. Ölürken dahi hocalık yapıyor ve öğrencisini en güzele yönlendiriyordu:

- Sakın ağlama; çünkü Hz. İbrahim hayatta iken, yeryüzünde herhangi bir âlim yoktu. Allah ona ilim verdi. Ben öldüğüm zaman ilmi, Abdullah b. Mes'ud, Abdullah b. Selam, Selmân-ı Fârisî ve Ebu'd-Derdâ'dan öğren" dedi.⁷⁷

Muaz, Ebu Ubeyde, Şurahbil b. Hasene, Ebu Mâlik el-Eş'caî, hepsi bir günde vebaya yakalandılar. Muaz daha yakalanmadan şöyle dua etti:

- Bu, Rabb'imizin rahmeti, Peygamberimizi duasıdır. Sizden önceki salihler bundan gitmişlerdir. Yâ Rabb! Muaz'ın aile efradına bundan en bol nasibi ver!

Daha akşam olmadan en çok sevdiği oğlu Abdurrahman vebaya yakalandı. Muaz mescitten dönünce, oğlunun vebaya yakalandığını gördü. Bu rivayetteki karşılıklı sözler önce gördüğümüze göre yer değiştirmiştir. Oğlu:

- Ey babam! Hak Rabb'imden gelmiştir. Sakın sen şüphe edenlerden olma! dedi. Muaz da ona cevap olarak:

- Eğer Allah dilerse beni sabredenlerden bulacaksın, dedi.

Definden sonra da Muaz aynı hastalığa tutuldu. Hastalık ağırlaştığında baygınlık geçirmeye başladı. Ayıldığı zaman:

- Bu, ölüm baygınlığıdır. Allah'ım, beni katına al. Benim seni sevdiğimi bilirsin" diyordu.⁷⁸

Peygamberimizin Bir Duası

Muaz b. Cebel'in Amvas'ta ortaya çıkan veba sırasında söylediklerini ve kendisi ölmeden önce ailesini nasıl kaybettiğini az önce görmüştük. Şimdi az bir ayrıntıyı daha görelim. Olayı bize

⁷⁷ Heysemi, II/311 (Ebu Nuaym, Abdurrahman'dan). Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, 3/133-134.

⁷⁸ Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, 3/133-134.

aktaran diyor ki: “Şam’da taun başgösterdiğinde Amr İbnü’l-As kalkarak:

- Bu azabdan korunmak için dağların eteklerine, vadilere sığınmak suretiyle dağılınız! Demişti.

Onun bu hutbesi Muaz’ın kulağına geldiğinde, sözlerini tasdik etmedi ve dedi ki:

- Bu, şehadettir, rahmettir. Peygamberlerimizin duasıdır. Yâ Rabbi! Muaz’a ve aile efradına rahmetinden nasiblerini ver!

Ben Muaz’ın şahitlik ve rahmet sözüyle neyi kastettiğini anladım. Fakat “Peygamber’in duası” sözünden birşey anlamadım. Sonra öğrendim ki, Hz. Peygamber bir gece namaz kılarken duasında “*O halde ey Allah’ım, sıtma veya veba olsun*” demiş ve bunu üç kez tekrarlamıştı. Sabahladığında birisi ona

- Ey Allah’ın Rasûlü! Bu gece senin bir dua ettiğini işittim, dedi. Hz. Peygamber:

- *Demek işittin öyle mi? deyince:*

- Evet, işittim! dedi. Hz. Peygamber:

- *Ben Rabb’imden, ümmetimi açlık ve kıtlıkla helâk etmemesini istedim. Allah isteğimi kabul etti. Sonra ümmetimin başına onları yok edecek azgın bir düşmanı musallat etmemesini ve ümmetimi fırkalara ayırarak onları birbirlerine kırdırmamasını istedim. Fakat Allah bunu kabul etmedi. Ben de üç kez “O halde ey Allah’ım, başlarına musallat edeceğin belâ, bâri sıtma veya veba olsun” diye dua ettim”* buyurmuştu⁷⁹.

Musibete Sabrın Mükâfâtı Cennettir

Öyle ya, bir samimi Müslüman kişi sevdiği birisini, mesela eşini, evladını, ahababını kaybetti, bakın siz Efendimizin (sav) ağzından teselliye:

⁷⁹ Heysemi, II/311 (İmam Ahmed, Ebu Kibale’den). Bkz. Kandehlevi, Hayatu’s-Sahabe, 3/135.

“Allahu Teâla, ‘dünyada bir mümin kulunun sevdiğini alırsam, o da bu musibetin sevabını sabır ve teslimiyetle benden beklerse, onun mükafatı ancak cennettir’ buyurdu.”⁸⁰

Şimdi şu müminin manevi gücünü hesap edebilir misiniz? Artık onu ne tutar? Mesela davasından döndürmek istediler ve ölümle tehdit ettiler, vız gelir. Zira bu bir ilahi imtihandır. Rabbimiz buyurmaktadır ki, “içinizden mücahede edenler, sabır gösterenler belli oluncaya kadar elbette sizi deneriz.”⁸¹

Sadece hastalıklar değil, her bela ve musibet böyle bir sevap ve kazanç kapısıdır Müslümanlar için. İşte Buruç suresi; o çağın Müslümanları ateşten hendeklere atılarak yakılırlar da dinlerinden dönmez, sabrederler.

İşte geçmişten örnekler sunan hadisler; dininden dönmediği için etleri demir taraklarla kemiklerinde ayrılır, başları bıçaklarla biçilir de sabrederler, başlarına kadar yere kömülür de üzerlerinden dörtlü at sürülürler. Her biri sabreder ve ancak Müslüman olarak ölürler.⁸²

İşte inanmış adam cihat meydanlarına ölümden korkmadan atılır ve bir mücahit olur. Gam yok, kayıp yok; ölürse şehit, kalırsa gazidir. İkisi de birbirinden şereflidir.

Hz. Hamza'nın Şehadetine Sabır

Bilirsiniz, Hamza b. Abdilmuttalib Uhut'ta kalleşçe vurularak şehid düştüğü zaman maalesef ona müslü yapıldı. Yani öldükten sonra karnı deşildi, ciğerleri sökülüp çiğnendi, gözü oyulup kulakları kesildi vs. bu o zamanda görülen çirkin bir hareketti ki İslam bunu yasaklamıştır.

Hz. Peygamber gelip amcasının yanında durdu. Öyle korkunç bir manzara ile karşılaştı ki, daha önce bunun gibisini hiç görmemişti.

⁸⁰ Buhari'den naklen Rıyazu's Salihin, I. 64-65. II. 282.

⁸¹ Kıtal, 31.

⁸² Buhari'den Rıyazu's Salihin, I. 56-63, 70.

Çünkü müşrikler Hamza'nın burnunu, kulak ve dudaklarını kesmişler, sağlam hiçbir yanını bırakmamışlardı. Hz. Peygamber cesedi yanında durarak şöyle dedi:

“Allah'ın rahmeti senin üzerine olsun. Ben seni bildim bileli, akrabalık bağlarını gözeten, daima iyilik yapan bir kimseydin. Allah'a yemin ederim ki, eğer senden sonrakilerin senin üzerindeki üzüntüleri olmasaydı, seni bu şekilde terketmeyi isterdim. Ta ki Allah seni yırtıcı hayvanların kursaklarında haşre götürsün. Evet, eğer bizim hanımlarımız üzülmeseydiler, seni asla toprağa gömmeyecektim ve bu halde bırakacaktım ki, sen yırtıcı hayvanların kursaklarında olasın da Allah seni oralardan haşre göndersin.”

Aman Allah'im, bu ne keder, bu ne acı ve üzüntü!

Hz. Peygamber o kadar üzülmüştü ki, dudaklarından o zamana kadar hiç duyulmayan bir söz döküldü:

“Allah'a yemin ederim ki, buna karşılık onlardan yetmiş kişiye aynısını yapacağım”.

Şu rivayet de vardır:

“Eğer onları elime geçirirsem kesinlikle otuz kişiye senin başına getirdiklerini getireceğim!”

Ama bu din Allah Teâlâ'nın diniydi. Bir insan olarak aşırı etkilenen Sevgili Peygamberimiz (sav)'in bu sözleri bir emsal olamazdı. Durum üzerine derhal Cebrail Hz. Peygamber'e şu ayetleri indirdi:

“Eğer ceza tatbik ederseniz size tatbik edilen cezanın benzerini tatbik ediniz...”⁸³.

Ayetleri alan Hz. Peygamber anında fikrinden vazgeçti, Allah Teâlâ'nın emrine itaat ederek yemininin keffaretini de verdi.⁸⁴

Sonra Hz. Peygamber, Hz. Hamza'nın kibleye doğru hazırlanmasını emretti. Onun üzerine dokuz tekbir getirdi. Sonra diğer

⁸³ Nahl: 16/126.

⁸⁴ Heysemi, VI/119 (Bezzar ve Taberani, Ebu Hureyre'den); Hakim, III/197. Kandehlevî, Hayatu's-Sahabe, 3/138-139.

şehidler Hz. Hamza'nın yanına getirildi. Her gelen şehid Hamza'nın yanına konuyor, onun namazını kılıyordu. Böylece Hz. Peygamber yetmiş iki defa onlar üzerine namaz kıldı. Sonra ashabının yanında toprağa gömüldükleri zamana kadar durdu. Allah Nahl suresini indirdikten sonra Hz. Peygamber fikrinden vazgeçti ve müşrikleri başışladı.⁸⁵

Safiyye'nin Kardeşi Hamza'ya Sabrı

Hadisenin daha acısı vardı. Hz. Hamza şehit edildiği gün kızkardeşi Safiyye onu aramaya çıkmıştı. Onun şehit olduğundan henüz haberi yoktu. Yolda oğlu Zübeyr ve yeğeni Hz. Ali ile karşılaştı. Hz. Ali, halasını uzaktan gördüğünde Zübeyr'e:

- Hadiseyi sen anlat, çünkü o senin annendir, dedi.

Ancak Zübeyr bundan kaçınarak:

- Hayır ben söyleyemem; sen söyle! Benim annemse senin de halandır, diye karşılık verdi.

Safiyye onların yanına geldiğinde:

- Hamza nerede biliyor musunuz? diye sordu.

Onlar da bilmediklerini söylediler. Böylece Safiyye kardeşini sormak üzere Hz. Peygamber'e gitti. Halasının geldiğini gören Hz. Peygamber:

- *Hamza'nın şehit edildiğini duyduğunda onun aklını kaybetmesinden korkuyorum. Cesedi o haliyle hemen göstermeyiniz, buyurdular.*

Sonra da mübarek ellerini yanına gelen halası Safiyye'nin göğsüne koyarak dua ettiler. Durumu anlayan Safiyye:

- **"İnnâ lillâh ve innâ ilevhi râciûn"** diyerek ağlamaya başladı.

Daha sonra Hz. Peygamber, müşrikler tarafından paramparça edilmiş olan Hz. Hamza'nın cesedinin bulunduğu yere gittiler ve:

⁸⁵ Heysemi, VI/119-120 (Taberani, İbn Abbas'dan). Kandehevi, Hayatu's-Sahabe, 3/138-139.

- *Eğer kadınlar ağlayıp sızlamayacak olmasalardı ben onu gömmeksizin olduğu gibi bırakırdım. Böylece o kıyamet gününde kuşların kursaklarından ve yırtıcı hayvanların karınlarından haşre getirilirdi, buyurdular.*

Arkasından da şehitlerin getirilmesini emrettiler. Dokuz şehidin cesedi Hz. Hamza'nınkinin yanına bırakılıyor; Hz. Peygamber yedi tekbir getirmek suretiyle onların cenaze namazlarını kılıyordu. Namazdan sonra bu dokuz ceset kaldırılıp yerine ondan sonraki dokuz ceset konuluyor, Hz. Hamza'ninkine dokunulmuyordu. Bu şekilde Hz. Peygamber o gün bütün şehitlerin cenaze namazını kıldılar.⁸⁶

Ne Korkunç Bir Manzara

Zübeyr b. Avvam şöyle anlatıyor: "Uhud gününde bir kadın koşarak geldi. Nerdeyse ölülerin arasına dalacaktı. Hz. Peygamber gelenin kim olduğunu anlamıştı. Onun cesetleri görmesini uygun bulmayarak sahabilerine:

- *O kadını yakalayınız!* buyurdular.

O sırada ben de onun annem Safiyye olduğunu anladım. Bunun üzerine arkasından koşarak, ölülerin bulunduğu yere varmazdan önce kendisine yetiştim. Annem güçlü-kuvvetli bir kadındı. Kendisine engel olmak istediğimi anlayınca göğsüme bir yumruk vurarak:

- *Yolumdan çekil! Burası sana ait değildir, dedi. Ben de kendisine*

- *Hz. Peygamber oraya gitmemen için sana yemin verdiriyor, dedim. O zaman annem oraya gitmekten vazgeçti. Sonra beraberinde getirdiği iki elbiseyi vererek:*

- *Kardeşim Hamza'nın şehit olduğunu öğrendim ve bu iki elbiseyi de ona kefen yapılması için getirdim, dedi.*

Böylece bu iki elbiseyi dayım Hamza'ya kefen yapmak istedik. Fakat oraya vardığımızda onun yanında Ensar'dan bir kişinin daha

⁸⁶ Hakim III/197 (İbn Abbas'dan); Müntehab V/170 (İbn Ebi Şeybe ile Taberani de İbn Abbas'dan benzer şekilde); Mecma' VI/118.

yatmakta olduğunu gördük. Onun cesedi de Hamza'nınki gibi parçalanmıştı. Dayım Hamza'nın iki elbise ile kefenlenip Ensar'dan olan o kişinin kefensiz olarak bırakılması bize ağır geldi. Bunun üzerine:

- Birisi Hamza'nın, diğeri de onun olsun! dedik. Ancak ölçtüğümüzde bu elbiselerin birinin daha büyük olduğunu gördük. Biz de aralarında kura çekerek her birisini kendisine düşen elbiseye sardık.⁸⁷

Şöyle bir rivayet de var: Abdulmuttalib'in kızı ve Hz. Hamza'nın kızkardeşi Safiyye, kardeşinin cesedine bakmak için savaş alanına gitmek istedi. Oğlu Zübeyr onun önünü keserek:

- Annecigim! Hz. Peygamber sana geri dönmeni emrediyor! dedi. Bunun üzerine Safiyye şunları söyledi:

- Niçin geri dönecekmişim? Bana kardeşimin cesedinin parçalanmış olduğunu söylediler. Bu da Allah yolunda çarpışırken meydana gelmiş bir şeydir. Yemin ederim ki buna sabredeceğim ve sevabını da Allah'tan bekleyeceğim.

Zübeyr dönüp bunları Hz. Peygamber'e söyledi. O da:

- *Öyleyse bırak da kardeşinin cesedini görsün!* buyurdu.

Safiyye, Hz. Hamza'nın cesedinin yanına vardı ve onun için Allah'tan af talebinde bulundu. Daha sonra da Hz. Peygamber Hamza'nın defnedilmesini emretti.⁸⁸

Peygamberin Sevgilisi Zeyd B. Hârise

Tam adı, Ebû Üsâme Zeyd b. Hârise b. Şerâhîl (Şürahbîl) el-Kelbî (ö. 8/629) Resûl-i Ekrem'in evlâtlığı ve âzathıdır. En çok sevdiği fedakâr bir sahabisidir. Bi'setten otuz beş yıl kadar önce doğdu. Aslen Yemen menşeli Kelb kabilesindedir. Hz. Peygamber'den sadece on yaş küçük olduğu halde evlâtlığı

⁸⁷ Heysemi, VI/118 (Bezzar, İmam Ahmed ve Ebu Ya'la'dan). Şu kardeşlik duygusuna, şu fedakarlık ve paylaşımına, şu insana ikrama bakar mısınız?

⁸⁸ İsabe VI/349 (İbn İshak, Sire'sinde; Zühri, Asım b. Ömer b. Katade, Muhammed b. Yahya ve başkalarından).

olmasından dolayı önceleri Zeyd b. Muhammed diye anılırdı. Ancak evlâtlıkların öz babalarının adıyla anılmasını emreden âyet (el-Ahzâb 33/5) indikten sonra babası Hârise'nin adıyla anılmaya başlandı (Müslim, “Fezâ' ilü's-şahâbe”, 62). Resûlullah tarafından çok sevildiği için “*hibbü Resûlillâh*” lakabıyla tanınırdı.

Câhiliye döneminde henüz çocukken annesi Su'dâ ile birlikte Benî Ma'n'daki akrabalarını ziyarete giderken Benî Kayn mensupları tarafından kaçırıldı ve Ukâz panayırında köle olarak Hz. Hatice'nin yeğeni Hakîm b. Hizâm'a satıldı. Hakîm onu Mekke'ye götürdü ve halası Hatice'ye, Hz. Hatice de Resûlullah'a hediye etti. Diğer bir rivayete göre ise Zeyd'i kaçırılanlar Mekke'nin Bathâ semtinde satmak istediklerinde Hz. Peygamber kendisini görmüş ve Hatice'ye onu satın almasını tavsiye etmiş, o da satın alıp Resûl-i Ekrem'e hediye etmiştir.

Zeyd'in kabilesinden hac için Mekke'ye gelenler kendisini görüp tanıdılar ve dönüşte durumu ailesine bildirdiler. Babası Hârise ile amcası Kâ'b (bazı rivayetlere göre ağabeyi Cebele) yanlarına Zeyd'in fidyesini de alarak Mekke'ye geldiler, Resûl-i Ekrem'den onu geri istediler. Resûlullah, Zeyd'i ailesiyle görüştürdü ve dilerse kendileriyle gidebileceğini söyledi. Fakat Zeyd, Resûlullah'ın yanında kalmayı tercih etti. Bu onun aklını gösterdiği kadar peygamberimizin güzel ahlakını ve yüce şahsiyetini de gösterir. Bu olaydan sonra Resûl-i Ekrem, Zeyd'i Kâbe'nin bitişiğindeki Hicr mevkiine götürüp, “Şahit olun, Zeyd benim oğlumdur, o benim mirasçım, ben de onun mirasçısıyım!” dedi ve ardından onu âzat etti.

Hz. Peygamber'den hiç ayrılmayan Zeyd onun risâletini ilk tasdik edenlerdendir; hatta bazı rivayetlere göre erkeklerden ilk müslüman olan kişidir. Resûl-i Ekrem'in Tâif yolculuğunda Zeyd de beraberdi. Tâifliler, Resûl-i Ekrem'i dinlemeyip şehirden çıkardıkları sırada üzerlerine atılan taşların Peygamber'e isabet etmemesi için Zeyd kendi vücudunu ona siper etti ve yaralandı. İslâm'ın ilk yıllarında Mekke'de Resûlullah tarafından Hz. Hamza ile kardeş ilân

edildi. Hz. Hamza savaşa gitmeden önce öldüğü takdirde ne yapacağını Zeyd'e vasiyet ederdi; şehid olacağı Uhud günü de ona vasiyette bulunmuştu. Medine'ye hicretten sonra Zeyd bir süre Sa'd b. Hayseme'nin "beytü'l-uzzâb" (bekârlar evi) denilen Kubâ'daki evinde misafir oldu ve Üseyd b. Hudayr ile kardeş ilân edildi.

Zeyd b. Hârise Bedir, Uhud, Hendek gazvelerine, Hudeybiye seferine ve Hayber'in fethine katıldı. Bedir zaferinin müjdesini Hz. Peygamber'in devesi Kasvâ'ya binerek Medine'ye o ulaştırdı. Hendek Gazvesi'nde muhacirlerin sancaktarı idi. Karede Seriyyesi, Süleym kabilesi üzerine düzenlenen Cemûm, ayrıca İs, Taref, Hismâ (Benî Cüzâm), Ümmü Kırfe (Benî Fezâre), birinci Vâdilkurâ, Medyen ve ikinci Vâdilkurâ seriyeleri onun kumandanlığında yapıldı. Hicretin 6. yılının Rebülevvel ayı başında (Temmuz 627), Kureyş'in müttefiki olup Hendek Gazvesi'ne 700 kişilik bir kuvvetle katılan Benî Süleym kabilesini cezalandırmak üzere Cemûm'a gönderildi ve kabilenin üzerine baskın düzenleyerek çok sayıda esir ve ganimet elde etti. Ümmü Kırfe seferinden dönüşünde Resûl-i Ekrem'in ona sarılıp öptüğü rivayet edilir.

Sefevân ve Müreysî' gazvelerinde Resûlullah'a vekâlet için Medine'de kaldı. Hz. Peygamber'in Zeyd'e olan güvenine işaret eden Hz. Âişe, "*Resûl-i Ekrem, Zeyd'i bir ordu ile sefere gönderdiğinde mutlaka onu kumandan tayin ederdi. Eğer şimdi sağ olsaydı kendisini yerine halife bırakırdı*" demiştir (Müsned, VI, 226-227, 254, 281).

Zeyd, Kur'ân-ı Kerîm'de adı geçen tek sahâbidir.(el-Ahzâb 33/37) Birkaç defa evlendi. Resûlullah'ın dadısı Habeşî Ümmü Eymen'le Mekke'de gerçekleşen ilk evliliğinden oğlu Üsâme doğdu. Zeyd, Ümmü Külsûm bint Ukbe, Dürre bint Ebû Leheb, Hind bint Avvâm ve bazı rivayetlere göre Ümmü Mübeşşir adlı hanımlarla da evlilik yaptı. Bedir Gazvesi'nden sonra da Resûl-i Ekrem'in halası Ümeyme'nin kızı Zeyneb bint Cahş ile evlendi. Ancak bu evlilik geçimsizlik yüzünden sürdürülemedi. Evlenmelerine bizzat aracı olan Hz. Peygamber onların ayrılmasını arzu etmese de Zeyneb'in sırf

Peygamber'in tavsiyesiyle yaptığı bu evlilik boşanma ile sonuçlandı. Resûl-i Ekrem bu duruma üzüldü. Daha sonra konuyla ilgili âyetin inmesiyle (el-Ahzâb 33/37) Câhiliye döneminden kalma, evlâtlıkların boşanmış eşleriyle evlenme yasağı âdeti kaldırıldı ve Resûl-i Ekrem Zeyd'in boşadığı Zeyneb ile evlendi.

Resûl-i Ekrem, Mûte Savaşı için orduyu yola çıkarırken sancağı Zeyd'e vererek, *"Eğer Zeyd şehid olursa sancağı Ca'fer (b. Ebû Tâlib) alsın, o da şehid düşerse Abdullah b. Revâha alsın"* demişti. Üç sahâbî de bu sraya göre şehid oldu. Resûl-i Ekrem şehâdet haberini Medine'de ashabına gözyaşları içinde bildirdi ve şöyle dua etti:

"Allahım, Zeyd'e mağfiret et! Allahım, Zeyd'e mağfiret et! Allahım, Zeyd'e mağfiret et! Allahım, Ca'fer'e mağfiret et! Allahım, Abdullah'a mağfiret et!"

Sa'd b. Ubâde, ölümlerin arkasından ağlamayı yasaklayan Resûl-i Ekrem'in Zeyd için gözyaşı dökmesini garipsevince Resûl-i Ekrem şunları söyledi:

"Bu, sevgilinin sevgilisine olan özlemidir".

Zeyd'in elli beş yaşında şehid düştüğü kaydedilir. Zeyd'in Üsâme dışında Zeyd ve Rukayye adlı iki çocuğu daha vardır. Ağabeyi Cebele de sahâbedendir. Cebele, kendisine sorulan, *"Sen mi büyüksün Zeyd mi?"* sorusuna, *"Ben Zeyd'den önce doğdum, ama o benden büyüktür"* şeklinde cevap vermiştir.⁸⁹

H. Peygamber'in Zeyd b. Harise'ye Üzülmesi

İşte bu Peygamber sevgilisi şehit düştüğünde Sevgili Peygamberimiz (sav)'in içi bir başka yandı. Peygamberimizin torunları Hasan ve Hüseyin ile birlikte peygamberimizin kucağında büyüyen Usame b. Zeyd anlatıyor:

⁸⁹ Bkz. Bünyamin Erul DİA. TDV İslâm Ansiklopedisi, 44/ 319-320.

“Babam öldürüldüğü zaman Peygamber’e vardım. Peygamber beni gördüğünde gözlerinden yaşlar aktı. Ertesi gün yine Hz. Peygamber’e gittim, bana

- *Dün seni gördüğümde duyduğum üzüntüyü, bugün de bana çektirdin*, dedi.⁹⁰

Yine şu olay Peygamber Efendimizin (sav) acısını ve sabrını gösterir. Zeyd b. Harise şehid düştüğü zaman Hz. Peygamber onun hanesine geldi. Zeyd’in kızı ağlayarak Hz. Peygamber’in kucağına atıldı. Peygamber de ağladı. Öyle ki Hz. Peygamber sonunda sesli olarak ağlamaya başladı. Sa’d b. Ubade:

- Ey Allah’ın Rasûlü! Bu nedir? dedi.

Bunun üzerine Hz. Peygamber:

- *Bu, dostun dosta karşı olan sevgisidir*, buyurdu.⁹¹

H. Peygamber’in Osman b. Mâ’zun İçin Üzülmesi

Sahabilerden Ebü’s-Sâib Osmân b. Maz’ûn b. Habîb el-Cumahî (ö. 2/623-24) Kureyş kabilesinin Benî Cumah koluna mensuptur. Hz. Ebû Bekir vasıtasıyla on üçüncü kişi olarak İslâmiyet’i kabul etti. Yine ilk müslümanlardan olan oğlu Sâib ve kardeşleri Kudâme, Abdullah ve Sâib ile beraber Birinci Habeşistan Hicreti’ne katıldı. Mekkeliler’in İslâm’ı kabul ettiğini duyunca yakınlarıyla birlikte Mekke’ye döndü. Haberin asılsız olduğunun anlaşılması üzerine Velîd b. Mugîre’nin himayesine girmek zorunda kaldı. Müşriklerin Hz. Peygamber ile ashabına işkence yaptığını gören Osman, Velîd b.

⁹⁰ Müntehab, 5/126 (İbn Ebi Şeybe, İbn Meni, Bezzar, Baverdi, Said b. Mensur ve Darekutni, Usame b. Zeyd’den). Kandelevi, Hayatu’s-Sahabe, 3/139.

[2] İbn Sa’d, Tabakat, III/32 (Halid b. Şumeyr’den). Muhammed Yusuf Kandelevi, Hayatu’s-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/139.

⁹¹ İbn Sa’d, Tabakat, III/32 (Halid b. Şumeyr’den). Kandelevi, Hayatu’s-Sahabe, 3/139.

Mugîre'nin himayesini terkedip Allah'ın himayesine girdiğini açıkladı. Savunmasız kalınca ilk tokatı da ondan yedi.

Daha sonra da kardeşleriyle birlikte Medine'ye hicret etti. Resûl-i Ekrem onu Hazrec kabilesinden Abbas b. Ubâde (veya Mâlik b. Teyyihân) ile kardeş ilân etti ve ailesine Medine'de ev yapıp yerleşmeleri için bir arsa tahsis etti. Bedir Gazvesi'ne de oğlu ve iki kardeşiyle beraber katıldı. Osman b. Maz'ûn bu savaşın ardından vefat etti ve Medine'de ilk vefat eden muhacir oldu.

Hz. Peygamber onun ölümüne üzüлüp ağladı ve naaşını öptü (Ebû Dâvûd, "Cenâ'iz", 35, 36; Tirmizî, "Cenâ'iz", 14), "*Bu bizim âhirete ilk gidenimizdir*" diyerek onu Bakî' mevkiine defnetti, daha sonra burası kabristan haline getirildi. Osman'ın defninden sonra Resûl-i Ekrem'in bir sahâbîden büyükçe bir taş getirmesini istediği, sahâbî taşı kaldıramayınca Resûlullah'ın onu alıp kabrin başucuna koyduğu ve "*Böylece kardeşimin kabrini bulur, tanır ve ailemden ölenleri de artık buraya gömerim*" dediği belirtilmektedir (İbn Mâce, "Cenâ'iz", 42; Ebû Dâvûd, "Cenâ'iz", 57, 59).

Nitekim Osman'ın ardından Resûl-i Ekrem'in oğlu İbrâhim de aynı yere defnedildi. Osman b. Maz'ûn'u hicretten sonra evlerinde misafir eden Ümmü'l-Alâ bint Hâris el-Ensâriyye, onun cenazesinin yanında Allah'ın Osman'a ikramda bulunduğundan şüphesi olmadığını söyleyince Resûl-i Ekrem bunu nereden bildiğini sormuş, "Cenâb-ı Hak ona ikram etmezse kime eder ki?" şeklindeki cevabı üzerine Allah'ın elçisi iken kendisine bile ne yapılacağını bilemediğini belirterek bu tür sözlerin uygun olmadığını ifade etmiştir (Buhârî, "Cenâ'iz", 3; "Şulh", 30).

Kızkardeşi Zeyneb, Hz. Ömer ile evli olduğundan Abdullah b. Ömer ile Hz. Hafsa'nın dayısı olan Osman b. Maz'ûn'un vefatından sonra geride bir kızı ile oğulları Abdurrahman ve Sâib kalmıştır. Hz. Peygamber'in, Buvât Gazvesi'ne giderken Medine'de yerine vekil bıraktığı Sâib Yemâme'de şehid düştü.

Resul-i Ekrem Efendimiz bu sahabiye çok severdi. Çünkü ibadete düşkündü. Günah işlemekten son derece sakınırdı. Câhiliye

döneminde bile içki içilmesine karşı çıktığı, “Aklımı başımdan alan, benim seviyemde olmayanları halime güldüren ve kızımı istemediğim kimseyle evlendirmeme sebep olan bir şeyi kesinlikle içmem“ dediği belirtilmiştir.

Savaşlarda bekârlığın sıkıntı verdiği, bu yüzden günaha girmekten korktuğu gerekçesiyle kendisini hadım ettirmeyi düşünmüş, fakat Resûl-i Ekrem ona izin vermemiş ve oruç tutmasını tavsiye etmiştir (Buhârî, “Nikâh”, 8; Müslim, “Nikâh”, 6-8; Heysemî, IV, 253).

Osman b. Maz’ûn’un eşi Havle bint Hakîm kocasının ibadete düşkünlüğü sebebiyle kendisiyle ilgilenmemesi üzerine giyimini ihmal edince Hz. Âişe durumu Resûl-i Ekrem’e haber vermiş, Resûl-i Ekrem de Osman’ı çağırarak her hususta ölçülü olmasını, bunun için kendisini örnek almasını söylemiş, eşinin, misafirinin ve nefsinin de kendi üzerinde hakkı bulunduğunu hatırlatarak herkese hakkını vermesini tembih etmiştir (Müsned, VI, 268; Ebû Dâvûd, “Teṭavvu’”, 28).⁹²

Gerek şahsi meziyetleri, gerekse Medine’de ilk vefat eden sahbi olunca, Hz. Peygamber, Osman b. Mâ’zun’un ölümüne çok üzüldü. Hatta cesedine varıp onu öptü ve ağladı. Gözlerinden yaşlar akıyordu.⁹³

Hz. Aişe annemiz anlatır: “Rasûlullahı gördüm. Onun gözyaşları Osman b. Mâ’zun’un yanakları üzerine düşüyordu.”⁹⁴

Sevgili peygamberimiz İslam davasında kendisi ile omuz omuza çaba sarfeden, canı ve malıyla cihat eden bu fedakâr arkadaşlarının vefatını gördükçe kalbi hüznle doluyor, acıyla ağlıyor, ama asla şikâyet etmiyor, sabır ve şükrüne devam ediyordu. İşte az önce gördük, Osman b. Maz’un gibi birisi için dahi olsa,

⁹² Bkz. M. Yaşar Kandemir, TDV İslâm Ansiklopedisi, 33/ 470-471.

⁹³ İsabe, II/464 (Tirmizi, Hz. Aişe’den).

⁹⁴ İbn Sa’d, Tabakat, III/288 (Hz. Aişe’den). Kandehlevi, Hayatu’s-Sahabe, 3/139.

gereksiz söz söylenmesine razı olmuyor, uyarıyordu. Bununla beraber onun aralarından ayrılıp gidenlere nasıl baktığını görelim mi?

Ashâbın Ölümüne Karşı Gösterdikleri Sabır

Sehl b. Huneyf radiyallahu anh anlatıyor: Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu:

- *İçinizden kimin kendinden önce ölüp âhirete giden kimsesi (öncüsü) olmazsa, cennete ancak ucu ucuna girer.*

Bir adam dedi ki:

- Ey Allah Resulü! Hepimizin öncüsü (küçükken ölen çocuğu) olmaz ki?

- *Birinizin müslüman kardeşini kaybetmesi (ölmesi), onun için öncü değil midir?* buyurdu.⁹⁵

İbn Abbâs radiyallahu anh anlatıyor: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e, ölen kızı Rukiyye nedeniyle taziye sunulunca şöyle buyurdu:

"*Çok iyi olan kızlarımdan olan kızımı defneden Allah'a hamd olsun.*"

Yine Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem, sağlıktan ve sonra sağlığına şükreden kimsenin alacağı sonsuz sevaptan söz etti. Sonra belâdan ve sabrettiği takdirde belâya uğrayan kimsenin alacağı ödülün bolluğundan söz etti. Derken dedim ki:

- Afiyette olup da şükretmem, hastalanıp sabretmemden yeğdir.

Bunun üzerine Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

- *Şüphesiz Allah seninle birlikte afiyeti (sağlığı) pek sever.*⁹⁶

⁹⁵ Heysemî, Mecma'uz Zevâid, 3/12. İsnâdındaki râvilerden Mûsâ b. Ubeyde zayıf bir râvidir (

⁹⁶ Heysemî, Mecma'uz Zevâid, 3/12. Osmân b. Atâ el-Horâsânî'nin zayıf olduğuna dikkat çekmiştir. İbnü'l-Cevzî ise Mevdat'ında irâd etmek suretiyle, bu hadisi uydurma addetmiş, Zehebî'de bu hükmü onaylamıştır (Feyd III, 533).

H.z. Ebubekir'in Oğlu Abdullah'a Sabrı

Taif savaşında H.z. Ebubekir'in oğlu Abdullah'a bir ok isabet etti ve H.z. Peygamber'in vefatından kırk gün sonra, o ok yarası yeniden deşildi, Abdullah vefat etti. Ebubekir, çok sabırlı idi ve metin davranıyordu. Âişe'nin hücresine gelerek:

- Ey kızım! Allah'a yemin ederim ki, sanki bir koyun kulağından tutulup da bizim evimizden çıkartılmıştır. Abdullah'ın ölümü bana bu kadar etki etti. Bana teselli vermene gerek yok, dedi. H.z. Âişe:

- Hamd o Allah'a mahsustur ki, sana bu kadar sabır ve metanet vermiştir, dedi.

H.z. Ebubekir ıktı, sonra geri gelerek:

- Kızım, Abdullah'ın diri olarak gömülmüş olmasından korkmuyor musunuz? dedi. Âişe:

- Ey babacığım! Biz Allah'tan geldik, yine Allah'a döneceğiz, dedi. H.z. Ebubekir:

- Allah'ın rahmetinden kovulan şeytanın şerrinden, herşeyi işiten ve bilen Allah'ın rahmetine sığınıyorum. Hiç kimse yok ki, kalbine bazan şeytan, bazan melek tarafından bir şeyler atılmış olmasın, dedi.

Bir müddet sonra Sakif heyeti H.z. Ebubekir'e geldi. Tabi o zaman devlet başkanı seçilmişti. Müslümanların halifesi idi. Oğlu Abdullah'ın ölümüne sebep olan ok, hâlâ Ebubekir'in yanındaydı. H.z. Ebubekir oku onlara göstererek:

- Sizden herhangi bir kimse bu oku tanıyor mu? dedi.

Bunun zerine Benî Aclan'dan olan, Sa'd b. Ubeyd:

- Bu benim yontup da yaptığım ve kanatlar taktığım ve kabza yerini yaptığım bir oktur. Bunu ben attım! dedi.

H.z. Ebubekir:

- Oğlum Abdullah'ı öldüren ok budur. Hamd o Allah'a olsun ki, senin elinle Abdullah'a şeref ve kerem verdi. Abdullah'ın eliyle seni cehennemlik etmedi. Çünkü Allah'ın himayesi geniştir, dedi.⁹⁷

Acılı bir baba, üstelik bir devlet başkanı, evlat katili ile yana oturmuştur. Ama o katilin daha sonra Müslüman olduğunu bildiğinden, ona ilahî rahmetin genişliğinden bahsetmiş, asla bir kötülük düşünmemiştir.

Hz Ömer'in, Kardeşi Zeyd'e Sabrı

- Hz. Ömer, kardeşini çok severdi. O kadar ki, başına bir musibet geldiğinde kardeşinin vefatını kastederek:

- Ben Hattab'ın oğlu Zeyd'in ölümüne bile sabrettim, derdi.

Hz. Ömer bir gün kardeşi Zeyd'in katiliyle karşılaştığında ona:

“Sen öyle bir kardeşimi öldürdün ki, saba rüzgârı her estikçe onu hatırlıyorum, dedi.⁹⁸

Hz. Ömer, mü'minin başına gelen her hoşlanmadığı şeyin bir musibettir olduğunu ve sabredilirse sevaba sebep olacağını bilen adamdır. O ahabın ileri gelen alimlerindedir.

Abdullah b. Halife şöyle anlatıyor: “Bir cenazede Hz. Ömer'le yanyana geldik. Birara ayakkabısının bağı koptu. Bunun üzerine “İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciûn” dedi ve sonra da “Kişinin hoşuna gitmeyen her şey kendisi için bir musibet sayılır” buyurdu.⁹⁹

Yine anlatır: “Bir toplulukta Hz. Ömer'in ayakkabısının uç kısmı koptu. Bunun üzerine o “İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciûn” (Allah'tan geldik, O'na dönücüleriz) dedi. Yanındakiler:

⁹⁷ Hakim, Müstedrek, 3/477 (Kasım b. Muhammed'den). Beyhaki, 9/987'de “O'nun lütfu geniştir” yerine “Lütfunu ikinizden de esirgemedi” şeklinde geçiyor. Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, 3/142-143.

⁹⁸ Hakim, Müstedrek, 3/227 (Ömer b. Abdurrahman b. Zeyd b. el-Hattab'dan); Beyhaki 9/98 (Abdurrahman b. Zeyd'den).

⁹⁹ Kenz II/154 (İbn Sa'd, İbn Ebi Şeybe, Abd b. Humeyd, İbnü'l-Münzir ve Beyhaki'den).

- Ey Mü'minlerin Emîri! Böyle ufak tefek şeyler için de bu söz söylenir mi? diye sordular.

O zaman Hz. Ömer:

- Mü'min için, başına geldiğinde hoşlanmayacağı herşey musibettir, buyurdular.¹⁰⁰

O her fırsatta Müslümanlar için sabırlı olmayı tavsiye ederdi. Bir ara ordu kumandanı olan Ebu Ubeyde, Mü'minlerin Emîri Hz. Ömer'e bir mektup yazarak Rum ordularının büyüklüğünden ve gücünden söz etti. Bunun üzerine Hz. Ömer ona bir mektup yazdı. Bu mektupta Allah Teâlâ'ya hamd ü senâlar ettikten sonra şunları söyledi:

“Allah Teâlâ, karşılaştıkları musibetler ve düşmanlar ne kadar zorlu ve çetin olursa olsun mü'min kulları için sonunda bir çıkış yolu ihsan edecektir. Şunu da bil ki bir zorluk, iki kolaylığı asla mağlup edemez. Bu konuda Allah Teâlâ, kitabında şöyle buyurmaktadır:

“Ey iman edenler! Sabredin ve düşmanlarınızdan daha sabırlı olun! (Hudutlarda düşmanı, zarar vermemesi için) gözetleyin ve Allah'ın azabından sakının. Umulur ki böylece felah (kurtuluş) bulursunuz”. (Âl-i İmran: 3/200)¹⁰¹

Abdurrahman b. Mehdî şöyle diyor: “Hz. Osman'da iki ahlak vardı ki bunlar ne Ebubekir Sıddîk'ta ve ne de Hz. Ömer'de yoktu. Bunların birincisi mazlum olarak şehit edilinceye kadar sabır göstermesi; ikincisi ise tüm müslümanları bir mushaf-ı şerif üzerinde birleştirmesidir.”¹⁰²

Gerçekten de Hz. Osman'ın sabrı ve kan dökmemek için kendini feda etmesi iz bırakan unutulmaz olaylardandır.

¹⁰⁰ Kenz, 2/154 (Mervezi, Said b. el-Müseyyeb'den). Kandelevi, Hayatu's-Sahabe, 3/149-150.

¹⁰¹ Kenz 2/154 (İmam Malik, İbn Ebi Şeybe, İbn Ebi'd-Dünya, İbn Cerir, Hakim ve Beyhaki, Eslem'den).

¹⁰² Ebu Nuaym, Hilye 1/58. Kandelevi, Hayatu's-Sahabe, 3/150.

Useyd b. Hudayr'ın Hanımına Sabrı

Bir insan için eşinin vefatı, hayatında yaşadığı en büyük kayıplardan birisi, en acı darbelerin belki de en büyüğüdür. O yüzden Nasreddin Hocanın hanımın vefatını küçük kıyamet olarak nitelemesi mizahtan öte bir gerçektir. Özellikle de yaşlılar için bu çok zor olmakta, çoğu zaman da ya arkalarından gitmekte, ya çok perişan yaşamaktadırlar. Hatta bu yüzden aklını kaybedenleri bile gördük. İşte sabredilmesi gereken musibetlerden birisi de budur ve mükâfatı da o ölçüde çoktur.

İşte Âişe vâlidemiz şöyle anlatıyor: “Hacdan ya da Umreden dönüyorduk. Medineliler bizi Zü'l-Huleyfe denilen yerde karşıladılar. Bunlar arasında bulunan Ensar'dan bazı gençler Useyd b. Hudayr'a hanımının vefat ettiğini söylediler. Bunun üzerine o yüzünü bir bez parçasıyla örterek ağlamaya başladı. Ona:

- Allah seni affeylesin. Sen Hz. Peygamber'in arkadaşlarındansın. İslâmiyet'te bunca geçmişin ve şöyle şöyle mertebelerin vardır. Sana ne oluyor da bir kadın için ağlıyorsun? dedim.

O zaman Useyd yüzündeki örtüyü kaldırarak:

- Ey Âişe! Doğru söyledin. Hayatımla yemin ederim ki Sa'd b. Muaz'dan sonra hiç kimse için ağlamamam gerekiyordu. Çünkü Hz. Peygamber Muaz için öyle birşey söyledi ki, insanlar onun ölümünden sonra artık hiç kimsenin arkasından ağlamadılar.

Merak ederek:

- Hz. Peygamber Sa'd hakkında ne söylemişlerdi? diye sordum.
Useyd:

- Onun vefatı üzerine Hz. Peygamber '*Arş, Sa'd b. Muaz'ın vefatından dolayı sallandı*' buyurdular. dedi. Böylece Useyd Hz. Peygamber'le benim aramda aracılık yapmış oldu.”¹⁰³

¹⁰³ Kenz, 8/42 (İbn Ebi Şeybe, Ahmed, Şaşi ve İbn Asakir); İbn Sa'd 3/12; Hakim, 3/289; Kenz, 8/118 (Ebu Nuaym, Hz. Aişe'den. Bu rivayette “Arş'ın direkleri Sa'd'ın ölümünden ötürü sallandı” denilmektedir); Mecma', 9/309 (Taberani'den). Kandehevi, Hayatu's-Sahabe, 3/146.

İbn Mes'ud'un Kardeşi Utbe'ye Sabrı

Sahabenin ileri gelen alim ve kahramanlarından, Ebu Cehilin başını sürükleyerek getiren Abdullah b. Mes'ud, kardeşi Utbe'nin vefat haberini aldığı anda gözlerinden yaşlar akmaya başladı. Ağlaması bitince neden ağladığı soruldu. Şunları söyledi:

- Bu, Allah'ın insanlarda yarattığı merhamet duygusundan kaynaklanan birşeydir ki Âdemoğlu buna engel olamaz. Ağlıyorum; çünkü Utbe annesinin bir kardeşim, Hz. Peygamber'in meclislerinde arkadaşım. Bununla birlikte onun benden önce ölmesi ve ölümü için sabrederek Allah'tan ecir beklemem, benim ondan önce ölüp de onun sabrederek sevap kazanmasından çok daha hoşuma gider.¹⁰⁴

Ebu Ahmed b. Cahş'ın, Kızkardeşi Zeyneb'e Sabrı

Abdullah b. Ebî Selîl şöyle anlatıyor: "Gözleri görmeyen Ebu Ahmed b. Cahş'ı, kızkardeşi Hz. Zeyneb'in tabutunu taşıırken gördüm. Bu sırada bir yandan da ağlıyordu. Hz. Ömer ona:

- Ey Ebâ Ahmed! Bırak da başkaları taşınsın. Çünkü çok büyük bir kalabalık var, ezilebilirsin, dedi.

Bunun üzerine Ebu Ahmed Hz. Zeyneb'in, Hz. Peygamber'le evlenmesine işaret ederek dedi ki:

- Ey Ömer! Biz her türlü hayra onun vasıtasıyla nail olduk. Onun tabutunu bu şekilde ağlayarak taşımak kalbimde hissettiğim acıları biraz olsun hafifletmektedir.

Bunun üzerine Hz. Ömer:

- Öyleyse onu taşımaya devam edebilirsin, buyurdu.¹⁰⁵

Müslümanların, Hz. Ömer'e Sabırları

İslam tarihinin en acı olaylarından birisi de Hz. Ömer'in şehit edilmesidir. Bu büyük halife hayatı boyunca Peygamber Efendimizin (sav) yanında ve yardımındadır. Daha sonra da şehadetine kadar

¹⁰⁴ İbn Sa'd IV/94 (Hayseme'den). Kandelevi, 3/146-147.

¹⁰⁵ İbn Sa'd VIII/80; Kandelevi, 3/147.

İslam'ın öğretilmesi, hayata hakim kılınması, dünyaya yayılması üzerinde gece gündüz durmadan, dinlenmeden çalışmıştır. Adaleti, takvası, merhameti, ilmi ve istişaresi ile devleti yönetmede ve yeni kurumları oluşturmada müstesna bir ehliyete ve marifete sahipti. Aynı zamanda mütevazı, alçak gönüllü, dürüst bir insandı. Çok büyük hizmetleri, inanılmaz fedakârlıkların sahibi bu aziz insan, günün birinde bir hain tarafından namaz kıldırırken hançerlendi. Vücudu delik deşikti. İçtiği süt karnından sızıyordu. Büyük acılar içinde komada baygın yatıyordu. Ona “namaz geçiyor” dediklerinde birden gözlerini açtı ve “namaz mı?” diyerek irkildi. Namaza çok düşküdü. Namazsız Müslümanlık olmaz derdi. Kendisine:

- Yerine halife olarak oğlunu tayin et, dediler. Cevabını tarih dize gelsin de dinlesin:

- Bir evden bir kurban yeter!

Ahnef b. Kays şöyle anlatıyor: “Hz. Ömer'in, ‘Kureşliler insanların önderleridirler. Onlardan herhangi bir kimse bir yere girerse onunla birlikte mutlaka halkın bir kısmı da oraya girer’ dediğini duymuştum. Onun bu sözünün ne manaya geldiğini, vurulduğu ana kadar bir türlü anlayamamıştım. Hançerlenip de ölümle pençelediği sırada Suheyb er-Rûmî'ye müslümanlara üç gün namaz kıldırmasını söyledi. Sonra kendi yerine bir halife seçilinceye kadar halka yemek yedirilmesini emretti. Onun emrine uyararak cenazeden dönen insanlar için yemek getirildi. Ama insanlar üzüntülerinden yemeklere ellerini bile sürmediler. Bunun üzerine Hz. Abbas kalkarak:

- Ey insanlar! Hz. Peygamber'in ölümünden sonra ister istemez yedik içtik. Ebubekir'den sonra da bu böyle oldu. Bildiğiniz gibi insanların yemeğe ihtiyacı vardır. Öyleyse şu yemeği yeyiniz, dedi.

Sonra da sofraya oturup yemeye başladı. Arkasından halk da oturdu ve getirilen yemekleri yediler. Böylece ben Hz. Ömer'in sözlerinin manasını anlamış oldum.¹⁰⁶

Hız. Ebubekir ile Hız. Ali'nin Sabır Tavsiyeleri

Hız. Ebubekir başsağlığı dilediği kişilere şu şekilde nasihat ederdi:

“Sabır, başa gelen musibetleri hafifletir. Diğer taraftan ağlayıp sızlamanın da hiçbir faydası yoktur. Ölüm, öncesine oranla en zor, sonrasına oranla da en kolay bir hadisedir. Hız. Peygamber'in vefatını hatırlayınız; göreceksiniz her musibet size hafif gelecektir. Allah musibetlere karşı gösterdiğiniz sabırdan dolayı size büyük sevab versin”¹⁰⁷.

- Hız. Ali, oğlu ölen Eş'as b. Kays'a başsağlığı dileyerek şunları söyledi:

“Eğer üzülürsen merhametin gereğini yerine getirmiş olursun. Sabredersen kader senin üzerinde de hükmünü icra eder. Böylece oğlunu unuttuğun gibi sevap da kazanmış olursun. Eğer ağlayıp sızlayacak olursan kader yine hükmünü icra edecektir; fakat bu kez sen günah kazanmış olacaksın”¹⁰⁸.

Ümmü Hallad'ın Oğlunun Ölümüne Sabrı

Harise b. Süraka, Bedir günü şehid edildi. Kendisi savaşa katılmayıp, gözlemcilik yapıyordu. Serseri bir ok onu isabet ederek şehid etti. Annesi, Hız. Peygamber'e gelerek:

- Ey Allah'ın Rasûlü! Bana Harise'den haber ver. Eğer cennette ise sabredeceğim. Aksi takdirde benim ne yapacağımı Allah görecektir, dedi.

Hız. Peygamber, kadına:

¹⁰⁶ İbn Sa'd, 4/196 (İbn Meni' ve İbn Asakir'den); Kenz, 7/67; Heysemi 5/19 (Taberani'den); Kandehlevi, 3/147-148.

¹⁰⁷ Kenz, 8/122.

¹⁰⁸ Kenz, 8/122 (İbn Asakir, Süfyan'dan).

- *Azab olunusica, sen aklını mı yitirdin! Sekiz tane cennet vardır. Senin oğlun o cennetler arasında en yüce Firdevs'i elde etmiştir*" buyurdu¹⁰⁹.

Başka bir rivayette kadıncağız Hz. Peygamber'e:

- Eğer Harise cennette ise sabır göstereceğim. Yok bundan başkası ise var gücümle onun için ağlayacağım, deyince, Hz. Peygamber:

- *Ey Harise'nin annesi! O tek cennet değildir. Bir cennetin içerisinde çok cennetler vardır. Senin oğlun ise en yüce Firdevs'i elde etmiştir*" buyurdu¹¹⁰.

- Hz. Peygamber

"Ey Harise'nin annesi! O bir tek cennet değildir; onlar birçok cennettirler. Oğlun ise en yüce Firdevs'tedir" buyurdu.

Hz. Peygamber bunları söyledikten sonra Harise'nin, annesi:

- O halde ben sabır göstereceğim, " dedi¹¹¹.

Böylece Harise'nin annesi Rasûlullahın yanından ayrıldı. Gülüyordu.

- Harise'nin annesi Hz. Peygamber'e

"Eğer Harise cennette ise ağlamayacağım, mahzun da olmayacağım. Yok eğer ateşte ise, hayatta kaldıkça ağlayacağım" dedi. Hz. Peygamber

"Ey Harise'nin annesi! O bir tek cennet değildir. O cennetler içerisinde bir cennettir. Harise de en yüce Firdevs'tedir" dedi. Böylece Harise'nin annesi Rasûlullahın yanından ayrıldı. Gülüyordu ve kendi kendine:

- Ey Harise! Ne mutlu sana, ne mutlu sana! diye mırıldanıyordu.¹¹²

¹⁰⁹ Bidaye, 3/274 (Buhari ve Müslim, Enes'den).

¹¹⁰ Kenz, 5/273 (Beyhaki, Enes'den).

¹¹¹ Kenz, 5/275 (Taberani, Hısn b. Avf el-Hasami'den; İbn Sa'd, Tabakat, 3/68).

¹¹² Kenz, 7/26 (İbn Neccar, Enes'den).

İşte imanın değeri ve insanı mutlu etmesi böyledir. Yoksa bu kadını ne teselli edebilir ki!

Bir çarpıcı rivayet de şöyledir: Kurayza gününde ensardan bir kişi öldürüldü. İsmi Hallad idi. Annesine:

- Ey Hallad'ın annesi! Oğlun öldürüldü!, dediler. Kadın yüzünü kapatarak geldi. Kadına:

- Hallad ölmüştür, sen ise yüzünü kapatıyorsun? dediler.

Kadın cevap olarak:

- Ben Hallad'ı kaybetmiş isem, hayamı da kaybetmedim ya! dedi.

Bu hadise Hz. Peygamber'e söylenildiğinde:

- *Dikkat ediniz! Hallad'ın ecri, iki şehidin ecridir*, buyurdu.

- Ey Allah'ın Rasûlü! Bu niçindir? dediler.

Hz. Peygamber:

- *Çünkü onu ehl-i kitab öldürdü*" diye cevap verdi¹¹³.

Eyyûb (a.s.)'in Dertlerle İmtihani

Hastalığa sabretmek, hatta her halini bilen Allah Teâlâ'ya şifa için dua etmeye bile hayâ etmek hakkında Hz. Eyyûb Peygamberimiz dillere destandır. Bazı tarihçilerin yazdığına göre Eyyûb Aleyhisselâm, uğradıkları hastalığın ve yoksulluğun kaldırılması için de, yıllarca, utanır da dua etmez.¹¹⁴ Hanımı Leyya hatun, bir gün:

- Sen duası makbul bir Zat'sın. Sana şifâ vermesi için Allah'a dua etsene! der.

Eyyûb Aleyhisselâmın cevabı çok ilginçtir:

- Biz, yetmiş yıl nimetler içinde yaşadık. Bırak ta yetmiş yıl ibtilâ içinde bulunalım ki duaya yüzümüz olsun!¹¹⁵

¹¹³ Kenz, 2/157 (İbn Sa'd, Muhammed b. Sabit b. Kays b. Şemmas'dan); Kandehevi, 3/140.

¹¹⁴ Taberî, Tarih, 1/166; İbn. Asâkir, Tarih 3/196; İbn. Esîr, el-Kâmil, 1/129.

¹¹⁵ Taberî, Tarih, 1/166; İbn. Asâkir, Tarih 3/196; M. Asım Köksal, Peygamberler Tarihi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları: 1/307-310.

Ancak unutmamak gerekir ki, bu rivayetler sahih değildir. Böyle olmuş olsa bile şöyle tevil edebiliriz: Allah Teâlâ'nın katında onun makamı çok yücedir, o öyle yapabilir. O hal ve makam ona mahsustur. Eskiler, “hasenatü'l ebrar, seyyi3atü'l mukarrebîn” derlerdi. Herkes kendine yakışanı yapar. O makamlarda olamayan bizlere düşen ise, hasta olduğumuzda Sevgili Peygamberimiz (sav)'in sünnetine uyarak tedavi olmak, şifa için dua etmektir. Olamadığı makamların işlerini yapanlar, perişan olurlar.

Onun hakkında Kur'an-ı Kerîm'de şu ayet vardır:

“Eyyûb'u da an. O, Rabbine: ‘Bu dert bana dokundu, Sen merhametlilerin en merhametlisinin’ diye duâ etmişti. Biz onun duâsını kabul ettik, kendisine bulaşan derdi kaldırdık; ona tarafımızdan bir rahmet ve ibâdet edenler için bir öğüt olarak âilesini ve onlarla beraber bir katını daha verdik.”¹¹⁶

Eyyûb (a.s.)'a dokunan dert hakkında çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Bazı tefsirlerde ve peygamberler tarihinde maalesef çok abartılı ve bir peygamber için düşünülemez itici hastalıklar isnâd edilmiştir. Bunların sıhhati sâbit değildir. Şeklini tam olarak bilmesek de, şurası bir gerçektir ki, Eyyûb (a.s.) istenmedik bazı durumlarla imtihan edilmiş, bazı dertlerden muzdarip olmuştur. Bu hastalık durumdan kurtulmayı, kendisine sıkıntı veren şartların değişmesini, dertlerin giderilmesini Allah'tan istemektedir. Fakat Eyyûb (a.s.)'un tutum ve düşüncesinde herhangi bir taşkınlık, isyan, bağırıp çağırıp sızlanma görülmemektedir. Allah'a olan güveni, O'na dayanması, derdinin giderilmesi için O'ndan yardım istemesi, dertten kaynaklanan fiziksel ve ruhsal acılara katlanmaya çalışması, içinde bulunduğu şartları olduğu gibi kabullenmesi, Hz. Eyyûb (a.s.)'u örnek bir kişilik olarak ön plana çıkarmıştır. Onun bu hali övülmektedir:

“Gerçekten Biz onu sabreden bir kul bulmuştuk. Ne güzel kuldu. O daima Bize başvururdu.”¹¹⁷

¹¹⁶ Enbiyâ, 21/83-84.

¹¹⁷ Sâd, 38/44.

Eyyûb (a.s.)'un hastalığı ile ilgili bildiğimiz tek hak nokta, yukarıdaki ayet ile şu ayettir:

"Kulumuz Eyyûb'u da an; Rabbine 'Doğrusu şeytan bana yorgunluk ve azâb verdi' diye seslenmişti."¹¹⁸

Ne var ki onun hastalığı bazı kitaplarda asılsız olarak öyle abartılmıştır ki, temizliği bir ölçüde benimsemiş kişi bunları duyunca nefret eder. Hatta Eyyûb (a.s.) için "bunu nasıl kabul edebilir?" diyerek kınar. Rivâyetlere bakılacak olursa, güya Hz. Eyyûb'un yaralarına kurt düşüp çevreyi çok fena ve dayanılmaz bir koku sarınca kasaba halkı kendisini şehirden çıkarmış ve bir çöplüğe atmıştır. Eşinden başka herkes ondan uzaklaşmış, yanına kimsecikler uğramaz olmuştur. Kendisi yıllarca bu çöplükte kalmıştır. Dahası, düşen kurtları, "ye, senindir" diyerek yarasına koyarmış.

Daha neler? Bu yolla insanlar peygamberlerden soğur, dinden uzaklaşır. Bu tür rivâyetleri ortaya atan ve bunları halk arasında yayanların acaba böyle hâince maksatları mı vardır? Halbuki Allah elçileri maddeten ve mânen temiz insanlardır. Görevleri gereği toplum içinde yaşarlar. Peygamberlerin, insanları nefrete boğacak, çöplüklere atılacak tarzda hasta olması, onlarda en güzel hal ve huyları mecbur gören din anlayışına ters düşmez mi? Bunlar, İsrâiliyyat türünden asılsız rivâyetlerdir. Doğruluğuna dair elde hiçbir sahih senet yoktur.¹¹⁹ Aksine şu rivayet onun anlayışının tam aksi istikamette olduğunu gösterir:

Kütüb-ü Sitte'nin "Fezail Bölümü" içinde "Bazı Peygamberlerin Faziletleri - Hz. Eyyub (as)" konusunda (HadisNo:4342) şu hadis vardır: Ebu Hüreyre rivayet etmiştir: "Resulullah (sav) buyurdular ki:

"Eyyub aleyhisselam üryan (çıplak) vaziyette yıkanırken üzerine altından bir yağın çekirge düştü. Eyyub aleyhisselam hemen

¹¹⁸ Sâd, 38/41.

¹¹⁹ Bkz. Abdullah Aydemir, İslâmî Kaynaklara Göre Peygamberler, s. 103-105.

onu elbisesine avuç avuç koymaya başladı. Bunun üzerine Rabbi ona nida etti:

- Ey Eyyub, ben seni bu gördüğün (dünyalıktan) müstağni kılmadım mı?

Eyyub aleyhisselam:

- Evet! Ey Rabbim! Velakin senin bereketine karşı istiğna yok! diye mukabele etti. O Rabbimizin nimetlerinin farkında olan ve onlardan faydalanarak şükreden bir güzel kuldur.”

Peki biz bu israiliyatı hiç yazmasak daha iyi olmaz mıydı?

Belki. Bu da bir fikirdir. Aklımıza gelmedi de değil. Ancak bizim ülkemizde inanç turizmi adı altında son zamanlarda Şanlıurfa'ya çok seferler düzenlemeye başlandı ve orada Hz. Eyyub'ın camisi, mağarası ve çilehanesi insanlara gezdiriliyor ve bu menkıbe anlatılıyor. Bu yüzden doğru bilgiyi sunmayı gerekli gördük. Maksadımız israiliyatı yaymak değil, önlemektir.

İntihar

Hastalıktan şikâyet etmemek, “Allah'ım canımı al da kurtulayım” gibi şekva dolu beddualarda bulunmamak gerekir. Ölmek için dua etmek hoş karşılanmamıştır. Hele insanın acılara katlanmayarak intihar edip kendisini öldürmesi, şiddetle haram kılınmıştır. İnsan eceli gelinceye kadar tabiî yollarla yaşamalıdır. Bu yüzden dinimiz ötenazi, yani hastanın kendi arzusuyla doktor gözetiminde ölümünün gerçekleştirilmesini tasvip etmez.

Söz intihardan açılınca kısaca da olsa biraz bahsetmemiz faydalı olur.¹²⁰ Ne şekilde olursa olsun bir kimsenin kendisini öldürmesine "intihar" denir. İntihar Allah'ın yaratmış olduğu cana

¹²⁰ Bu konuda geniş bilgi için bkz. Cemal Nar, İmanın Kıymeti Ve Korunması, İntihar, Toprak y. İst. 2008. s.18 vd.

kıymaktır. Bu yüzden de çok büyük günahdır. İnsana canı veren Allah olduğu gibi, onu almaya yetkili olan da odur.

Kur'an-ı Kerîm'de şöyle buyrulur:

"Kendinizi öldürmeyiniz. Şüphesiz Allah size karşı çok merhametlidir"¹²¹.

Sağlığı korumak ve hayati tehlike arzeden işlerden kaçınmak, alkol, uyuşturucu kullanmak, bu gibi hallerde trafikte araç kullanmamak gerekir. Bunların zıddına davranışlar da gizli bir intihar sayılır. Anlatılır ki Amr b. el-As (r.a), Zâtu's-Selâsil seferinde komutandır. Bir gece ihtilâm olmuş, hava çok soğuk olduğu için, su bulunduğu halde, ölüm korkusundan dolayı teyemmümle namaz kıldırılmıştır. Durumunu Hz. Peygamber'e iletirken, yukarıdaki ayete göre amel ettiğini söylemiş ve Resulullah (s.a.s) Amr'ın bu yaptığını tasvip etmiştir¹²².

Câbir b. Abdullah (r.a.)den, şöyle demiştir: “Bir sefere çıkmıştık, bizden bir adama taş değdi ve başını yardı. Sonra bu zat ihtilâm oldu. Arkadaşlarına:

- Benim teyemmüm etmeme ruhsat buluyor musunuz? diye sordu.

- Sen suyu kullanabilirsin, sana teyemmüm için ruhsat bulmuyoruz dediler.

Adam yıkandı akabinde de öldü. Peygamber (s.a.)ın huzuruna geldiğimizde bu hâdis (kendisine) haber verildi. Bunun üzerine Efendimiz:

- *Yanlış fetvayı verenler onu öldürdüler, Allah da onları öldürsün. Bilmediklerini sorsalardı ya! Cehaletin ilacı ancak sormaktır. Onun teyemmüm etmesi, yarasının üzerine bir bez*

¹²¹ Nisa', 4/29.

¹²² Ebu Dâvud, Tahâre, 124; Ahmed b. Hanbel, IV, 203.

bağlayıp[228] sonra üzerine meshetmesi ve vücudunun geri kalan kısmını da yıkaması ona yeterdi, diye buyurdu.¹²³[229]

Hadis-i şerifte şöyle buyurulmuştur:

- *Yedi helak edici günahı uzak durunuz.*

Denildi ki:

- Ya Resulullah, onlar nelerdir?

Şöyle buyurdu:

- *Allah'a ortak koşmak, bir cana kıymak, yetim malı yemek, savaştan kaçmak, iffetli, hiçbir şeyden habersiz mümin kadına zina iftirası yapmak¹²⁴*

Burada cana kıymak intiharı da kapsar. Hiç şüphesiz intihar geçmiş ümmetlerde de yasaklanmıştır. Cündüb b. Abdullah'tan Hz. Peygamber (s.a.s)'in şöyle dediği nakledilmiştir:

"Sizden önceki ümmetlerden yaralı bir adam vardı. Yarasının acısına dayanamayarak, bir bıçak aldı ve elini kesti. Ancak kan bir türlü kesilmediği için adam öldü. Bunun üzerine Cenâb-ı Hak; kulum can hakkında benim önüme geçti, ben de ona cenneti haram kıldım, buyurdu"¹²⁵.

Hayber'de Kuzman

Hayber Gazvesi sırasında büyük fedakârlıklar gösteren Kuzman adındaki birisinin, sonunda cehenneme gideceği Hz. Peygamber tarafından haber verilmişti. Bunun üzerine Ashab-ı kiramdan Huzâi Eksüm, Kuzman'ı izlemiş ve O'nun, aldığı yaralara sabredemeyip, kılıcı üzerine yaslanarak intihar ettiğini görmüştür¹²⁶.

Kuzman'ın ölüm şekli Allah Resulu'ne iletilince şöyle buyurmuştur:

¹²³ Ibn Mâce, tahâre 93; Ahmed b. Hanbel,!, 370; Sünen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınları: 2/43-46.

¹²⁴ Buhârî, Vesâyâ, 23, Hudûd, Tıb, 45; Müslim, İman, 144.

¹²⁵ Buhârî, Enbiyâ, 50.

¹²⁶ Buhârî, Kader, 5, Rikâk, 33, Meğâzî, 38, Cihâd, 77; Müslim, İman, 179; Kâmil Miras, Tecrid-i Sarih, X, 266 268.

"İnsanlar arasında öyle kimseler vardır ki, dış görünüşe göre, cennet ehline yaraşır hayırlı işler yaparlar; halbuki kendileri cehennemliktir. Öyle kimseler de vardır ki, cehennemliklere ait kötü işler yaparlar, halbuki kendileri cennetlidir"¹²⁷.

Hadis-i şerifler intihar edenin uhrevî cezasının, intihar şekline uygun olarak verileceğini bildirmektedir:

"Kim kendisini bıçak gibi keskin bir şeyle öldürürse, cehennem ateşinde kendisine onunla azap edilir"¹²⁸.

"Dünyada ip ve benzeri şeyle kendisini boğan kimse cehennemde kendisini boğar, dünyada kendisini vuran cehennemde kendisini vurur (azabı böyle olur)"¹²⁹

"Kim kendini bir dağın tepesinden atar da öldürürse cehennem ateşinde de ebedi olarak böyle görür. Kim zehir içerek kendisini öldürürse cehennemde zehir kadahi elinde olduğu halde devamlı ceza çeker"¹³⁰

Âlimlerin çoğunluğuna göre, intihar eden, onu helal görmedikçe, dinden çıkmış olmaz, üzerine cenaze namazı da kılınır. Çünkü amel imandan bir parça değildir. Günah, onu haram kılan nasslar inkâr edilmedikçe işleyeni dinden çıkarmaz, ama cezayı hak eden bir günahkâr yapar. İntihar suçunu işleyenin cezasını çektikten sonra cehennemden kurtulacağı umulur. Ancak bunun için, intihar edenin son anda mü'min sıfatını taşıması ve intiharın helâl olduğuna itikad etmemiş olması da şarttır.

İnsan bedeni Cenâb-ı Hakkın insanoğluna verdiği bir emanettir. Bu emaneti korumak gerekir. Bunun için de, kişinin rûhî ve fizikî sıkıntılara sonuna kadar sabır göstermesi İslâm'ın emridir. Aksi halde intihar etmekle dünyevî sıkıntı ve problemlerini çözeceğini düşünen kişi, hem dünyada arkada kalan sevdiklerine büyük bir acı yaşatırken,

¹²⁷ Buhâri, Kader, 5, Rikâk, 33; Müslim, İman, 179.

¹²⁸ Buhâri, Cenâiz, 84.

¹²⁹ Buhâri, Cenâiz, 84,

¹³⁰ Müslim, İman, 175; Tirmizi, Tıb, 7; Nesâî, Cenâiz, 68, Dârimi, Diyât, 10; Ahmed b. Hanbel, II, 254, 478).

hem de hemen intikal edeceği kabir ve daha sonra ahiret hayatında çok daha büyük sıkıntı ve felaketlere kendini atmış olur. Kulun Allah'a yönelmesi ve O'ndan yardım istemesi, sıkıntı ve problemlerin çözümünün başlangıç noktasını teşkil eder. Yüce yaratıcı umulmayan, beklenmeyen yer ve yönlerden kolaylıklar ihsan eder. Çünkü O'nun her şeye gücü yeter. Her derdin devasını da yaratmıştır. İnsan çalışıp şifa aramalıdır. İman ise O'na dayanan da güç kazanır.¹³¹

Ölümü isteme hakkında ruhsat aşağıdaki hadiste geçtiği gibi ancak şöyle olabilir:

*"Sizden hiç kimse, maruz kaldığı bir zarar sebebiyle, ölümü temenni etmesin. Mutlaka onu yapmak mecburiyeti hissederse, bari şöyle söylesin: 'Rabbim! Hakkımda hayat hayırlı ise yaşat. Ölüm hayırlı ise canımı al' "*¹³².

Şimdi bu konuyu biraz etraflıca görelim mi?

Ölümü İstememek Gerekir

Müslüman hayat imtihanını hakkıyla vermelidir. Ölümünden korkmak çok insanda görülen fitri bir korkudur ve ayıplanmaz. Her canlı yaşamak ister elbette. Bunun için çalışır, çabalar. Ama bu korkunun haklı olduğu anlamına gelmez bu söylediklerimiz. Hatta hemen söyleyelim, bir kâfirin ölümden korktuğu mitar ve biçimde Müslüman ölümden korkmaz. Kâfir ölüm korkusundan bazen psikolojisini bozar, hasta olur. Dünyada ebedi yaşamak ister. Ölüm onun için ya adem, yani yokluk ve hiçliktir, ya da azaptır. En azından dünya nimetlerini kaybediştir. Bu da yaklaştıkça ona azap verir insana. O yüzden ölümü hatırlamak dahi istemez.

Müslüman öyle değildir. Ölümü düşünmek ona fayda verir. Bu yüzden “tefekkür-ü mevt” ciddi bir tavsiyedir. Belki onu hiç unutmaz.

¹³¹ Bu konuda bkz. Cemal Nar, İmanın Kıymeti Ve Korunması, İman Ve Dayanma Gücü, Toprak y. İst. 2008. s.25.

¹³² Buhari, Merda, 19.

Onunla barışık yaşar. Bu da tül-i emeli kırar, hayırlı işlerini ertelemen zamanında yapmaya götürür. Böylece hayatına dikkat eder. Bu ölüm ve ötesindeki diriliş ve hesaplaşmayı düşünme, yaşantısına bir ölçü ve disiplin getirir. İşte bu yüzden her an ölüme hazırdır. Ne ölümden, ne de sonuçta ona götüren hastalıklardan korkmaz. Onları sabırla karşılar, tevekkülle göğüsler, şifa için çabalar, tedavi olmaya gayret eder. Olmazsa asla isyan etmez. Hastalığın bir kazanç olduğunu bilir. Çünkü ahiretteki her ödül, dünyada kazanılır.

İnsan hastalıktan iki sebepten korkar. İlki, insanın ağzının tadını bozar, hayatın lezzetlerini alamaz eder. İkincisi de ölümdür. Eğer hayatın lezzetleri meşru ise ne âlâ. Değilse, başa beladır. Öyleyse onu bozan hastalık, bizi belalardan ve azaplardan kurtarıyor demektir. Sonra ölümden korkmak kötü bir şey midir?

Ölümü Tefekkür

Şöyle bir düşünelim; yarın öleceğimizi bilsek, bugün nasıl bir Müslüman oluruz? Maalesef bizi bu uyanıklıktan alarak gaflete sokan, tül-i emel dediğimiz geleceğe dair uzun yaşama ümidi ve ölümün ertelenmesidir. O zaman hayırlı işleri “ileride yaparım” diye, günahları da “ileride tövbe ederim, Allah Teâlâ da beni affeder” diye erteliyoruz. İşte o zaman, “*işlerini erteleyenler, hep ‘yarın yaparım’ diyenler helak oldular*” hadisine tosluyoruz. Ama işte hastalık, ölümü yakın göstermekle, biz o ağır gaflet uykusundan uyandırıyor. Keşke bu hallere düşmeden uyansaydık, elbette daha kıymetli olurdu, ama maalesef insanın böyle zâlim ve cahil tarafları vardır. Öyle de olsa, sonuçta gaflet belasından kurtardığı için hastalığa sızlanma yerine sabır ve şükürle karşılık vermeliyiz.

Aslında bu konuyu iyi tefekkür etmeliyiz. Ölümü düşünme önemli bir uyarıcıdır.¹³³ Çünkü ölüm mukadderdir. Ondan kaçış

¹³³ Bkz. Cemal Nar, İnançta Kirlenme, Tefekkürü Mevt bahsi.

mümkün değildir. Bugün olmazsa yarın muhakkak öleceğiz. Elli sene sonra benim akranımdan kimse kalmayacak. Hepimiz öleceğiz. Kimse bizi bilmeyecek, hatırlamayacak. Torunlarımız bile unutacak. Öyleyse ölümden kaçmak niye? Belki onu sevmeli ve kendimizi ona hazırlamalıyız. Onu bir gerdek gecesi, bir teskere bilmeli, kurtuluşumuza vesile saymalıyız. Bunu başarırız hiçbir hastalık bize acı vermez. Belki akıbetinin hayrını düşündükçe neşe verir.

Ölüm İlla İstenecekse

Ölüm ancak ömür biter de ecel gelirse gerçekleşir. Hasta olan, savaşa giden ölür diye bir kural mı var? Nice ölümü beklenenler hastalar, yatalaklar yaşar da, ona acıyanlar, ağlayanlar, kamını yapanlar ölür gider. Fakat buna rağmen yine tekrar edelim, ölümü düşünmek, onu yakın bilmek, hayatı onun açısından bakarak değerlendirmek, zamanı değerlendirmek ve vazifeleri vaktinde yapmak, disiplinli ve dürüst bir hayat yaşamak için çok önemli ve kıymetlidir. Sevgili Peygamberimiz (sav)'in tavsiyesi, “*sabaha çıktığında akşama çıkacağını bekleme. Akşama çıkarsan, sabahı bekleme*” olmuştur. Bu hadisin tamamını görelim isterseniz. Çünkü bu hadisi bilmek, çok büyük bir ganimettir. Uygulamak ise Allah Teâlâ'nın velî kulu olmaktır:

Abdullah b. Abbâs (r.a.)'dan, dedi ki: “Birgün Rasulullah (s.a)'ın terkisinde idim. Şöyle buyurdu:

"Ey oğul, ben sana birkaç kelime öğreteyim. Allah'ı koru ki, O da seni korusun. Allah'ı koru ki, O'nu karşında bulasın. Dileyecek olursan, Allah'tan dile. Yardım isteyecek olursan, Allah'tan yardım iste! Şunu bil ki, eğer bütün insanlar bir şey ile sana faydalı olmak için bir araya toplanacak olsalar, Allah'ın senin için yazmış olduğundan başka bir şeyle fayda sağlayamazlar. Eğer sana herhangi

bir şeyle zarar vermek için bir araya toplanacak olsalar, Allah'ın senin aleyhine yazmış olduğu bir şeyden başkasıyla sana zarar veremezler. Kalemler kaldırılmış, sahifelerin mürekkebi kurumuştur."¹³⁴

Dünya bir imtihan alanı ise, ölüm sınavın bittiğini bildiren zil sesidir. Bu sınavı başarı ile verenler, Haram b. Milhan gibi, arkasından vurulan mızrak göğsünü parçalayarak çıksa bile, dermansız kalıp diz üstü düşerken "füztü ve rabbike'l Ka'be / Kabenin rabbine yemin ederim ki kurtuldum" der.

Ölümü istemeyen ehlullah olmaz. Onlar dünyayı sırf içinde Allah Teâlâ'ya kulluk ettikleri için severler ve yaşamayı ancak ibadet için isterler. Onlar bu yüzden hastalıktan asla korkmazlar. Hatta illet, killet veya zilletten birisi gelmezse, unutulduklarını zannederek ağlar ve buna sebep olan günahlarına tövbe ederek iltica ederler. Yani bunları bir muhabbet alameti bilirler.

Fakat olur ki hastalık çok ızdıraplıdır. Kendisine ve etrafına büyük acılar yaşatmaktadır. İşte belki o zaman yine kararı Allah Teâlâ'nın iradesine havale ederek, hadislerden aldığımız cesaret ile diyoruz ki, şöyle söylenebilir: "*Allah'ım! Yaşamak benim için hayırlı olduğu müddetçe beni yaşat. Ölüm benim için daha iyi ise canımı al*".

İşte bu dua için bize cesaret veren o hadisler:

Enes radiyallahu anh'dan: Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu:

"Hiç biriniz başına gelen bir zarardan dolayı ölümü temenni etmesin. Mutlaka böyle bir şey yapması gerekiyorsa, şöyle dua etsin:

¹³⁴ Hadisi Tirmizi rivayet etmiş olup "hasen-sahih bir hadistir", demiştir.

*'Allah'ım! Yaşamak benim için hayırlı olduğu müddetçe beni yaşat. Ölüm benim için daha iyi ise canımı al!'*¹³⁵

Ebû Hureyre radiyallahu anh'dan: Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu:

*"Hiç biriniz ölümü istemesin, iyi amel sahibi kişi ise (hayatta kaldıkça) hayrının artması umulur. Kötü amel sahibi insan ise tevbe edip Allah'ın rızasını kazanması umulur."*¹³⁶

HASTALIK VE ÖLÜMÜ ŞİKÂYET ETMEMEK

¹³⁵ Bu hadisi Ahmed (III, 101, 258), Buhârî (da'vât 30/3, VII, 155, temennî 6, VIII, 130), Müslim (zıkr ve'd-duâ no. zıkr ve'd-duâ no. 11, s. 2064, 10, s. 2064), Tirmizî (no. 971) ve Nesâî (cenâiz 1/2, IV, 3, Amelu yevm ve'l-leyle no. 1057), Ebû Dâvud (no. 3108, 3109), Nesâî (cenâiz 1/3, IV, 3), İbn Mâce (no. 4265) ve İbn Hibbân (no. 2990).

¹³⁶ Bu hadisi Buhârî (temennî 6/3, VIII, 130), Müslim (zıkr ve'd-duâ no. 13, s. 2065). Ahmed (II, 263, II, 309, 514), Nesâî (cenâiz 1/1, IV, 2, cenâiz 1/2, IV, 3) ve İbn Hibbân (no. 2989), İbnü'l-Mübârek (Zühd no. 1063), Abdürrezzâk (no. 20634), Dârimî (II, 313), Buhârî (temennî 6/3, VIII, 130), Müslim (zıkr ve'd-duâ no. 13, s. 2065).

Hastalıktan Şikâyet Etmemek

Buraya kadar okuduklarımızdan bir kere daha okuyup idrak ettik ki hastalıklar da dâhil bütün bela ve musibetler, bizi sınamak ve özümüzü arındırarak tasaffî ettirmek, saf, arı duru ve halis hale getirmek, neticede varlığımıza değer katıp kıymetlendirmek içindir. Bizim içindir yani. Bunu bilmek çok çok önemlidir.

Neden mi?

Çünkü bunu bilirsek, aradığımız mutluluğu bulmuşuz demektir. Zira o zaman kendi kendimize deriz ki, “madem hastalık da ölüm de bir imtihandır ve sabredilirse çok mükâfatı vardır, öyleyse hastalığı şikâyetle değil, hamd ve şükürle karşılamak, Allah Teâlâ'nın rızasını gözetmek gerekir. ben de böyle yaparak dünyada ve ahirette kazançlı çıkayım”.

Bu düşünce, böyle yapmanın ve başarmanın ilk adımıdır. Ancak hemen söyleyelim, hastalık hakkında doktora veya soranlara bilgi vermek, şikâyet değil, ihbardır. Yani haber vermektir, bilgilendirmektir. Bundan bir zarar gelmez. Ama bunun ötesinde hastalığa beddua ve kahır okumamak, bir yerde Allah Teâlâ'yı ve kaderini kullarına şikâyet etmemek, bilakis gelen eza ve belayı rıza ile karşılamak gerekir. Değilse, hastalıktan gelen kazançların kaybolup gitme tehlikesi vardır. Aman yanlış anlaşılmasın, haktan razı olarak halimizden şikâyet etmemek başkadır, tedavi olmak başkadır. Tedavi olmak asla itiraz ve şikâyet sayılmaz. Bunu daha önce görmüş ve “tedavi tevekküle mani değildir” demiştik.

Bu yüzden büyükler hastanın inlemesini, oflayıp puflamasını hoş görmez. Aksi bir durum gördüklerinde, gerek hastaya bakanların, gerekse ziyaretine gelen sevenlerinin bunu nazik ve kibarca hastaya hatırlatmaları iyi olur. Hasta da bu nasihati tevazu ve alçak gönüllülükle karşılamalı, “hastanın halinden ne bilir sağlar? Benim başıma gelenden haberiniz var mı sizin? Konuşmak kolay, Allah başınıza vermesin” gibi kaba saba aksiliklerden uzak durmalıdır. Şu rivayet bu konuda güzel bir örnektir:

Câbir radiyallahu anh anlatıyor: “Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem, Ümmü's-Sâib ya da Ümmü'l-Müseyyeb'in yanına girdi, kadın titriyordu. Sordu:

- Neyin var, neden titriyorsun?

- Hummaya yakalandım, Allah bu hummaya bereket vermesin!

Bunun üzerine Peygamber Efendimiz (sav) uyardı:

- Hummaya sövme! Çünkü humma, Ademeğullarının günahlarını, tıpkı körüğün demir pasını giderdiği gibi giderip temizler."¹³⁷

Bütün günahların temizlenerek insanın pırıl pırıl nurlanması ne demek? Cehennemden azad olması ve ebediyyen cennet nimetlerine garkolmasıdır. Bundan büyük sevinç mi olur? İşte dünya imtihanı kazanılmış, yüz akıyla ahirete yürünmüş demektir. En büyük davamız, çabamız, arzumuz bu değil midir?

Evet, bütün bunlar ancak mümine nasip olan büyük nimetler ve tesellilerdir. Ne mutlu Müslümanım diyene!

Şimdi bu nimetleri, müjdeleri, bu bizi mutluluktan dört köşe eden haberleri yazmaya devam edelim. Kul hastalandığı zaman, Allah Teâlâ hazretleri ona iki melek gönderir ve onlara

-Gidin bakın, kulum yardımcılara ne diyor, bir dinleyin, der.

Eğer o kul, melekler geldiği zaman, Allah'a hamd ediyor ve senalarda bulunuyor ise, onlar bunu, her şeyi en iyi bilmekte olan Allah'a yükselterek arz ederler. Allah Teâlâ bunun üzerine şöyle buyurur:

-Bu hastalıktan dolayı kulumun ruhunu kabzedersen, onu cennete koymam kulumun benim üzerimde hakkı olmuştur. Şayet şifa verirsem, onun etini daha hayırlı bir et ile, kanını daha hayırlı bir kan

¹³⁷ Bu hadisi Müslim (birr ve's-sıla no. 53, s. 1993), el-Kavâri'î an Yezîd b. Zurey' ani'l-Haccâc es-Savvâf an Ebî'z-Zübeyr an Câbir senedi ile tahrîc etti.

ile değiştirmem ve günahlarını da affetmem üzerimde hakkı olmuştur.”¹³⁸

Müjdeler olsun Müslümanlara! Muştular olsun hastalara! Gözleri aydın olsun mü’min kulların. Gama, kedere paydos artık. zlecek ne kaldı? Çünkü ylede olsa, böyle de hayır garantidir.

“Ama lmesek?” diyeceklere deriz ki; “kardeş ölüm muhakkaktır. Her nefis ölümü muhakkak tadacaktır. Ondan kaçış yoktur. Bugün olmasa yarın. Olmadı on sene veya yirmi senen sonra muhakkak olacak. Ama şimdi olursa bak cennet var. Düşünsene, buradan gözünü kapayacak, orada aacakısın. Emin ol, eğer yaşamaksa derdin, ahiretin yaşaması buradakinden daha renkli, daha parlak, daha zevkli, daha nimetli. Daha ne istiyorsun? Kaybın nedir ki zlyorsun? Eğer ahirete imanın varsa, vaziyet böyle. Değilse, feryat et, figan eyle, kahrol, çünkü işin çok zor! Aklın varsa iman et kurtul.”

Her güzellik Müslümana. Ölüm korkusunu yenmek de Müslümana çok kolaydır. Çünkü imanı vardır. Ne diyor Sevgili Peygamberimiz (sav):

"Başlarına musibet geldiğinde müslümanlar ölümümü düşünerek teselli bulup sabretsin."¹³⁹

Öyleyse lm çaredir yahu! Kaybı olmayan, daha çok nimet kazandıran, daha güzel bir hayata vesile olan bir vasıdadır. stne binecek ve uçarak gideceğiz.

Nereye mi?

Bizi bekleyen sevenlerimize, gözlerin görmediği, kulakların işitmediği, akla hayale gelmez nimet ve güzelliklere...

O yüzden hastalıktan şikâyete sebep yoktur. Ne ki hastanın, çektiği ıştırabı dile getirmek için söylemesinde sakınca yoktur. Az önce dedik ya, haber vermek başka, halinden şikâyet başkadır. Kabul etmek gerekir ki, her çeşidiyle hastalık bir sıkıntıdır. Bu sıkıntıyı dile

¹³⁸ Bunu Mâlik (k. el-ayn no. 5, s. 940-1); İ.Canan age. IX. 547.

¹³⁹ Mâlik, bunu (cenâiz no. 41, s. 236)

getirip söylemek ise, çoğu hastaya, acaba şikâyet olur mu diye ikinci bir sıkıntı verir. İşte bazı hadislerde konuyu aydınlatacak deliller bulunmaktadır. Mesela yukarıda gördük, bizzat Hz. Peygamber'in, "Sizden iki kişinin çekebileceği kadar ıstırap çekiyorum," ifadesini şikâyet değil, durumunu dile getirmek, haber vermektir. Bundan anladığımız, hastanın, çektiği ızdırabı şikâyet kasdı ve niyeti olmaksızın gayet açık bir şekilde söylemesi normaldir. Bir sakıncası yoktur.

Vay Başıma Gelenler

Kâsım İbni Muhammed'den rivayet edildiğine göre o, halası ile ilgili bir olayı şöyle anlatır:

"Âişe *radiyallahu anhâ*, bir keresinde şiddetli baş ağrısına tutulduğundan dolayı,

-Vay başım, ölüyorum, dedi.

Nebî *sallallahu aleyhi ve sellem*:

-*Asıl ben, 'vay başım' demeliyim*, buyurdu ve Âişe validemize, böyle söylememesi gerektiği konusunda herhangi bir ikazda bulunmadı. Hatta hadisin buraya alınmayan, başka bir rivayetle gelen devamında şöyle buyurmuştur:

- *Eğer sen ölür de ben yaşarsam, senin için tevbe ve istiğfar ederim*".

Acaba Peygamberimiz "Sen ölürsen hastalığın keffaret olur, ben de dua ve istiğfar ederim, inşallah kurtulur, cennete gidersin. Asıl ben, 'vay başım' demeliyim. Çünkü sensiz bu dünyada ben ne yaparım?" diyerek ona sevgisini gösterip iltifat mı ediyordu?

Ben önce böyle anladım bu rivayeti okuyunca. Fakat sınırs gördüm ki bazı âlimler Hz. Peygamber Efendimizin "Asıl ben 'vay başım' demeliyim", buyurmuş ve "yerine halife olarak Hz. Ebû Bekir'i tavsiye etmek istediğini" belirtmiştir. Böylece vefâtının çok yaklaştığını îmâ etmiştir. Ama Hz. Âişe annemiz bu îmâyı o zaman hiç anlamamış olacak ki, nazlanmış ve:

- Sen benim ölmemi istiyorsun” diye tepki göstermiş.¹⁴⁰

Demek ki bir hastanın “hastayım, vay başım, yanıyorum” gibi sözler söylemesinde herhangi bir sakınca yoktur.

Fakir bunları yazdıktan sonra şöyle bir farklı rivayeti gördüm. Bize Süleyman ibn Bilâl haber verdi ki, Yahya ibn Saîd şöyle demiştir: Ben Kasım ibn Muhammed'den işittim, şöyle dedi: Âişe (r.anha ki halası olur) başı ağrıyınca:

- Vay başım! demişti.

Rasûlullah (sav) da:

- *Eğer sen ölür de ben hayâtta kalırsam, senin için mağfiret isterim, senin için duâ ederim*" dedi.

Bunun üzerine Âişe:

- Vay başıma gelen musibete! Vallahi öyle sanıyorum ki, muhakkak Sen benim ölümümü istiyorsun! Eğer ben ölürsem, muhakkak sen o son günün gecesinde kadınlarının birisi ile gerdek olup yaşayacaksın! Dedi.

Aman Allah'ım, bu ne benzer duygular! Aslında insan fitratı böyledir ve değişmiyor, şaşırılmaya gerek yok! Bu kocasının sevgisine itimatsızlık veya kendini umursamama zannı değil, olsa olsa herhalde nazlanmadır. Fakir kaç kadından:

- Bu erkekler bizi daha mezara koymadan birisini bulur evlenirler, sözünü işitmişimdir. Ben de latife yaparak onlara:

- İyi ki Allah size iddet müddeti koymuş. O arada nikâh haramdır, kıyılssa da geçersizdir. Yoksa biz kadınları erkelerden daha vefasız görüyoruz. Hem, iyi ki boşama yetkisi size değil, erkeklere verilmiş. Yoksa kocalarınızı günde on kere boşardınız, derdim.

- Bak işte bu doğru, derlerdi onlar da gülerek. Bu hatıra beni bu cihetten sevindirdi doğrusu.

Her neyse, konuya dönelim, Hz. Âişe'nin bu sözü üzerine Peygamberimiz:

- *Yâ Âişe! Endişelenme! Bil'akis ben 'Vay başım!'"demeliyim.*

¹⁴⁰ Bkz. Buhârî, Merdâ 16.

(Çünkü senden önce öleceğim). Yâ Âişe, hattâ şimdi Ebû Bekr'e ve oğluna haber göndermeyi ve -halifelik dedikodularının sözlerinden ve halifelik umanların temennilerinden nefret ederek, nizâyı kesmek için- halifeliği Ebû Bekr'e vasiyyet etmeyi kasedtim -yâhud: istedim-. Fakat sonra düşünüp dedim ki, Allah (halifeliği Ebû Bekr'den başkasına vermekten) imtina eder; mü'minler de (Ebû Bekr'den başkasının halife olmasını) men' ederler. Yâhud: Allah (Ebû Bekr'den başkasının halife olmasını) men' eder; mü'minler de (Ebû Bekr'den başkasına bey'attan) imtina ederler-¹⁴¹

Sevgili Peygamberimiz (sav) çok sevdiği Hz. Aişe'yi üzmemek için sözünü biraz daha açmış, fakat yine onu üzmemek için sözünü sarih olarak söylememiştir. Ancak bundan sonra gördüğüm bir rivayeti okuyunca, olay gözümün önünde canlandı. Görür gibi duygulandım. Meğer annemiz gerçekten sevgilisine nazlanmış, ondan iltifat beklemiş. Bu tahminim doğru çıktı. Ama Peygamber Efendimizin (sav) îmâsını ise meğer hiç anlamamış. Başına musibet tokmak gibi inmiş tabi hazırlıksız yakalanınca. İşte o rivayetin ilgili kısmında Hz. Aişe şöyle anlatıyor:

“Hz. Peygamber kapımdan her geçişinde bana faydalı bir şey söylerdi. Bir gün benim kapımdan geçti, bir şey söylemedi. Sonra tekrar geçti, yine bir şey söylemedi. Bu iki veya üç defa oldu. Sonra ben:

- Ey cariye! Bana kapının tam eşiğine bir yastık koy, dedim. Ve başıma bir sargı bağladım. Peygamber yanımdan geçerken:
- Ey Aişe, senin durumun nasıldır? Diye sordu.
- Başımdan şikâyetim var! Vay başım! Dedim.¹⁴²

¹⁴¹ Hadîsin son fıkrasındaki ta'bîrlerin öne geçirme ve geri bırakılmasında râvî tereddüd ettiği için hadîsi "yâhud" tereddüdü ile rivayet etmiştir. Peygamber'in Âişe'ye: "Endîşe etme, sen benden sonra yaşayacaksın!" buyurması ilâhî vahyin eseridir ve Peygamber'in mu'cizeleri cümlesindedir. Bu hadîs Ebû Bekr'in halifeliği hususunda da gayet açık bir nasıttır.

¹⁴² Demek Peygamber Efendimizin (sav) dikkatini çekmek ve nazlanmak için böyle yapmış. Ümmetine ne güzel bir sevgi örneğidir şu olay!

Hız. Peygamber:

- Ah Şu baş ağrısı! AŐında benim de başım ağrıyor, dedi ve geçti.

Az bir zaman sonra, onu bir yorgan içerisine sararak benim odama getirdiler. Diğer hanımlarına haber göndererek:

- Ben hastayım. Sizin aranızda nöbet tutmaya gücüm yoktur. İzin verin de ben Aişe'nin evinde durayım, dedi.¹⁴³

Ben Rasûlullahın hastalığıyla ilgilendim. Ondan önce hiç kimsenin hastalığı ile ilgilenmemiŐtim. Bir ara onun başı benim omuzumdaydı. Baktım ki başı benim başıma doğru eğildi. Zannettim ki bir ihtiyacını söyleyecektir. Onun ağzından soğuk bir su çıktı, benim tam ggsme doğru indi. Korkudan rperdim. Zannettim ki Rasûlü Ekrem baygınlık geçirdi. Onun zerine bir elbise attıktan sonra mer geldi. Beraberinde Muğire b. Őbe vardı. İzin istediler, perdeyi çekip içeri girmelerine izin verdim. Ömer, Peygamber'e baktı:

- Vay! Rasûlullahın baygınlığı amma da zor bir baygınlıktır, dedi.

Sonra kalktılar, kapıya yaklaştıklarında Muğire:

- Ey Ömer! Hız. Peygamber vefat etti, dedi. Ben de:

- Sen yalan söylüyorsun. Sen kalbinde fitne taşıyan bir kimsesin. Allah'ın Rasûlü bütün münafıkları Allah yok etmeden önce vefat etmeyecektir, dedim.¹⁴⁴

Sonra babam geldi. Perdeyi Rasûlullah'ın yüzünden kaldırdım. Babam onu görünce:

- "**İnnâ lillhi ve innâ ileyhi râciûn**". Allah'ın Rasûlü vefat etmiştir, dedi. Sonra Peygamber'in başucuna gitti, eğilip

¹⁴³ çok eş ile nikhli olanlar Şu adalet ve nezaketten ders ve ibret alsınlar da kendi çirkin işlerinden ötürü dine laf getirmesinler!

¹⁴⁴ Bu ağır sözler hiç Şüphesiz onun sevgisinin büyüklüğünden kaynaklanmaktadır. Hiç ummadığı acı bir gerçeği nasıl birden bire kabul edebilir ki? Muğire'nin olgun davranarak cevap vermemesi de takdire Őyn bir davranıŐtır.

Peygamber'in alnından öptü, sonra:

- Eyvah, ey Allah'ın Peygamberi, deyip başını kaldırdı. Sonra bir daha eğilip Rasûlullahın alnını öptü, sonra:

- Eyvah, ey Allah'ın dostu, deyip başını kaldırdı. Sonra bir daha eğilip alnını öptü ve:

- Eyvah, ey Allah'ın sevgilisi! Eyvah, Rasûlullah vefat etti! dedikten sonra çıkarak mescide gitti.

O sırada Ömer mescidde:

- Hz. Peygamber münafıkların kökünü kazımadıkça vefat etmez, diyordu.

Babam mescide girerek konuşmaya başladı. Önce Allah'a hamdettikten sonra:

- **“Allah Teâlâ “Sen de öleceksin, onlar da ölecekler”** (Zümer: 39/30) ve **“Muhammed sadece bir elçidir. Ondan önce de elçiler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür veya öldürülürse siz ökçelerinizin üzerinde geriye mi döneceksiniz? Kim ökçesi üzerinde geriye dönerse, Allah'a hiç bir zarar veremez. Allah şükredenleri mükâfatlandıracaktır”** (Al-i İmran: 3/144) buyurmadı mı? Öyleyse kim Allah'a ibadet ediyorsa, bilsin ki Allah ölmez ve kim de Muhammed'e ibadet ediyorsa, bilsin ki, Muhammed ölmüştür, dedi.

Bunları duyan Hz. Ömer:

- Şimdi okuduğun bu ayetler Allah'ın kitabında var mıdır? Dedi ve arkasından da:

- Ey insanlar, işte bu Ebubekir'dir. İnsanların ilk müslüman olanıdır. Vakit kaybetmeden ona biat ediniz, dedi.”¹⁴⁵

¹⁴⁵ Bidaye, V/241 (İmam Ahmed'den); İbn Sa'd, Tabakat, II/267: Muhammed Yusuf Kandelevi, Hayatu's-Sahabe, 2/372-373. Bu tür rivayetlerin genel tavır ve karakterinde, bazı olayları az veya çok zaman farkına dikkat etmeden sunmalarıdır. Bu rivayetlerin toplamından ayrıntıların birleştirilmesi ile ortaya toplu bir kompozisyon çıkar. Burada Sevgili Peygamberimiz (sav)'in hiç yatmadan ani vefatı ile Hz. Ömer'in Hz. Ebubekir'i hilafete teklifi, işte buna bir örnektir.

Sabır İlk Darbede Olmalı

Musibet bir tokmak gibi başımıza ilk darbesini indirdiği anda “Allah” demeli ve “istirca” etmeliyiz. Dilimizi, halimizi buna alıştırmalıyız. Yukarıda anlatıldı, Müslümanın başına en ufak bir bela da gelse, hemen “İnna lillah ve inna ileyhi râciûn” demelidir. Yüce Rabbimiz bir hadisi kudsî’de şöyle buyuruyor:

“Ey Ademoğlu! İlk darbe sırasında sabreder, buna benim mükafat vereceğimi ümid edersen, ben senin için cennet dışında bir sevaba razı olmayacağım.”¹⁴⁶

Öyleyse ilk darbenin indiği anda çok dikkatli ve uyanık olmalıyız. Eğer o anda “Allah” der ve “istirca” yapabilirsek, o olay kırk yıl sonra aklımıza düştüğünde aynısını yapar ve ilk günün sevabını tekrar kazanırız. İşte bu bitmez tükenmez bir hazinedir, bir sermaye veya kazançtır.

İlk darbenin fazileti hakkında şöyle bir olaylı açıklama vardır: Peygamberimiz, taze bir mezarın başında çocuğu için ağlayan bir kadının yanından geçti. Ona:

-Allah’tan kork ve sabret, dedi.

Kadın “Eldeki yara duvardaki govuk” dercesine:

-Benim başıma gelenden sana ne? Geç git, zira benim başıma gelen musibet senin başına gelmemiştir, dedi.

Peygamberimizi (as.) tanıyamamıştı. Resulullah (s.a.v.) uzaklaşınca kadına O’nun Peygamber olduğunu söylediler. Bunun üzerine kadın çocuğunun ölümü kadar da söylediği söze üzüldü ve özür beyan etmek için Peygamberimizin (as) kapısına geldi. Kapıda kapıcılar bulunmadığını gördü ve:

-Ben seni tanıyamadım, diye Peygambere özür beyan etti. Bunun üzerine Peygamberimiz (a.s.):

¹⁴⁶ İ. Canan, age. XVII. 146.

-*Asıl sabır, musibetin ilk anında olanıdır*, buyurdu.¹⁴⁷

“Allah kimseye evlat acısı vermesin” derler. Çok şükür, henüz tatmadık. Ama tadan eş dostlardan gördük. Uzaktaki bir dostumuzun, Abdullah İlhan Hocamızın bir evladı vefat etti. Bizim de talebemiz idi. Kalktık taziyesine gittik. Çok sabırlı ve metin gördük, içimizden takdir ettik. Birkaç sene sonra ziyaretine gittiğimizde o mevzu açıldı. Baktım ilk günkü gibi değildi. Gözlerimdeki manayı görmüş gibi kulağıma eğildi ve hüzünlü bir sesle dedi ki:

“Kardaş, gittikçe koyuyor, gittikçe koyuyor. İlk gün böyle yanmıyordum.”

Çok üzülmüştüm. Nihayet birçok insan tanıdım. Ne kendisi, ne de eşi, evlat acısından sonra bir daha düzelmediler. Bir sürü hastalık çıktı sıkıntılarından. Hayatları bambaşka oldu. Belki bir açıdan daha dindar, daha sabırlı, daha ahirete yönelir oldular. Belki biiznillah cenneti hak ettiler. Ama bir gerçek var ki çok etkilendiler. İşte dinimiz bu insan gerçeğine işaret ederek onu teselli ediyor ve kalıcı hasarlardan musibetzedeleri verdiği müjdelerle koruyor. İşte öyle bir müjde:

İbn Mes'ûd radiyallahu anh'dan: “Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu:

- *Kimin kendisinden önce, henüz buluş çağına ermemiş üç çocuğu ölürse, bunlar onun için ateşe karşı sağlam bir kale olurlar.*

Ebû Zer dedi ki:

- Ya iki olursa?

- *İki olursa da olur*, buyurdu.

Übeyy b. Kâ'b dedi ki:

- Ya bir olursa?

¹⁴⁷ Bu hadisi Tayâlisî (s. 271), Ahmed (III, 130, 143, 217), Buhârî (cenâiz 7, II, 79; cenâiz 43, II, 84; ahkâm 11, VIII, 108), Müslim (cenâiz no. 14-15, s. 637), Ebû Dâvud (no. 3124), Tirmizî (no. 988), Nesâî (Amelu yevm no. 1068; Sünen, cenâiz 22, IV, 22), İbn Hibbân (no. 2884) ve Beyhakî (IV, 65; î, 101); Riyazu's Salihin, I. 63-64; İ.Canan, age. XIX. 539.

- Bir olursa da öyledir. Ancak; bu tabii ilk acı anında göstereceği sabır ve metanete göredir" buyurdu.¹⁴⁸

Yeri gelmişken peş peşe şu müjdeleri de sıralayalım:

"Kul hastalanınca günahlarından arınır ve anadan yeni doğmuş gibi günahsız olur."¹⁴⁹

"Kim hasta halde ölürse, şehit olarak ölmüştür ve kabir azabından korunmuştur, sabah akşam cennetten rızıklandırılır."¹⁵⁰

"Her hangi bir müslümanın başına yorgunluk, hastalık, düşünce, keder, acı ve kaygudan, diken batmasına varıncaya kadar, her ne gelirse, Allah bunları o müslümanın hatalarına kefarete kılar."¹⁵¹

"Allah bir kimseye hayır dilerse onu musibete uğratar."¹⁵²

Konuyla ilgili hadis kitaplarına bakarsak hayretler içinde kalacağımız ne beyanlara rastlar da tevekkül ve rıza ile Allah'a itimat eder, teselli oluruz. Gam ve kederimiz huzur ve sukuna erer, belki kefarete-i zünub veya terfi-i derece ile mesrur oluruz.

Aman İsyân Olmasın

Diyelim ki, Allah'ın takdirine isyan ettik, ne geçer elimize kahırdan başka, acının katlanmasından başka, umut kapılarımızı kendi yüzümüze kapatmaktan başka? Zira sabredene daha hayırlısının verileceği müjdesini de kaçırdık.¹⁵³ Bakınız bunlar hakkında Rabbimiz ne buyuruyorlar.

"Varlığım kendi varlığına şahitlik eder ki, benden başka hiçbir ilah yoktu. Eşsiz olduğum gibi, mülkümde de ortağım yoktur. Muhammed (a.s.) kulumdur ve Resulümdür. O halde kim benim

¹⁴⁸ Tirmizî (no. 1061) ve İbn Mâce (no. 1606); Tirmizî, isnâdı hakkında: "Bu hadis garîbtir, Ebû Ubeyde, Abdullah'ı işitmemiştir." dedi.

¹⁴⁹ İ.Canan age. IX. 547

¹⁵⁰ İ. Canan age. XVII. 151

¹⁵¹ Buhari ve Müslim'den Riyazu's Salihin, I. 68.

¹⁵² Age. I. 69.

¹⁵³ Müslim'den R.Salihin, II. 281.

hükmüme razı olmaz, verdiğim belaya sabretmez, nimetlerime şükretmez ve verdiklerimle kanaat etmezse, nimetlerime başka bir yaratıcı arasın. Dünya için üzüntülü olarak sabahlayan kimse, benden kaçır gibi sabahlamıştır. Kim kendisine inen bir musibeti şikâyet ederse, gerçekten beni şikâyet etmiş olur. Bir zengine de zenginliği için hürmet edenden dininin üçte ikisi gider.”¹⁵⁴

Görüldüğü gibi musibete üst baş yırtarak feryat etmek, ağlayıp inleyip sızlanıp şikâyetlenmek, kahırlı konuşmak, bir yerde Allah’a kafa tutmak, isyan etmek ve başkaldırmak gibi bir şey olabilir. Bu feryadın, bu isyanın musibete bir faydası yoktur. Belki acıyı ve belayı katmerlendirir. Üstelik sabırla gelecek o güzelim sevapları ve müjdeleri de yok edeceği için kendisi başlı başına bir musibet olur. Şimdi bilmem ki hangisine yanmalı ve ağlamalıdır. Musibet bir iken çirkince yapılan feryat ve şikâyetle iki oldu. İsyân ile üç oldu. Hem ayıp değil mi, kimi kime şikâyet ediyoruz ki? Sahibi emanetini geri almış, asıl vermemek ayıp değil mi?

Bu konuda yazılmış nice güzel şiirler, yaşanmış ve tabakat kitaplarını süslemiş nice menkıbeler, hayat hikâyeleri, nice tarihî olaylar var ki, insanı zevkten ağlatır. Amma, söz uzamasın diye frene basarak kalemi tutmak zorunda kalıyor, yazamıyoruz. Ancak şu kadarını diyelim ki; evet, musibeti Allah’ın sevdiklerine, derecelerini yükseltmek için bir rahmet olarak verdiğini veya bununla günahlarını affedip kendisini arındırdığını bilen mümin,¹⁵⁵ bunu hakkında bir hayır bilir.¹⁵⁶ Bu kazançların bir kısmını yazdık, bir kısmını da az sonra okuyacaksınız inşallah.

Müslüman, belalar karşısında taze ekin gibidir; rüzgâr onu eğer, büker, doğrultur; ama kökünden koparamaz. Kâfir, facir ve münafik ise eğilmeyi bilmediği gibi, içi çürümüş, zorluğa katlanamayan bir ağaç gibidir. Güçlü bir rüzgârın veya kuvvetin karşısında birden bire

¹⁵⁴ A.Fikri Yavuz, Kırk Kudsi Hadis, s.19.

¹⁵⁵ Tirmizî’den Riyazu’s Salihin, I. 73

¹⁵⁶ Buharî’den Riyazu’s Salihin, I. 69.

kırılıp yere yıkılır. Bu teşbih Peygamber Efendimizindir (aleyhissalatu vesselam) ve de ne güzeldir.¹⁵⁷

Bir Hikâyemiz Var

Bediuzzaman Said Nursi “Hastalar Risalesi”inde “on sekizinci devâ” namıyla der ki:

“Ey şükürü bırakıp şekvâya (şikayete) giren hasta! Şekvâ bir haktan gelir. Senin bir hakkın zayi olmamış ki şekvâ ediyorsun. Belki senin üstünde hak olan çok şükürler var, yapmadın. Cenâb-ı Hakkın hakkını vermeden, haksız bir surette hak istiyorsun gibi şekvâ ediyorsun. Sen, kendinden yukarı mertebelerdeki sıhhatli olanlara bakıp şekvâ edemezsin. Belki sen, kendinden sıhhat noktasında aşağı derecelerde bulunan biçare hastalara bakıp şükretmekle mükellefsin. Senin elin kırık ise, kesilmiş ellere bak. Bir gözün yoksa iki gözü de olmayan âmâlara bak, Allah'a şükret.

Evet, nimette kendinden yukarıya bakıp şekvâ etmeye hiç kimsenin hakkı yoktur. Ve musibette herkesin hakkı, kendinden musibet noktasında daha yukarı olanlara bakmaktır ki, şükretsin. Bu sır bazı risalelerde bir temsille izah edilmiş. İcmâli (özeti) şudur ki:

Bir zat, bir biçareyi bir minarenin başına çıkarıyor. Minarenin her basamağında ayrı ayrı birer ihsan, birer hediye veriyor. Tam minarenin başında da en büyük bir hediyeyi veriyor. O mütenevvi (çeşit çeşit) hediyelere karşı ondan teşekkür ve minnettarlık istediği halde, o hırçın adam, bütün o basamaklarda gördüğü hediyeleri unutup veyahut hiçe sayıp, şükretmeyerek, yukarıya bakar. "Keşke bu minare daha uzun olsaydı, daha yukarıya çıksaydım! Niçin o dağ gibi veyahut öteki minare gibi çok yüksek değil?" deyip şekvaya, şikâyete

¹⁵⁷ Tirmizî, Emsal, 2870. Benzer bir hadis için bkz. Buharî, Tıp, VIII. 149.

başlarsa, ne kadar bir küfran-ı nimettir (nimetin kıymetini bilememektir), bir haksızlıktır.

Öyle de, bir insan hiçlikten vücuda (meydana) gelip, taş olmayarak, ağaç olmayıp, hayvan kalmayarak, insan olup, Müslüman olarak, çok zaman sıhhat ve âfiyet görüp yüksek bir derece-i nimet kazandığı halde, bazı arızalarla, sıhhat ve âfiyet gibi bazı nimetlere lâayık olmadığı veya sû-i ihtiyarıyla (kötü seçimiyle) veya sû-i istimaliyle (kötü kullanımıyla) elinden kaçırdığı veyahut eli yetişmediği için şekvâ etmek, sabırsızlık göstermek, "Aman, ne yaptım böyle başıma geldi?" diye rububiyet-i İlâhiyeyi (ilahi terbiyeyi) tenkit etmek gibi bir hâlet (durum), maddî hastalıktan daha musibetli, belalı, mânevî bir hastalıktır. Kırılmış elle döğüşmek gibi, şikâyetiyle hastalığını ziyadeleştirir.

Âkil (akıllı kişi) odur ki, "**O kimseler ki, başlarına bir musibet, bela geldiğinde 'Biz Allah'ın kullarıyız; dönüşümüz de ancak Onadır' derler.**"¹⁵⁸ sırrıyla teslim olup sabretsin, tâ o hastalık vazifesini bitirsin, gitsin."¹⁵⁹

Eyvallah!

Cennetlik Kadın Görün

İnsan hastalık hakkındaki müjdelere bakınca, hastalık musibeti hafifliyor, belki tamamen gidiyor ve kalbini huzur, sevinç, itminan dolduruyor. İşte size bu hakikati anlatan birkaç örnek hikâye:

Ata İbnu Ebi Rebah (r.h.) anlatıyor: "İbni Abbas (r.a.) bana:

-Sana cennet ehlinde bir kadın göstereyim mi? dedi. Ben de:

-Evet! dedim.

-İşte şu siyah kadın var ya, o Resulullah (s.a.v)'a gelip;

¹⁵⁸ Bakara, 2/156.

¹⁵⁹ Bkz. Said Nursî, Lem'alar, Yirmi Beşinci Lem'a, Hastalar Risalesi.

-Ben saralıyım, nöbet gelince üstümü başımı açıyorum. Allah'a benim için dua ediver de hastalıktan kurtulayım, dedi.

Peygamberimiz (a.s) de:

-*İstersen sabret sana cennet verilsin, istersen sana şifa vermesi için Allah'a dua edivereyim*, dedi.

Kadın:

-Öyleyse sabredeceğim, ancak üstümü başımı açmamam için dua ediver, dedi.

Resulullah da öyle dua etti.¹ Allah Teâlâ'nın duasını kabul ettiğini herkes gördü. Çünkü kadının üstü açılmaz olmuş. İnşallah ahirette olacak olan müjdeyi biz de orada onları ziyaret ederek görürüz.

HASTALIK VE ÖLÜME SABRIN MÜKÂFATI

Daha Hayırlısı Var mı ki?

Ümmü Seleme vâlidemiz şöyle anlatıyor:

“Kocam Ebu Seleme bir gün Hz. Peygamber’in yanından geldi; çok sevinçliydi. Bana şunları söyledi:

- Bugün Hz. Peygamber’den beni çok sevindiren birşey dinledim; şöyle buyurdular:

- *Müslümanlardan herhangi biri, başına bir musibet geldiğinde “İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciûn! Rabb'im! Başıma gelen bu musibetten dolayı bana ecir ver; hakkımda da kaybettiğim şeyden daha hayırlısını takdir buyur” derse Allah onun dileğini kabul eder”.*

¹ Bu hadisi Ahmed (I, 346), Buhârî (mardâ 6, VII, 4), Müslim (birr no. 54, s. 1994) ve Taberânî (no. 11352), Yahyâ b. Saîd an İmrân b. Müslim an Atâ an İbn Abbâs asl-ı senedi ile tahrîc etmiştir. İ.Canan age. IX. 546.

Ben bu sözleri hiç unutmadım. Kocam Ebu Seleme vefat ettiğinde: “İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciûn! Rabb'im! Başıma gelen bu musibetten dolayı bana ecir ver; hakkımda da kaybettiğim şeyden daha hayırlısını buyur!” dedim. Ama dedikten sonra kendi kendime de

- Ebu Seleme'den daha hayırlısını nereden bulacağım, diye ekledim.

İddetim bittikten sonra Hz. Peygamber yanıma gelebilmek için izin istedi. Ben o sırada bir deri tabaklıyordum. Ellerimi temizleyerek Hz. Peygamber'in içeri girmesine izin verdim. İçeri girdiğinde de oturması için altına, içi otlarla doldurulmuş bir minder koydum. Hz. Peygamber o minderin üstüne oturdular ve benimle evlenmek istediklerini söylediler. O sözlerini bitirdikten sonra ben şunları söyledim:

- Ey Allah'ın Rasûlü! Aklına seni istemiyorum gibi birşey gelmesin. Fakat ben çok kıskanç bir kadıyım. Bu yüzden benden gördüğün bir hareketten dolayı Allah'ın azabına çarptırılmaktan korkuyorum. Bir de ben yaşlı bir kadıyım ve çocuklarım var!

Bunun üzerine Hz. Peygamber şöyle buyurdular:

- *Ümit ediyorum ki Allah Teâlâ kıskançlığını giderecektir. Yaşlılığına gelince ben de yaşlıyım. Çocuklarınsa benim de çocuklarımdır.*

- Öyleyse ben de senin evlilik teklifini kabul ediyorum, dedim.

Böylece Allah Teâlâ bana Ebu Seleme'nin yerine ondan daha hayırlısını, Hz. Peygamber'i verdi.¹⁶⁰

Çocukların Ölümüne Sabır

“İmanın Kıymeti Ve Korunması” kitabımızda “İmanın insana nasıl bir dayanma gücü verdiğini ve musibetlere sabrı öğrettiğini

¹⁶⁰ Bu hadisi Müslim (cenâiz no. 3-5, s. 631-3); Mâlik (cenâiz no. 42, s. 236); Ebî Dâvud (no. 3119); Nesâî (Amelu yevm ve'l-leyle no. 1071), Tirmizî (no. 3511); İbn Sa'd, 8/63-64.

yazmıştık¹⁶¹. Evet, iman bir sabır, bir dayanma gücü verir hamdolsun. Asıl musibet bu imandan mahrumiyettir, inkârdadır yani, küfürdedir. Orada şu misali vermiştik: “Mesela bir kâfirin çok sevdiği bir çocuğu ölse, artık hayat ona zindan olacak, dünyası karacaktır. Onu kim, ne ile ve nasıl teselli edebilecektir? Onların acılarını ne dindirebilirdi ki?

Hiç!

Sadece zamana havale etmek gelir ellerinden. Belki kısmen acıyı eskitir, azaltır o kadar. Yoksa başka bir tesellinin o acıyı unutturması mümkün değildir.”¹⁶²

Ama bir de mü'mine bakın. Onun hali işte şu hadis-i şerifte ne güzel ifadesini bulmuştur:

Şükür Köşkü

Hadis-i şerifi bize nakleden ravi Ebu Sinan'dır. Diyor ki:

“Oğlum Sinan'ı defnettüğimde kabrin kenarında Ebu Talha el-Havlani oturuyordu. Defin işinden çıkınca bana:

- Sana müjde vermeyeyim mi? dedi. Ben:

- Tabii, buyur söyle! dedim.

- Ebu Musa el-Eş'ari (ra) bana anlattı, diye söze başlayıp

Resulullah'ın şu sözlerini nakletti:

"Bir kulun çocuğu ölürse, Allah meleklerle şöyle söyler:

- Siz kulumun evladının ruhunu mu kabzettiniz?

- Evet, derler.

- Yani kalbinin meyvesini elinden mi aldınız?

- Evet.

- Kulum buna ne dedi?

- Sana hamdetti ve istircada bulundu."

¹⁶¹ Bkz. S. 25

¹⁶² Bkz. S. 29.

- Öyleyse, kulum için cennette bir köşk inşa edin ve bunu Beytu'l-Hamd (Şükür Köşkü) diye isimlendirin."¹⁶³

Allah musibet ehline “haydin cennete” deyince, sıhhat ehli “keşke etlerimiz makaslarla kesilseydi” diyecektir. Evet, “sabredenlerin alacakları ecir, muhakkak hesapsızdır.”²

İşte bütün bunları düşünmek, ayrıca acı da olsa bu işin çok sevgili, çok şefkatli ve merhametli Rabbimizin bizim kaderimize yazdığı bir kazası olduğunu, buna sabretmemiz halinde karşılığının çok büyük olduğunu bilmemiz, bize teselli verir ve kaderimizi yazan ve bizim için hep hayır dileyen Rabbimize “bunda da vardır bir hayır” diyerek iç huzuruyla teslim ettirir.

Aman Dile Dikkat!

“Çocuğun ölümünde ne hayır olabilir?” demeyiniz. Aman dilinize dikkat ediniz. Terbiye edilmediği zaman bir yılan olabilen dilin sizi veya başkasını rahatça sokmasına izin vermeyiniz. Üzüntülü ve öfkeli zamanlarınıza dikkat ediniz. Çünkü o zamanları kollamasını iyi bilir. Aman eksik dilek de dilemeyiniz. Bir dostumun kayınbabası vardı. Zengin ve varlıklı bir adam imiş. Ama doğan her çocuğu kız olmuş. Sanki kız doğurmak onun suçuymuş gibi kadıncağz her doğumunda kocasından eziyet görmüş. En sonunda karısı tekrar hamile kalınca adam, “Allah’ım bu erkek olsun. İsterse pavyondan beri gelmesin!” demiş. Gerçekten de öyle olmuş ve inim inim inettiği adamın servetini oralarda yiyip bitirmiş o biricik ve şımarık oğlan çocuğu. Çok şükür ki son ünlerinde hailini ıslah etmiş ama sanırım baba bunu görmeden gitmiş.

¹⁶³ İbnü'l-Mübârek (Rakâik no. 108), Tayâlisî (no. 508), Ahmed (IV, 415), Tirmizî (no. 1021), İbn Hibbân (no. 2937) ve Beyhakî (IV, 68); Riyazu’s Salihin, II. 281. Tirmizî’ye göre, isnâdı "hasen garîbtir.

² Zümer, 10.

Üç Garip Olay

Siz Kur'an-ı Kerim'de Kehf suresini okumadınız mı? Hani Hz. Musa ile o ilm-i ledün sahibinin yolculuğunu hatırlarsınız. Bizim Hızır (as) dediğimiz özel ve güzel bir adamla yolculuk macerasında, bilirsiniz Hızır bir çocuğu vurup öldürür. Hz. Musa dayanamaz ve soru sormamaya yola çıkarken söz verdiği halde dayanamaz sorar. İsterseniz hikayeyi baştan yazalım:

“Derken kullarımızdan bir kul buldular ki, biz ona katımızdan bir rahmet vermiş, kendisine tarafımızdan bir ilim öğretmiştik. Mûsâ ona,

- “Sana öğretilen bilgilerden bana, doğruya iletici bir bilgi öğretmen için sana tabi olayım mı?” dedi. Adam, şöyle dedi:

- “Doğrusu sen benimle beraberliğe asla sabredemezsin. İç yüzünü kavrayamadığın bir şeye nasıl sabredebilirsin?” Mûsâ,

- “İnşaallah beni sabırlı bulacaksın. Hiçbir işte de sana karşı gelmeyeceğim” dedi. O da şöyle dedi:

- “O hâlde, eğer bana tabi olacaksan, ben sana söylemedikçe hiçbir şey hakkında bana soru sormayacaksın.”

Derken yola koyuldular. Nihayet, bir gemiye bindiklerinde (adam) gemiyi deldi. Mûsâ,

- “Sen onu içindekileri boğmak için mi deldin? Doğrusu, şaşılacak bir iş yaptın.” dedi. Adam,

- “Sen benimle beraberliğe asla sabredemezsin, demedim mi?” dedi. Mûsâ,

- “Unuttuğum için bana çıkışma ve bu işimde bana güçlük çıkarma!” dedi.

Yine yola koyuldular. Nihayet bir erkek çocukla karşılaştıklarında, adam (hemen) onu öldürdü. Mûsâ,

- “Bir cana karşılık olmaksızın suçsuz birini mi öldürdün? Andolsun çok kötü bir iş yaptın!” dedi. Adam,

- “Sana, benimle beraberliğe asla sabredemezsin demedim mi?” dedi. Mûsâ,

- “Eğer bundan sonra sana bir şey hakkında soru sorarsam, artık benimle arkadaşlık etme. Doğrusu, tarafımdan (dilinecek son) özre ulaştın (bu son özür dileyişim)” dedi.

Yine yola koyuldular. Nihayet bir şehir halkına varıp onlardan yiyecek istediler. Halk onları konuk etmek istemedi. Derken orada yıkılmaya yüz tutmuş bir duvar gördüler. Adam hemen o duvarı doğrulttu. Mûsâ,

- “İsteseydin bu iş için bir ücret alırdın” dedi. Adam,

- “İşte bu birbirimizden ayrılmamız demektir” dedi. “Şimdi sana sabredemediğin şeylerin içyüzünü anlatacağım. O gemi, denizde çalışan birtakım yoksul kimselere ait idi. Onu yaralamak istedim, çünkü onların ilerisinde, her gemiyi zorla ele geçiren bir kral vardı.

Çocuğa gelince, anası babası mü'min insanlardı. Onları azgınlığa ve küfre sürüklemesinden korktuk. Böylece, Rablerinin onlara, bu çocuğun yerine daha hayırlı ve daha merhametli bir çocuk vermesini diledik.

Duvar ise şehirdeki iki yetim çocuğa ait idi. Altında onlara ait bir define vardı. Babaları da iyi bir insandı. Rabbin, onların olgunluk çağına ulaşmalarını ve Rabbinden bir rahmet olarak definelerini çıkarmalarını istedi. Bunları ben kendi görüşüme göre yapmadım. İşte senin, sabredemediğin şeylerin içyüzü budur.”¹⁶⁴

Olayın kahramanları Hz. Musa ile Hızır (as)dırlar. Hz. Musa malum peygamberimizdir. “Ona nezdimizden bir ilim öğretmiştik” meâlindeki cümlede bildirilen şahsın Kur'an'da özel bir adı yok. Ama Hızır diye bilinen şahıs olduğunda sanki ittifak var. Ona öğretilmiş olan ilmin özel bir ilim olduğu ifade ediliyor. Tefsirciler, kıssadaki âyetlerden hareketle bunun “gayb ve sır ilmi” olduğunu söylemişlerdir. Allah Teâlâ tarafından olağan üstü yollarla öğretildiği için İslâmî edebiyatta bu ilme söz konusu âyetin lafzından hareketle

¹⁶⁴ Kehf, 18/65-82.

“ledünnî ilim” denilmiştir. Bu mânada peygamberlere vahyedilen ilimlerin tamamı ledünnî ilim olmakla birlikte, âyetteki anlatım tarzı ve hadislerdeki açıklamalar, Hızır’a öğretilmiş olan ilmin peygamberlere verileden farklı ve bu mânada özel bir ilim olduğunu gösterir. Nitekim yukarıda özet olarak zikredilen hadiste Hızır (as), “Ey Mûsâ! Ben Allah’ın ilminden bir ilme sahibim ki sen onu bilmezsin; onu bana Allah öğretti”¹⁶⁵ diyerek buna işaret etmiştir.

Tefsircilere göre Hz. Mûsâ’nın ilminden maksat, onun hükümleri bilmesi ve zâhir ile fetva vermede yetkin olmasıdır. Hızır’ın ilmi ise eşyanın bâtını (iç yüzü) bilmektir, dolayısıyla buna, “bâtın ilmi” veya “hakikat ilmi” de denmiştir. Elmalılı şöyle der: “... Ledünnî ilim, fikrî gayretle elde edilmeyip Allah tarafından, sırf Allah vergisi olan kutsî bir kuvvenin tecellisidir. Eserden müessire, vicdandan vücuda doğru giden bir ilim değil, müessirden esere, vücuttan vicdana gelen vasıtasız bir ilimdir. Nefsin gerçeğe ulaşması değil gerçeğin nefiste meydana çıkmasıdır. Doğrudan doğruya bir keşiftir” (V, 3262).¹⁶⁶

Şimdi gelelim çocuğu öldürme meselesine. Bu dış görünüşü ile bir katilliktir ve Hz. Musa’nın böyle bir cinayete sessiz kalması, bilgisi ve görevi gereği mümkün değildir. Bu yüzden sözünü unutmuş ve sormuştur. Kıssada geçen “*suçsuz bir insanın öldürülmesi*”ni hiçbir ilâhî din onaylamaz. Halbuki âyetlerden anlaşıldığına göre Hızır bunları kendiliğinden değil ilâhî emir gereği olarak yapmıştır. Bu takdirde peygamberlere gönderilen ilâhî emirlerle Hızır’a verilen ilâhî emirler arasında bir çelişki görülmüyor mu? Bu durumda Hz. Mûsâ Hızır’ın açıklamasıyla nasıl ikna olmuştur?

Bazı müfessirler bu emirlerin, bir şahsın zengin, diğerinin fakir ve birinin hasta, diğerinin sağlıklı olmasını takdir edip bu sonucu yaratan Allah’ın emirleriyle aynı gruptan olduğunu kabul etmişlerdir. Bu takdirde Hızır’ın Allah’ın emirlerini uygulayan bir melek olduğu

¹⁶⁵ Buhârî, “Tefsîr”, 18/2; Müslim, “Fezâil”, 170-172).

¹⁶⁶ Bkz. Kur’an Yolu Tefsiri 3/572.

veya insanlar için belirlenen sınırlarla bağımlı olmayan başka bir varlık olduğu sonucuna varmışlardır (Mevdûdî, 171 vd.).

Bir diğer yoruma göre de bu soruya şöyle cevap verilebilir: Hz. Mûsâ'nın yoruma itiraz etmemesinden anlaşıldığına göre, onun mâsum zannettiği kimse çocuk değil, işlediği suçlardan dolayı öldürülmesi gereken ergin bir gençtir. İdamı gerektiren suçlar işlemiş ve bu yüzden öldürülmüştür. Veya eceli gelmiş, Hızır Allah'ın iradesi ile ölüm meleğinin rolünü üstlenmiştir. Sonuçta gencin ölmesi, ana ve babasını onun kötülüklerinden kurtarmış, yerine daha hayırlı bir evlat verilmesine vesile olmuştur. Bu manada ayet çok açık: **“Böylece, Rablerinin onlara, bu çocuğun yerine daha hayırlı ve daha merhametli bir çocuk vermesini diledik.”**

Ledünnî ilmin İslâm'daki yerine gelince, Allah'tan gelen, vasıtasız elde edilen bilgiler “vahiy” ve “ilham” olmak üzere ikiye ayrılır. Bunların ikisi de Allah katından (ledün) gelir, vahiy objektif ve genel, ilham sübjektif ve özeldir. Allah peygamberlerine gerekli gördüğünde sır ve gayba ait bilgi de verir, ama ilhama mazhar olan velîlerine vahyetmez. Bu sebeple ilham alanı, vahiy alandan üstün görmek isabetli olmaz. Temsilî olması da mümkün bulunan bu kıssadan anlaşılacağı gibi ilham belli konulara ait ve özel bilgi olup meşruiyeti, geçerliliği, doğruluğu vahiy yoluyla alınan bilgilere uygun olmasına bağlıdır.¹⁶⁷

Sonuç: Allah Teâlâ dilediğini yapan, dilediğini yaratan veya yok edendir. O sonsuz kudret sahibi Yüce Allah'a hamd-u senâlar olsun.

Çocuğu Ölenlere Müjdeler

Böyle inanan bir müslüman, zamanında o nimeti imtihan için veren ve şimdi de imtihan için alan, o nimetin gerçek sahibi Rabbimize teslim olur ve acılara yenilmez, hayata küsmez, Müslümanca yaşamaya devam eder. Gözünden yaş döker belki. Bu

¹⁶⁷ Bkz. Kur'an Yolu Tefsiri, 3/573-574.

çok normaldir. Çünkü bu Allah'ın kullarının kalplerine koyduğu bir rahmetidir.¹⁶⁸

Musibete sabır zor olabilir. Ancak kim Allah Teâlâdan sabır isterse ona sabır verileceğine dair müjdelere vardır.¹⁶⁹ Bir de sabredenlere Allah Teâlânın vereceği mükâfatları bilme, sabredebilmenin en büyük yardımcılarından. Görüldüğü gibi ilim her yerde ve her zaman azizdir, değerlidir, kazançlıdır.

Peygamber Efendimiz (sav) birçok hadislerinde ölen çocuklar için yakınlarına müjdelere vererek teseli etmiştir. Şimdi Peygamber Efendimizin (s.a.v) o müjdelereinden bazıları yazalım:

*“Buluğa ermemiş üç çocuğu ölen hiçbir Müslüman yoktur ki, o çocuklar onu, cennetin sekiz kapısından karşılamasınlar. O bu kapılardan hangisinden dilerse cennete girer.”*¹⁷⁰

*“Ölen çocuklar önden gönderilmiş bir şefaattir ve ana babalarının ellerinden tutarak onları cennete götürürler.”*¹⁷¹

*“Mümin kul, dünya halkı içindeki has sevdiği (evladı) elinden alındığı zaman sabreder ve mükafat umarsa, Allah onun için cennetten aşağı bir mükafata razı olmaz.”*¹⁷²

*“Allah Azze ve Celle buyuruyor: «Dünya ehlinde kulumun ciğer paresini aldığımda, sabredip karşılığını da ancak benden beklerse, onun için cennetten başka herhangi bir karşılık olamaz.»*¹⁷³

¹⁶⁸ Buhari ve Müslim'den, Riyazu's Salihin, II. 55-56.

¹⁶⁹Bkz. İbrahim Canan, age. “Sabır” bölümünün giriş kısmı.

¹⁷⁰ Bkz. İbrahim Canan, age. “Sabır” bölümünün giriş kısmı.

2 İ. Canan, age. XVII. 149.

¹⁷¹ Buhari ve Müslim'den, Riyazu's Salihin, II. 306-307.

¹⁷² İ. Canan, age. IX. 545.

¹⁷³ Bu hadisi Buhârî (rikâk 6/2, VII, 172), Kuteybe an Ya'kb b. Abdirrahman an Amr an Saîd el-Makburî an Ebî Hureyre senedi ile tahrîc etmiştir.

"Allah, mü'min kulunun ciğerparesini aldığında sabredip karşılığını da sadece Allah'tan beklerse, kuluna karşılık olarak cenne ti vermekten başka hiçbir şeye razı olmaz."¹⁷⁴

H. Peygamber'in Oğlu İbrahim'e Sabrı

Enes b. Malik anlatıyor: "Hz. Peygamber'in oğlu İbrahim can çekişirken ben de oradaydım. Hz. Peygamber'in gözleri yaşardı ve

- *Göz yaşarır, kalp üzülür. Ancak Rabbimizin hoşlanmadığı bir şey ağzımızdan çıkmaz. Allah'a yemin ederim ki, ey İbrahim, senin için çok üzgünüz*" dedi.¹⁷⁵

Aynı olayı Mekhul'den dinleyelim: "Hz. Peygamber Abdurrahman b. Avf'a dayanarak içeri girdi. Oğlu İbrahim can çekişiyordu. İbrahim vefat ettiğinde Hz. Peygamber'in gözlerinden yaşlar aktı. Abdurrahman:

- Ey Allah'ın Rasûlü! Sen ağlamaktan halkı nehyediyorsun. Müslümanlar senin ağladığını gördüklerinde ağlarlar, deyince, Hz. Peygamber:

- *Bu bir merhamettir. Merhamet etmeyen bir insana merhamet edilmez. Biz halkı feryad etmekten menediyoruz. Ölen kişide olmayan sıfatları ona vermesinden menediyoruz*" dedi ve sonra şöyle buyurdu, "Eğer bu herkesin gittiği bir yol olmasaydı, kesinlikle onun için bundan daha fazla bir üzüntüye dalacaktık. Biz onun için mahzunuz. Göz yaşarır, kalp üzülür. Rabb'imizi kızdıracak birşey söylemiyoruz. Onun geri kalan süt devresi cennette tamamlansın"¹⁷⁶.

¹⁷⁴ Bu hadisi Nesâî (cenâiz 23, IV, 23), Süveyd b. Nasr an İbni'l-Mübârek an Amr b. Saïd b. e. Hüseyin an Amr b. Şuayb an ebihî an ceddihî İbn Amr senedi ile tahrîc etmiştir.

¹⁷⁵ İbn Sa'd, Tabakat, I/90 (Enes b. Malik'den); Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, 3/137.

İbn Sa'd, Tabakat, I/88 (Mekhul'dan).

Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/137.

¹⁷⁶ İbn Sa'd, Tabakat, I/88 (Mekhul'dan); Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, 3/137.

Hız. Peygamber'in, Torununa Sabrı

Usame b. Zeyd anlatıyor: "Biz Peygamber'in yanındaydık. Kızlarından birisi Peygamber'e haber verdi ki, bir çocuğu ölmek üzere. Hz. Peygamber gelen adama:

- *Git ona de ki, Allah neyi alırsa, o Allah'ındır. Neyi verirse o da Allah'ındır. Herşey Allah katında belli bir müddettedir. Ona söyle ki sabretsin ve Allah'tan sevap istesin"* dedi.

Adam gitti ve tekrar dönerek Hz. Peygamber'e:

- Kızın ille de gelmen için yemin etmiştir!, dedi.

Bunun üzerine Hz. Peygamber beraberinde Sa'd b. Ubade, Muaz b. Cebel. Übeyy b. Kâ'b, Zeyd b. Sabit gibi sahabiler ve başka kimseler vardı. Ben de onlarla beraber gittim. Çocuk, Peygamber'in yanına getirildi. Onun göğsü sanki delinmiş bir kırba gibi durmadan hareket halindeydi. Rasûlullahın gözlerinden yaşlar akıyordu. Sa'd, Rasûlullaha:

- Ey Allah'ın Rasûlü! Bu nedir? diye itiraz edince, Hz. Peygamber:

- *Bu merhamettir. Allah kullarının kalbine bunu koymuştur. Allah kullarından merhametli olana merhamet eder"* buyurdu¹⁷⁷.

Üç İki Bir Çocuğu Ölene

Ebû Sâid el-Hudrî *radıyallahu anh* şöyle dedi:

Bir kadın Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'e geldi ve:

- Ey Allah'ın Resûlü! Senin sözlerinden hep erkekler yararlanıyor. Biz kadınlara da bir gün ayır, o gün toplanâlim, Allah'ın

¹⁷⁷ Kenz, VII/118 (Tayalasi, İmam Ahmed, Ebu Davud, Tirmizi, İbn Mace, Ebu Avene ve İbn Hibban, Usame b. Zeyd'den); Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, 3/137-138.

sana öğrettiklerinden bize de öğret!" dedi. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*:

- "*Peki şu gün şurada toplanınız!*" buyurdu.

Kadınlar toplandılar. Nebî *sallallahu aleyhi ve sellem* de gidip Allah'ın kendisine öğrettiklerinden onlara öğretti. Sonra onlara:

- "*Sizden henüz ergenlik çağına gelmemiş üç çocuğunu âhirete gönderen her kadın için bu çocuklar cehenneme karşı mutlaka siper olur*" buyurdu.

İçlerinden bir kadın:

- "Bu durum iki çocuk gönderenler için de geçerli midir?" dedi.

Bunun üzerine Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*:

- "*Evet, iki çocuk gönderen için de durum aynıdır*" cevabını verdi.¹⁷⁸

İbn Mes'ûd radiyallahu anh'dan: (Allah Resulü *sallallahu aleyhi ve sellem* buyurdu:)

- *Kimin kendisinden önce, henüz buluş çağına ermemiş üç çocuğu ölürse, bunlar onun için ateşe karşı sağlam bir kale olurlar.*

Ebû Zer dedi ki:

- Ya iki olursa?

- *İki olursa da olur*, buyurdu.

Übeyy b. Kâ'b dedi ki:

- Ya bir olursa?

- *Bir olursa da öyledir. Ancak bu tabî ilk acı anında göstereceği sabır ve metanete göredir*" buyurdu.¹⁷⁹

¹⁷⁸ Buhârî, İlim 36, Cenâiz 6, 91; İ'tisam 9; Müslim, Birr 152. Ayrıca bk. Tirmizî, Birr 13.

¹⁷⁹ Bu hadisi Tirmizî (no. 1061) ve İbn Mâce (no. 1606), Nasr b. Alî an İshâk b. Yûsuf ani'l-Avvâm b. Havşeb an Ebî Muh. mevlâ Ömer b. el-Hattâb an Ebî Ubeyde an Abdillâh b. Mes'ûd asl-ı senedi ile tahrîc ettiler. Tirmizî, isnâdı hakkında: "Bu hadis garîbtir, Ebû Ubeyde, Abdullâh'ı işitmemiştir."

Ebû Zer radiyallahu anh'dan: (Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu:)

*"Üç çocuğu daha buluğa ermeden ölen hiçbir müslüman ana-baba yoktur ki, Allah, çocuklara ihsan ettiği fazilet ve ihsan sebebiyle onları bağışlamasın."*¹⁸⁰

Hz. Osman ile Ebu Zerr'in Gösterdikleri Sabır

- Hz. Osman, bir çocuğu dünyaya geldiği zaman, onu ister; kundakla yanına getirildiğinde onu koklardı. Kendisine

- Niçin böyle yapıyorsun? denildiğinde de

- Eğer ona bir şey isabet ederse, ona hasret kalmamış olurum” diye cevap verirdi¹⁸¹.

Ebu Zerr'e

- Senin çocukların yaşamıyor, dediler. Ebuzer

- Allah'a hamdolsun ki, onları geçici olan dünyada benden alır ve ebedî olan dünyada benim için saklar, dedi¹⁸².

Ne Mutlu Öncüsü Olanlara

İbn Abbâs radiyallahu anh'dan: (Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu:)

- Ümmetinden her kimin kendinden önce ölüp âhirete gitmiş iki öncüsü (çocuğu) varsa, onlar sayesinde cennete girer.

Âişe dedi ki:

¹⁸⁰ Bu hadisi Ahmed (V, 151, 153, 154, 164), Dârimî (II, 204), Nesâî (cenâiz 25/2, IV, 24), Taberânî (no. 1644), İbn Hibbân (no. 4624, 4626) ve Beyhakî (î, 171), el-Hasan an Sa'sa'a b. Muâviye an Ebî Zerr asl-ı senedi ile tahrîc ettiler.

¹⁸¹ Kenz, II/157 (İbn Sa'd, Amr b. Said'den). Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, 3/143.

¹⁸² Kenz, II/157 (Ebu Nuaym, Ebu Zerr'den). Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, 3/143.

- Ümmetinden bir öncüsü olan?

- *Ey başarılı kadın! Bir öncüsü olan da*, buyurdu.

- Ya ümmetinden hiçbir öncüsü bulunmayan? deyince:

- *Ben ümmetimin öncüsüyüm. Çünkü başlarına benim ölümümden daha büyük belâ ve üzüntü gelmeyecektir*" buyurdu.¹⁸³

İbn Mes'ûd radiyallahu anh'dan: (Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu:)

*"Kimin bir erkek veya kız bir evladı ölürse, (ölen evladı) müslüman olsun olmasın, (evladı ölen kimse) razı olsun ya da olmasın, sabretsin ya da etmesin, cennetten başka karşılığı olmaz."*¹⁸⁴

Enes radiyallahu anh'dan: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Selernoğulları meclisinde durup şöyle dedi:

- *Ey Selernoğulları içinizde rakûb kimdir?*

- Çocuğu olmayandır, dediler.

- *Bilakis o öncüsü (kendinden önce âhirete gitmiş) olmayan kimsedir*, buyurdu ve sordu:

- *Peki içinizde adîm (bir şeyi olmayan) kimdir?*

- Malı olmayan kimsedir, dediler.

- *O, göçüp Allah katında bir ecri bulunmayan kimsedir*" buyurdu.¹⁸⁵

Enes radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

*"Henüz ergenlik çağına ulaşmamış üç çocuğu ölen her müslümanı Allah, çocuklara olan rahmet ve şefkati sebebiyle cennete koyar."*¹⁸⁶

Ebû Hüreyre radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

¹⁸³ Tirmizî bunu (no. 1062), İsnâdı hakkında "hasen garîb" hükmünü vermiştir.

¹⁸⁴ Mecma'uz Zevâid, 3/ 10.

¹⁸⁵ Heysemî'ye göre Bezzâr'ın ricâli Sahîh ricâlindedir (Mecma' III, 3).

¹⁸⁶ Buhârî, Cenâiz 6, 91; Müslim, Birr 153. Ayrıca bk. Tirmizî, Cenâiz 64; Nesâî, Cenâiz 25; İbni Mâce, Cenâiz 57.

“Herhangi bir müslümanın (ergenlik çağına ermemiş) üç çocuğu ölürse, o kimseye cehennem ateşi ancak Allah’ın yemini yerine gelecek kadar kısa bir süre dokunur.”¹⁸⁷

Hadislerden Anladıklarımız

Her can ölümü tadacaktır. Fakat yine de her ölüm insanı üzer. “Allah kimseye evlat acısı göstermesin” denir. Başımıza gelmedi çok şükür, tecrübemiz olmasa da başına gelenlerin sözüne itibar ederek deriz ki, anlaşılın evlât acısı, bütün acıların üstündedir. Bütün belâ ve musibetlerden daha fazla üzüntü verir.

Çocuğu ölenleri teselli eden hadislerin açıklamasında şöyle denmiştir: “Çocuk sevgisi, her türlü sevginin üstündedir. Bu sebeple de insanlar, belki kendi can ve mal güvenliklerinden önce, çocuklarının güvenliğini düşünür ve onları korumak için her türlü tehlikeyi göze alırlar. Üstelik anne ve babanın çocuklarına karşı duydukları sevgi, çocukların yaşlarıyla ters orantılıdır. Yani çocuk ne kadar küçükse, o kadar fazla sevilir. Ya da çocukların sevgisi, yaşlarının küçüklüğü oranında anne ve babalarının gönüllerinde büyür. Böyle olunca çocuğunu kaybetmiş anne ve babaların üzüntüleri de hiç kuşkusuz pek derin olur. İşte böylesi bir imtihanla bir veya birkaç defa karşılaşmış müslüman anne ve babaları teselli etmek, gerçekleri onlara duyurmakla olur. Çocukları ölmüş anne ve babaları teselli eden hadislerde evlât acısına dayanmasını bilenlerin mükâfatı haber verilmiş, bu acıya dayanamadığı için, intiharı düşünebilecek anne babalar uyarılmış, böylece onlar sabra ve dolayısıyla cennete çağırılmışlardır.

Görüldüğü gibi bu hadislerde henüz ergenlik çağına gelmemiş üç çocuğu ölen anne ve babanın bu çocuklar sebebiyle cennete girecekleri konusunda -farklı ifadelerle de olsa- büyük bir müjde vermektedir. Bu müjde bazen “Allah cennete kor”

¹⁸⁷ Buharî, Cenâiz 6, Eymân 9; Müslim, Birr 150. Ayrıca bk. Tirmizî, Cenâiz 64; Nesâî, Cenâiz 25; İbni Mâce, Cenâiz 57.

diye açıklanırken, bazen “*O kimseye cehennem ateşi ancak yemin yerini bulacak kadar dokunur*” cümlesiyle, bazen de *Bu çocuklar cehenneme karşı mutlaka siper olur*” ifadesiyle ortaya konulmaktadır. Hz. Peygamber’den nakledilen bu teselli dolu müjdeli beyanları sondan başa doğru düşünecek ve sıralayacak olursak, karşımıza şöyle bir kurtuluş çizgisi çıkar: Henüz buluş çağına ermeden üç çocuğu ölmüş olan anne ve babalar için *o çocuklar cehenneme karşı siper olurlar*. Bu durumdaki anne ve babalara *cehennem ateşi, olsa olsa, yemin yerine gelecek kadar dokunur*. Onları *Allah Teâlâ çocuklara olan rahmet ve şefkati sebebiyle cennete koyar*.

Ölen çocukların “*buluş çağına ermemiş*” olmaları açıkça vurgulanırken, kız - erkek ayırımının yapılmadığı, mutlak olarak çocuk (veled) denildiği görülmektedir. Dolayısıyla, kız olsun erkek olsun, buluş çağına ermemiş üç çocuğu ölen anne ve babalar sabredip ecrini Allah’tan beklemek şartıyla cennetle müjdelenmişlerdir. Yavrusunun ölümüne sabretme ve Allah’ın hükmüne isyan etmeyip rızâ gösterme şartı, bu hadislerin ifadelerinden değilse bile delâletlerinden anlaşılmalıdır. Buhârî, *Sahih*’indeki bu konuyla ilgili başlıkta ölümüne rızâ gösterme şartını açıkça belirtmiştir (bk. Cenâiz 6). Nitekim Allah Teâlâ da, “**Sabredenlere mükâfatları hesapsız ödenecektir**” [Zümer sûresi (39), 10] buyurmuştur.

Hadiste yer alan ve *yemin yerini bulacak kadar* diye tercüme ettiğimiz “*tehilletü’l-kasem*” ifadesi, yeminin bozulmamış olması yahut yerine gelmiş sayılması için yeterli olan en kısa süre anlamındadır. Yemini helâl kılmak mânasına gelen bu ifade, çok kısa süreden kinâye olarak kullanılır. Burada söz konusu olan yeminin, “**İçinizden (cehenneme) oraya uğramayacak hiçbir kimse yoktur. Bu, Rabbin için kesinleşmiş bir hükümdür**” [Meryem sûresi (19), 71] âyetindeki ilâhî yemin olduğuna, bu ilâhî hükmün yerine getirilmesinin de cennetlikler için sadece sıradan geçmek anlamına geldiğine işaret edilmiştir. Nitekim Meryem sûresinin 72. âyeti sonucu çok açık biçimde ortaya koymaktadır: “**Sonra biz,**

Allah'tan sakınanları kurtarıyoruz; zâlimleri de diz üstü çökmüş olarak orada bırakıyoruz.”

Yine bir hadiste ölen çocukların sayısı bakımından önemli bir müjdeyi daha bulmaktayız. Sözü edilen ilâhî rahmetin, iki çocuğu ölen ebeveyni de kapsadığı beyanı... Hatta bir başka rivayette, “*Bir çocuğunu defneden kimse sabreder ve Cenâb-ı Hak'tan ecrini dilerse, o kimseye cennet nasip olur*” buyurulmaktadır (bk. *Tecrid Tercemesi*, IV, 313). Buhârî, bu rivayeti de dikkate almış olmalıdır ki “*Bir çocuğu vefat eden, sabredip ecrini Allah'tan bekleyen müslümanın fazileti*”ni başlık yapmıştır (bk. Cenâiz 6). Yine Nesâî'deki rivayette, Hz. Peygamber ile konuşan bir kadının “*Keşke, bir çocuğu öleni de sorsaydım*” sözlerine yer verilmektedir. Bu da o konudaki ümidi ifade etmektedir.

Böylesine büyük müjde veren bu teselli cümlelerinin, çocukların ihmal edilerek çocuk ölümlerinin artmasına vesile olabileceği akla gelebilir. Ancak bu, aslâ isabetli bir düşünce olamaz. Çocukların bakım ve terbiyesine ait tavsiyeler ve hatta Hz. Peygamber'in müslüman hanımlardan çocuklarını öldürmeyeceklerine dair aldığı söz, çocuk düşürmeyi nehyeden, nüfus artışını öğütleyen hadisler hatırlanınca, konumuza dair hadislerin, herhangi bir sebeple çocukları ölmüş olan anne ve babaları teselli etmekten başka bir amacı olmadığı anlaşılacaktır. “*Âhirette şefatçım olsun*” diye kimse çocuğunu göz göre göre ölüme terketmez. Aksine, ölmüş olan çocuğunun acısına, ancak âhirette kendisine siper ve cennete girmeye vesile olacağı düşüncesiyle dayanma gücü bulur. Bu hadisler, müslümanlara, çocuklara kayıtsız kalmayı değil, musîbet günlerinde ayakta kalabilmek için gerekli olan sabrı ve dayanma gücünü telkin etmektedir.”¹⁸⁸

¹⁸⁸ Komisyon, Riyazu's Salihin Tercümesi, Erkam y. 5/16-20.

Rahata Kavuşan Yavru

Musibet karşısında imanın verdiği sabır ve dayanma gücüne ve insanı tabii hayatına döndermesine çok güzel bir örnek olan bir olayı anlatmak istiyorum. İslam yuvasında geçen ibretli bir olayı.

Enes (r.a.) den rivayet edildiğine göre, şöyle diyor:

- Ümmü Süleym, Enes'in babasına gelerek
- Sana bugün hoşuna gitmeyecek bir haber getirdim, dedi.

Enes'in babası da:

- Sen durmadan bana hoşuma gitmeyen haberler taşıyorsun? Bu haberleri de şu göçebeden alıyorsun, dedi.

Ümmü Süleym:

- O göçebe idi. Fakat Allah onu seçti ve Peygamber kıldı, dedi.

Enes'in babası:

- Sen ne getirdin? Onu söyle bakâlim, deyince, karısı:
- İçki haram kılındı, dedi. Enes'in babası:
- İşte şu zaman, artık benimle senin arandaki ayrılık zamanıdır, dedi ve karısından ayrıldı. Böylece Enes'in babası müşrik olarak öldü.

Ümmü Süleym kocasından boşanınca, Ebu Talha ona evlenme teklif etti. Ümmü Süleym, ona:

- Sen bir kölenin yerde sürüklediği bir ağaca taparken, seninle nasıl evlenirim? Sen müşrik olduğun halde seninle asla evlenemem, deyince Ebu Talha:

- Hayır, Allah'a yemin ederim ki, senin gayen bu değildir, dedi.

Kadın:

- O halde benim isteğim nedir? deyince o:
- Senin istediğin altın ve gümüştür, dedi. Kadın:
- Allah ve Rasûlü'nü şahit tutuyorum ki, sen müslüman olursan, ben de bir kuruş istemeden seninle evleneceğim, dedi. Ebu Talha:

- Kim bana bu hususta teminat verir'? deyince annesi Enes'e:
- Ey Enes! Kalk, amcanla beraber Hz. Peygamber'e git, dedi.

Ebu Talha kalktı, elini Enes'in omuzuna koydu ve beraber Hz. Peygamber'e gittik. Hz. Peygamber, yanına yaklaştıklarında seslerini işiterek:

- *Bu gelen Ebu Talha'dır. Alnında İslâm nuru parlıyor*, dedi.

Ebu Talha, Hz. Peygamber'e selam verdi ve:

- Şehadet ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur; Muhammed de Allah'ın kulu ve Rasûlü'dür, dedi.

Bunun üzerine Hz. Peygamber Enes'in annesini İslâm üzerine onunla evlendirdi. Ümmü Süleym ondan bir erkek çocuk dünyaya getirdi. Çocuk büyüyerek yürümeye başladı. Ebâ Talha onu çok severdi. Bir müddet sonra çocuk hastalandı. İş için evinden çıktığında çok sevdiği oğlu ölmüştü. Bunun üzerine Ümmü Süleym ev halkına;

-Ebu Talha'ya oğlunun öldüğünü siz söylemeyin, ben söyleyeyim dedi.

Ebu Talha, akşam eve geldiğinde:

- Ey Ümmü Süleym! Oğlum ne yapıyor? Deyince anne Ümmü Süleym:

- Çocuk çok iyidir. O en istirahatlı zamanındadır. Sen bugün geç kaldın, herhalde acıktın. Sana yemek getireyim. Sonra çocuğu görürsün, dedi. Ona akşam yemeğini getirdi.

Ebu Talha yemeğini yerken Ümmü Süleym onun için en güzel surette giyindi, süslendi. Bunun üzerine Ebu Talha'da arzular uyandı ve kadınıyla münasebette bulundu. İlişki bittikten sonra, Ümmü Süleym, o akıllı ve imanlı kadın, o sabır kahramanı kocasına bir soru sordu:

- Ey Ebu Talha, bir kimsenin yanında başkasına ait bir emanet bulursa ve sahibi emaneti geri isteyip alsa, o kimsenin buna kızmaya ve üzülmeye hakkı var mıdır?

Ebu Talha:

- Hayır, öyle şey mi olur? Hak sahibi elbette malını ister ve alır!
Dedi.

O zaman karısı ona:

- O halde senin oğlun, Allah'ın bizde bulunan bir emanetiydi. Allah verdiği gibi emanetini geri aldı. Çocuğumuz öldü. Hadi onu gömelim, dedi. Ebu Talha:

- O nerededir? Deyince Ümmü Süleym:

- İşte şu beşiktedir, dedi.

Ebu Talha odaya girdi ve çocuğun üstünden örtüyü kaldırarak:

- **“Allah’tan geldik yine Allah’a döneceğiz”** dedi.

Bir rivayette ilk duyduğunda kızmış ve:

-Kirleninceye kadar beni oyaladın, sonra bana oğlumun ölüm haberini verdin demiş olduğu söylenir. Hemen yürümüş ve Peygamber aleyhisselama geldi ve olup biteni haber vermişti. Veya sabahleyin gidip olanları Hz. Peygamber’e anlattı. Hz. Peygamber:

- *Siz bu gece gelin-güvey oldunuz mu?* diye sordu. Ebu Talha da:

- Evet, dedi. Hz. Peygamber:

- *Beni hak Peygamber olarak gönderen Allah’a yemin ederim ki, o çocuğunun ölümüne karşı sabır gösterdiğinden dolayı, Allah onun rahmine bir erkek çocuk ilka etmiştir. Umulur ki, Allah ikiniz için bu gecenizde bereket kılmış olsun,* dedi.

Sonra elini kaldırarak dua etti:

- *Yâ Rabb! Bunlar için bereket kıl!*

Enes bu konuda anlatmaya devam ediyor: Aradan zaman geçti, kardeşliğimin doğumu yaklaşınca Allah’ın Rasûlü bana:

- *Ey Enes! Annene git ve de ki: Çocugun göbeğini kestiği zaman sakın ona bir şey yedirmesin. Onu benim yanıma göndersin,* dedi.

Enes diyor ki: Kadın gebe kaldı. Resulü Ekrem seferde idi. Kadın da beraberdi. Peygamber aleyhisselam seferden döndüğünde geceleyin Medine’ye girmezdi. Medine’ye yaklaştılar. Kadının da ağrısı tuttu. Bu yüzden Ebu Talha yolundan kaldı. Peygamber aleyhisselam yoluna devam etti. Ebu Talha şöyle dedi:

-Ya Rabbi! Bilirsin ki Resulullah çıkarken onunla beraber çıkmaktan, döndüğü zaman onunla beraber dönmekten son derece hoşlanırım. Şimdi ise gördüğün şu hal beni yoldan alıkoymdu.

Bunun üzerine Ümmü Süleym:

-Ya Ebu Talha! Çocuk doğururken evvelce duyduğum ağrıları şimdi duymuyorum, yoluna devam et, dedi.

Biz de yürüdük. Medine'ye döndüklerinde kadının ağrısı tuttu ve oğlan doğurdu. Annem bana:

-Enes! Çocuğumu kimse emzirmesin. Sabahleyin onu Peygamber'e götür, dedi.

Sabah olunca çocuğu alarak Peygamber'e götürdüm. Onun huzuruna koydum. Hz. Peygamber:

- *Bana üç tane hurma getir*, dedi.

Hurmaları getirdim. Rasûlullah onların çekirdeklerini attıktan sonra avucunda onları güzelce ezdi, sonra çocuğun ağzını açarak onları onun ağzına koydu. Damaklarını onunla ovdu ve pakladı ve ona Abdullah ismini verdi. Çocuk diliyle hurmalan ağzında dolaştırıyordu. Hz. Peygamber bu tatlı manzarayı görünce:

- *Bu, Ensar soyundan gelen bir insandır. Hurmayı sever!* Diyerek şaka yaptı ve bana:

- *Ey Enes! Annenin yanına git ve ona de ki: Allah senin için oğluna bereket ihsan eylesin. Onu anneye babaya karşı itaatlı ve Allah'tan korkan bir insan kılsın*" buyurdu¹⁸⁹.

Buhari'nin diğer bir rivayetine göre, İbni Uyeyne şöyle diyor: Ensardan bir adam:

-Abdullah'ın dokuz çocuğunu gördüm, Ehl-i Kur'an idiler dedi.

Dersimizi Alalım

Sahabi bir kadın olan Ümmü Süleym'in kocasına dediğini Bediuzzaman Said Nursi de "Hastalar Risalesi" isimli eserinde aynen tekrarlar. Hatta konuyu biraz açar. Der ki; işin sırrına vakıf olan bir mü'min gerçekten de şekvâ yerine şükürü ve sabrı seçer:

"Ey şekvâcı (şikayetçi) hasta! Senin hakkın şekvâ değil, şükürdür, sabırdır. Çünkü senin vücudun ve âzâ ve cihazatın,

¹⁸⁹ Buhari, I/147 (Enes'den); Heysemi, 9/261 (Bezzar, Enes'den); Buhari ve Müslim'den rivayetle Riyazu's Salihin, I. 76-78; Kandehevi, Hayatu's-Sahabe, 3/140-142. Rivayetlerdeki bazı farklılıkları birleştirdik.

(organların) senin mülkün değildir. Sen onları yapmamışsın, başka tezgâhlardan satın almamışsın. Demek başkasının mülküdür. Onların mâliki, mülkünde istediği gibi tasarruf eder.

Yirmi Altıncı Sözde denildiği gibi, meselâ gayet zengin, gayet mâhir bir san'atkâr, güzel san'atını, kıymetli servetini göstermek için, miskin bir adama modellik vazifesini gördürmek maksadıyla, bir ücrete mukabil, bir saatçik zamanda, murassâ (kıymetli taşlarla süslenmiş) ve gayet san'atlı diktiği bir gömleği, bir hulleyi (elbise) o fakire giydirir. Onun üstünde işler ve vaziyetler verir. Harika envâ-ı san'atını (sanatının çeşitleri) göstermek için keser, değiştirir, uzaltır, kısaltır. Acaba şu ücretli miskin adam, o zâta dese: "Bana zahmet veriyorsun, eğilip kalkmakla verdiğin vaziyetten bana sıkıntı veriyorsun. Beni güzelleştiren bu gömleği kesip kısaltmakla güzelliğimi bozuyorsun" demeye hak kazanabilir mi? "Merhametsizlik, insafsızlık ettin" diyebilir mi?

İşte, aynen bu misal gibi, Sâni-i Zülcelâl (Celal ve yücelik sahibi sanatkar Allah Teâlâ) sana, ey hasta, göz, kulak, akıl, kalb gibi nuranî duygularla murassâ olarak giydirdiği cisim gömleğini, Esmâ-i Hüsnâsının (güzel isimlerinin) nakışlarını göstermek için, çok hâlât (haller) içinde seni çevirir ve çok vaziyetlerde seni değiştirir. Sen açlıkla onun Rezzâk (rızkı veren) ismini tanıdığın gibi, Şâfi (şifa veren) ismini de hastalığında bil. Elemler (acılar), musibetler bir kısım esmâsının ahkâmını (isimlerinin hükümlerini) gösterdikleri için, onlarda hikmetten lem'alar (parıltılar) ve rahmetten şuâlar (ışıklar) ve o şuâât (ışıklar) içinde çok güzellikler bulunuyor. Eğer perde açılrsa, tevahhuş (korku) ve nefret ettiğin hastalık perdesi arkasında sevimli, güzel mânâları bulursun."¹⁹⁰

¹⁹⁰ Bediuzzaman Said Nursi, Lem'alar, Yirmi Beşinci Lem'a, Dördüncü Devâ.

Düşük Çocuğa Sabrın Mükâfatı

Bir annenin karnındaki çocuk, baharda dalların tomurcuğa durması gibi bulunduğu yeri büyütürken, gelecekte açan çiçeklerin ve meyvelerin neşesini saçar bütün bir aileye. Anne yavrunun ilk tekmesini nasıl bir heyecan ve sevgi patlamasıyla muştular babaya. Elini tutar ve içi titreyerek yeni bir darbe bekler ki baba da duysun o sevinci. Sonra gün sayarlar beraber, içleri kıpır kıpır, elleri dualarda karıncalanır, yalvarırlar, “sağlıklı olsun Allah’ım! Akıllı, ahlaklı olsun. Rızık bol, ömrü uzun olsun”. Uzun geceler geleceğin tatlı hülyaları içinde kısılır ve karı koca koyu bir sohbetle adeta demlenirler yavrularını düşünerek. Yavaş yavaş minnacık elbiseler, eldivenler dökülür sehpalara, giysileri sergilenir bebenin bin bir sevinç ve ümit içinde.

Ama o da ne? Bir sancı kıvrandırır anneyi. Dokuz doğurur baba hastaneye yetiştirmek için. Ve acı haber; çocuk düşmüştür. Temiz bir bez parçası içinde bir çiğnem et, adını bile koyamadan, namazını bile kılamadan toprağa verilir acı içinde. Bu ne kederdir Ya Rabbî! Bu anneyi şimdi nasıl teselli etmeli?

İman varsa o iş kolaydır. Yoksa asıl o zaman yandı demektir. İman varsa, “İnnâ lillah ve innâ ileyhi râciûn” denir yürekten, “veren sensin, alan sensin, üstelik mükafatını da verirsin, dilersen daha hayırlısını da lütfedersin” denilir kadere rıza içinde, tevekkül ve itimat ederek.

Sonra bela ve musibetlere sabır, ayet ve hadisleri gelir akla. Derken düşükle ilgili şu hadisler gelir ve kalbinde hüznün gözlerinde yaş olsa da sabreder, hamdedersin. Sessizce mükafatını beklersin.:

“Allah düşük çocuğun anne ve babasını cehenneme sokacağı zaman, düşük çocuk Rabbi ile mücadele eder. Sonunda ona: “Ey Rabbine karşı gelen düşük, haydi ana babanı cennete sok” denilir. Bunun üzerine düşük çocuk onları göbek bağı ile çekerek cennete sokar.”¹⁹¹

¹⁹¹ İ. Canan, age. XVII. 149. 179- 180.

*"Nefsim elimde olan Zatı Zülcelale yemin olsun ki, düşük çocuk ahirette annesini göbek bağından tutup cennete çekecektir. Yeter ki, annesi düşük sebebiyle sevap kazanacağına inanıp, sabretsin."*¹⁹²

Rezîn rivayet ediyor:

*"Düşük nedeniyle ölü doğan çocuk, cennetin kapısında anne babası gelinceye kadar bekleyecektir."*¹⁹³

Alî radiyallahu anh'dan: (Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu:)

*"Düşük yapılan çocuk, anne babasını ateşe koyacağı zaman Rabbine karşı duracaktır Kendisine şöyle denilecek: 'Ey Rabbinin huzurunda duran düşük! Haydi anne ve babanı cennete sok!' Bunun üzerine göbeğiyle onları çekip cennete sokacaktır."*¹⁹⁴

Ebû Hureyre radiyallahu anh'dan: (Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu:)

*"Kendimden önce âhirete bir düşük göndermem, benim için ardımda yerime bir süvari bırakmamdan daha sevimlidir."*¹⁹⁵

İşte Sevgili Peygamberimiz (sav)'in bu sözleri kor gibi yanan yüreklere kar gibi serinlik serper ve en büyük acıyı alarak yerine umut ve lezzet eker.

Gözlerini Kaybedenin Mükafatı

Diyelim adam o güzelim gözlerini kaybetti ve kör oldu. İmanından başka var mı bir tesellisi? Ama şu ulvi sözlerin teselli edici müjdesine bakın:

Ebû Hureyre radiyallahu anh'dan: (Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu:)

¹⁹² İ. Canan, age. XVII. 150.

¹⁹³ Rudani, No:2316.

¹⁹⁴ Bu hadisi İbn Mâce (no. 1608), Mendel sebebiyle isnâdı zayıftır.

¹⁹⁵ Bu hadisi İbn Mâce (no. 1607).

*"Allah Teâla buyuruyor: 'Kimin gözlerini alırım da sabreder ve karşılığını ancak Ben den beklerse, onun için cennetten başka her hangi bir karşılığa razı olmam'."*¹⁹⁶

Ebû Hureyre radiyallahu anh'dan, Tirmizî ve Buhârî Enes'den:

"Kulumu, gözlerini almakla imtihan ettiğimde sabrederse, onların yerine ona cenneti veririm."

Ebû Ya'lâ, leyyin bir senedle şunu ekledi:

- Dedim ki: Ey Allah Resulü! (Gözünün) bir tanesi olsa da mı?

- Bir tanesi olsa da, buyurdu."¹⁹⁷

İnsanın nerde ise kör olası geliyor değil mi?

İbn Abbâs radiyallahu anh'dan: (Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu:)

*"Kime, gerek malında, gerek canında bir musibet gelir de sabredip kimseye şikâyet et mezse, Allah'ın onu bağışlaması bir hak olur."*¹⁹⁸

Zeyd b. Sabit'in Göz Hastalığına Sabır Göstermesi

Zeyd b. Sabit anlatıyor: "Gözlerim ağrıyordu. Hz. Peygamber beni ziyarete gelerek:

- Ey Zeyd! Eğer gözün bu ağrıdan dolayı giderse, sen ne yapacaksın?" dedi. Ben de:

- Sabredeceğim. Allah'tan sevap talep edeceğim, dedim. Hz. Peygamber:

- Eğer gözün bu hastalıktan dolayı gittikten sonra sabreder; Allah'tan sevap talep edersen, senin sevabın cennet olacaktır, dedi¹⁹⁹.

¹⁹⁶ Bu hadisi Tirmizî (no. 2401) İsnâdı hakkında ise "hasen sahîh" hükmü vermiştir.

¹⁹⁷ Bu hadisi Ahmed (III, 144), Buhârî (mardâ 7, VII, 4), Ebû Ya'lâ (Şehit Ali 175a) ve Beyhakî (III, 375).

¹⁹⁸ Münzirî, isnâdı hakkında: "Bir beisi yoktur"; Heysemî ise: "Bakiyye b. el-Velîd vardır ki o, müdellis bir kimsedir" demişlerdir (Feyd VI, 69).

¹⁹⁹ Buhari, Edeb, s. 78 (Zeyd b. Erkam'dan).

Yine Hz. Enes anlatıyor: “Peygamber’le beraber, hasta olan Zeyd b. Erkam’ı ziyarete gittik. Zeyd iki günden şikâyetçiydi. Hz. Peygamber:

- *Ey Zeyd! Eğer senin gözün bu hastalıktan ötürü kör olursa, sen de sabır gösterir, Allah’tan ecir talep edersen, Allah’a kavuştuğunda üzerinde herhangi bir günah kalmadığını göreceksin”* buyurdu.²⁰⁰

Zeyd b. Erkam’dan: “Hz. Peygamber, kendisinde bulunan bir hastalık sebebiyle Zeyd’i ziyarete gelmişti. Hz. Peygamber Zeyd’e:

- *Bu hastalığın kurtulacaksın, Fakat benden sonra yaşlandığın ve gözlerin kör olduğunda ne yapacaksın?* dedi. Zeyd de:

- O zaman sabır göstereceğim ve Allah’tan ecir talepeceğim, dedim. Hz. Peygamber:

- *O zaman hesapsız olarak cennete girersin,* buyurdu.

Hz. Peygamber’in vefatından sonra Zeyd b. Erkam’ın iki gözü de kör oldu²⁰¹.

Ashabdan Birinin Gözlerini Kaybetmesine Sabrı

Kasım b. Muhammed anlatıyor: “Ashabtan birisi gözlerini kaybetmişti. Onu ziyarete gittiler. Gözlerini kaybeden zat:

- Ben bu iki gözü Peygamber’e bakmak için istiyordum. Hz. Peygamber vefat ettikten sonra Allah’a yemin ederim ki, tekrar gözlerime sahip olmak, Tebâle²⁰² ceylanlarından birine sahip olmak kadar bile beni sevindirmez, dedi²⁰³.

²⁰⁰ Heysemi, 2/308 (İmam Ahmed, Enes’dan).

²⁰¹ Kenz, II/27 (Ebu Ya’la ve İbn Asakir, Zeyd b. Erkam’dan). Taberani’nin rivayetinde “Hz. Peygamber vefat ettikten sonra Zeyd’in gözleri kör oldu. Sonra Allah ona gözlerini geri verdi. Sonra Zeyd vefat etti” eki vardır. Kandehlevi, Hayatu’s-Sahabe, 3/136.

²⁰² Tebale, Yemen’de bir yerdir.

²⁰³ Buhari, Edeb, s. 78 (Kasım b. Muhammed’dan); İbn Sa’d, Tabakat, II/85; Kandehlevi, Hayatu’s-Sahabe, 3/136-137.

Emanet Sahiplenilmez ki!

Kâsım b. Muhammed radiyallahu anh anlatıyor: “Hanımım öldü. Muhammed b. Kâ'b el-Kurazî bana başsağlığıma geldi. Şunu anlattı:

- İsrâilougullarında, âlim, âbid ve gayretli bir adam varmış. Güzel de bir karısı varmış. Derken bu güzel karısı vefat etmiş. Âlim adam buna çok üzölmüş. Evine kapanıp her kesten ilgisini kesmiş; kimse ile konuşmamaya başlamış.

İsrailougullarından bir kadın bunu duyunca, hemen evine gitmiş ve:

- Ona soracak bir şeyim var, fetva istiyorum; onunla özel olarak konuşacağım, yanında kimse kalmamasın, demiş.

Oradaki insanlar dışarıya çıkmışlar. O ise, kapıdan ayrılmamış. Sonra kadına izin verilmiş, içeriye girmiş ve şöyle demiş:

- Sana soracak bir şeyim var.

- Nedir?

- Ben komşum olan bir hanımdan bilezik aldım. Onu bir müddet takındım. Böylece ödünç olarak kullandım. Şimdi bana haber gönderdiler, onu istiyorlar; ne dersin, onu hepten geri vereyim mi?

- Evet, vallahi vermen lazım!

- Ama o bilezik bende çok uzun zaman kaldı, üstelik çok da sevdim.

- Olsun, emanet olarak aldığın için onların onu senden geri isteme hakları vardır. Çünkü uzun süre sende kalmış.

- Allah seni esirgesin! Peki, Allah sana emanet olarak verdiği şeyi (ölen karını) geri istediğinde neden üzölüyorsun? Üzölmeye hakkın var mı? Sana onu emanet olarak verdi, sonra da geri aldı. Geri alma hakkı vardır, diye onu teselli etti.

Allah, onu kadının sözleriyle uyardı, bu sözlerde büyük bir ibret buldu. Bu olaydan sonra üzöntüsü gitti ve içi rahatladı.²⁰⁴

²⁰⁴ Mâlik, Cenâiz, no. 43, s. 237.

Acaba o kadın bekâr mıydı?

Öyle ise hemen o akıllı kadını eş olarak almalıydı değil mi?

HASTALIĞIN KAZANDIRDIKLARI

Hastalık İkramdır

Buraya kadar gördüklerimizden kesin olarak anladık ki, başımıza gelen bela ve musibetler, eziyet ve sıkıntılar, dertler ve hastalıklar, Rabbimizin birer imtihan aracıdır. Aslına bakarsanız durup dururken değil, bizim kusurlarımız yüzünden gelmiştir. Üstelik günahlarımıza kefarettir. Bizi ahirette cehennem ateşi içinde temizlenmesi gereken günahlarımızdan kurtarması bakımından da bir rahmettir. “Kusursuz kul olmaz” demişler, hadi farzedelim ki günahlarımız yoksa derece ve ödüllerimizin artmasına sebeptir. Allah Teâlâ'nın rızasını ve sevgisini kazanmaya vesiledir. Bu cihetle eşsiz bir ganimettir. Bütün bunlar düşünülüp değerlendirildiğinde “hastalık ilâhî bir ikramdır” sözü hiç de mübâlağa değildir.

Allah Teâlâ şöyle buyurur:

“ Andolsun ki sizi biraz korku ve açlıkla; mallardan, canlardan ve ürünlerden eksiltmekle sınavacağız. Sabredenleri müjdele! Onlar, başlarına bir musibet geldiğinde, "Doğrusu biz Allah'a aidiz ve kuşkusuz O'na döneceğiz" derler. İşte rablerinin

lutufları ve rahmeti bunlar içindir ve işte doğru yola ulaşmış olanlar da bunlardır.²⁰⁵

Bu ayet Allah Teâlâ'nın Müslümanları denemesinden bahsediyor ve kazananları bakınız nasıl müjdeliyor:

“İşte rablerinin lutufları ve rahmeti bunlar içindir ve işte doğru yola ulaşmış olanlar da bunlardır.”²⁰⁶

Ne kadar güzel değil mi?

Ayette geçen “canlardan eksiltmekle” hastalık ve başta evlat olmak üzere yakınların ölümü olarak tefsir edilmiştir. Bir de bu hastalık ve ölümler, Allah yolunda cihat içinde olursa elbette değeri ve sevabı daha da artacaktır. Buna göre hastalık veya ölüm imtihanını kazananları Allah Teâlâ ve Resul-i Ekrem Efendimiz müjdeliyorlar.

Musibetin insana gelip çatan ve acı, ızdırap ve sıkıntı veren eziyet ve belalara dendiğini biliyoruz. Mümin büyük küçük herhangi bir musibet ile karşılaştığı vakit hemen “istirca” etmelidir. Yani az önce öğrendiğimiz gibi **“İnna lillah... / Doğrusu biz Allah'a aidiz ve kuşkusuz O'na döneceğiz”** demelidir.

Neden küçük de olsa dedik?

Çünkü İkrime'den rivayet edildiğine göre bir gece Resulullah (s.a.)'ın kandili söner. Bunun üzerine: **"Muhakkak biz Allah'a aidiz ve şüphesiz ki biz O'na dönücüleriz."** der. Ona:

- Bu bir musibet midir ey Allah'ın Rasulü? diye sorulunca, o da:

- *Evet. Mümini rahatsız eden, ona eziyet veren her bir şey bir musibettir, diye cevap verir.*

Buna göre musibet mümine gelip rahatsız eden her şeydir. Resulullah (s.a.)'ın sözlerinde *“müslümanlara herhangi bir ağrı, yorgunluk, hastalık, üzüntü ve keder, hatta onun canını sıkan bir şey gelip isabet etse, onun karşılığında küçük günahlarının döküleceğine”* dair çok rivayetler vardır.

²⁰⁵ Bakara, 2/155-157.

²⁰⁶ Bakara, 2/158.

Nitekim sevgili peygamberimizin daha önce şu hadisini görmüştük:

“Bir kulun çocuğu öldüğünde Yüce Allah meleklerle:

- Kulumun çocuğunu mu öldürdünüz? der.

Melekler:

- Evet, derler.

Yüce Allah:

- Onun gönlünün meyvesini mi aldınız? der.

Melekler:

- Evet, derler. Yüce Allah:

- Peki, kulum ne dedi? Diye sorar.

Melekler:

- Sana hamd etti ve “İnna lillah ve inna ileyhi raciun” dedi, derler.

O zaman Yüce Allah:

- Öyleyse kuluma cennette bir köşk yapın ve ona "Beytu'l-hamd, Şükür Köşkü" ismini verin, der.”²⁰⁷

Musibette Nimetler Var

Musibetlerin birer “ikrâm-ı ilâhî”, birer “lütuf ve kerem” olduğunu iyi bilen Hz. Ömer (r.a.), her musibeti boşa çıkararak hayırla başından savan ve kendisi için kazanca çeviren şu hikmetli formülü bizlere de hediye eder:

"Bana gelen her musibette üç nimet buldum. Birincisi, bu musibet dinim hususunda değildi. İkincisi, olduğundan daha büyük değildi. Daha beteri olabilirdi. Üçüncüsü, Allah ona karşılık büyük bir mükâfat verecektir". Sonra da ilgili âyeti okumuştur.²⁰⁸

²⁰⁷ Tirmizî. Cenâiz. 36.

²⁰⁸ Muhammed Ali Es-Sabuni, Safvetü't-Tefasir, Ensar Neşriyat: 1/196.

Ashâb-ı Kiram Böyle Denenirse

Az önce gördüğümüz ayetlere biraz daha geniş açıdan bakarsak şunu görürüz: Müslümanlar Mekke'den Medine'ye göç ederek müşriklerin saldırılarından kısmen kurtulmuşlardı. Bununla birlikte hicretin ilk yıllarında hâlâ çok büyük kaygı ve korkuları vardı; yeni vatanları olan Medine'de kendileri ve aileleri putperest müşriklerin ve yahudilerin tehdidi altındaydı. Nitekim kısa zaman sonra çatışmalar başladı. Bu arada müslümanlar ağır maddî sıkıntı çekiyorlardı; hicret edenler mallarını geride bırakmışlardı; çatışmalarda da mal ve can kaybına uğruyorlardı. Ensar muhacirlere karşı imkânlarını kardeşçe paylaşmalarına rağmen, Peygamber ailesi de dâhil olmak üzere, çok zaman günlerce karınlarını doyuramıyorlardı. Âyette özellikle Medine döneminin ilk yıllarındaki bu sıkıntılara işaret edilmekle beraber, genel anlamda Allah'ın insanları bu tür sıkıntılarla imtihan etmesi her zaman mümkün olduğundan, âyetin anlamı ve amacı da mutlak ve geneldir.

Buna göre Allah müslümanları o zaman denemiştir, dilediği her zaman da dener. Allah'a dayanıp sıkıntıları altında ezilmeyenler hem dinî hem de dünyevî bakımdan hep kazanmışlardır; bu Allah'ın yasadır. Onun için Bakara 155. âyetin sonunda "**Sabredenleri müjdele**" buyurularak yeniden sabıra vurgu yapılmış; 156. âyette bu sabrın imanla ve teslimiyetle bütünleşmiş bir sabır olduğu özellikle belirtilmiştir.

Bu âyetler bir yandan Hz. Peygamber'le ona inanan ilk müslümanların sahip oldukları kesin imanla yüksek ahlâkı ve üstün moral gücünü yansıtmakta; bir yandan da örnek müslümanın karakteristik yapısını tanımlamaktadır. Bu yapının temel taşı Allah'a sarsılmaz iman, güven ve teslimiyettir; sadece Allah'a ait olduğumuzun ve en sonunda O'na döneceğimizin bilinci içinde, başarı ve kurtuluşu da yalnız Allah'tan beklemek, bu imanın bir ürünü olarak Allah karşısında her zaman ümitli ve iyimser olmak, düşmanlar karşısında da onurlu ve kişilikli olmaktır.

Buna göre âyetler, Hz. Peygamber ve müslümanların yaptığı gibi hayatın türlü zorluklarına karşı koyan; özellikle inançlarını, vatanlarını ve diğer yüksek değerlerini koruma uğruna karşılaştıkları sıkıntılara sabır ve metanetle direnen; Allah'a olan inançlarını, güven ve teslimiyetlerini, iyimserliklerini, sabır ve metanetlerini her zaman koruyan yüksek karakterli müminler için, daha yücesi düşünülemeyecek güzellikte bir iltifattır. Çünkü burada müminlere övgülerde bulunup onların hidâyette olduklarını bildiren bizzat Allah'tır. Bir mümin için bundan daha büyük bir lutuf ve şeref düşünülemez.²⁰⁹

Hadislerin İfadesi

Hastalığın da bu ikram sayılan musibetler arasında sayılması, başlığa bakarak “canım hastalık da ikram olur muymuş?” diye düşünenleri sanırım ikna etmiştir. İşin özeti şudur:

Allah Teâlâ, insanı yaşadığı bu hayatta sınamaktadır. Bunun sonunda ölüm ile yeni bir hayat başlar. İki dünya arasındaki bu “berzah âlemi” de biter ve asıl bitmeyen bir ömür ile “ahiret âlemi” başlar. İşte orada bu dünya imtihanının, deneme ve sınamanın sonuçlarına bakılır. Dünya hayatında ömrünü nasıl geçirdiği yanında hastalık ve sağlığına karşı tavrı da kendisine sorulacaktır. O yüzden asla unutmayalım; bilip bilmediğimiz birçok hikmet ve faydaları barındıran hastalık da bir deneme, bir sınama, bir imtihandır. Her mü'min için bu imtihanda başarılı olmasını dileriz. Yani hastalığının manevî derecesinin terfine ve günahların affına sebep olmasını hem ümid eder, hem de dua ederiz.

Mü'minin hastalık ve musibetinin, “Allah'tan geldi” denilerek sabredildiği takdirde onun günahlarına keffâret olması, ayet ve hadislerde çok meşhurdur. Şükür makamında olan mü'minin her musibeti ve bu arada hastalığı, Allah'a hamd ve şükürde bulunduğu

²⁰⁹ Bkz. Kur'an Yolu Tefsiri, 1/ 241-242.

için, Allah katında derecesinin yükselmesine sebep olur. Konuyla ilgili bazı hadisleri hatırlatalım isterseniz. İşte bazı müjdeler:

Ebû Hureyre (r.a)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

*“Allah: Mü'min kulunun dünyada sevdiği dostunu aldığı zaman, o kimse sabredip mükâfatını benden beklerse karşılığı cennettir.”*²¹⁰

Ebû Saîd ve Ebû Hureyre (r.a)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

*“Herhangi bir müslümanın başına gelen yorgunluk, hastalık, tasa, keder, sıkıntı ve gamdan ayağına batan dikene kadar her şeyi Allah müslümanın hata ve günahlarının bağışlanmasına sebep kılar.”*²¹¹

Enes ibn Mâlik (r.a)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (a.v) şöyle buyurdu:

*“Allah iyiliğini istediği kulun cezasını dünyada verir, fenalığını istediği kulun cezasını da kıyamet günü günahını yüklenip gelsin diye dünyada vermez. Mükâfatın büyüklüğü bela ve musibetin büyüklüğüne göredir. Allah sevdiği topluluğu belaya uğratar. Kim başına gelen bela ve musibetlere razı olursa Allah ondan hoşnut olur. Bir kimse başına gelen bela ve musibetleri öfke ile karşılarsa, o da Allah'ın gazabına uğrar.”*²¹²

*“Hangi müslümana hastalık isâbet ederse ağacın hazan vakti yaprakları döküldüğü gibi, Allah onun hatâ günahlarını döker.”*²¹³

*“Müslümana fenâlık, hastalık, keder, hüzn, eziyet ve iç sıkıntısından tutun da bir diken batmasına kadar uğradığı her musibete karşılık Cenâb-ı Hak onun suçlarını ve günahlarını örter.”*²¹⁴

²¹⁰ Buhârî, Rikak 6.

²¹¹ Buhârî, Merda 1; Müslim, Birr 49.

²¹² Tirmîzî, Zühd 57.

²¹³ Buhârî, Merdâ 13.

²¹⁴ Müslim, Birr 52.

“Allah, hayır dilediği kimseyi musibetlerle imtihan eder.”²¹⁵

“Sevabın çokluğu, belânın büyüklüğüyle beraberdir. Allah, bir toplumu sevdiği zaman şüphesiz onları sıkıntı, musibet ve belâlarla imtihan eder. Artık kim bu imtihan edildiği belâ ve musibetlere rızâ gösterirse, Allah’ın rızâsı ve sevabı o kimseyedir. Kim de imtihan edildiği belâ ve musibetlere öfkelenir, ilâhî hükme rızâ göstermez ise, Allah’ın gazabı ve azâbı o kimseyedir.”²¹⁶

“Nefsîm kudret elinde olan Allah’a yemin ederim ki O, bir mü’min için hayrına olmayan bir şeyle hükmetmez. Bu, ancak mü’minler içindir. Şayet mü’mine bir iyilik isâbet ederse o buna şükreder ve kendisi için hayırlı olur. Şayet bir sıkıntı isâbet ederse sabreder. Bu da kendisi için hayırlı olur.”²¹⁷

“Yüce Allah buyuruyor ki: ‘Mü’min bir kulumu bir hastalığa müptelâ ettiğim zaman Bana hamd ederse anasından doğduğu günkü gibi günahlarından temiz olarak yatağından kalkar. Yüce Allah buyuruyor ki: ‘Ben kulumu bağladım, sınadım (şimdi ey meleklerim:) sağlam iken ona yazdığınız sevaplar gibi hastalık zamanı için de aynı sevapları yazın.’²¹⁸

“Allah, bir kulu sevdiği zaman onu dünyadan korur. Tıpkı sizden birinizin hastasını sudan korumaya devam etmesi gibi.”²¹⁹

“Bu hastalığa tutulup sabrederek ecir umarsan, karşılık olarak sana Cennet vardır.”²²⁰

Hastalıklar Tövbe İçin Fırsattır

Hastalıkların bir kazancı da tövbe ederek günahlardan dönüşe ve Allah Teâlâ’nın rahmetine iltica edişe sebep olmalarındadır.

²¹⁵ Buhârî, Merdâ 1.

²¹⁶ İbn Mâce, Fiten 23, hadis no: 4034.

²¹⁷ Müslim, Zühd 64; Ahmed bin Hanbel, V/24; Dârimî, Rikak 61.

²¹⁸ Ahmed bin Hanbel, Müsned IV/123.

²¹⁹ Tirmizî, Tıbb 1, hadis no: 2107.

²²⁰ Buhârî, Edebü’l-Müfred, I, hadis no: 532.

Malum, insan yaman bir nefis taşımaktadır. Terbiye ve eğitim görmemiş, kendisiyle ıslahı adına cihat edilmemiş nefis, azgındır, başına buyruktur, hırs, heves ve şehvetlerine düşkündür. Bu yüzden kendisinin mutluluğu için gönderilmiş olan İslam dinine, o dindeki Allah Teâlâ'nın emir ve yasaklarına boyun eğmek istemez. Bunu kendilerine tebliğ ederek hakka davet eden peygamberlere ve Müslümanlara savaş açarak zulmeder. Fakat Allah Teâlâ'nın hikmeti odur ki, hemen bu zâlim ve nankör azgınları helak etmez. Mühlet verir. Hatta gaflet uykusundan uyansınlar, serserilikten ayıksınlar diye onlara zaman zaman bela ve musibetler verir. Hastalık da bunlardan birisidir. Allah Teâlâ bu vesile ile onların düşünüp ders ve ibret almalarını sağlamak ister. Buna imkân ve fırsat verir. Allah ister ki insanlar kendi iradeleri ile İslam'ı seçsinler, isteyerek Müslüman olsunlar. Hayvanlar gibi sopayla, cebir ve şiddetele hakka boyun eğmesinler. Yoksa ne kıymeti var, "hadi hepiniz Müslüman olun" dese, böyle murat etse, onun iradesine kim karşı gelebilir, kim itiraz edebilir?

İşte genel olarak musibetler, özel olarak da hastalıklar, insanı düşünüp hayatını değerlendirmeye, muhasebe etmeye götürür de hakkı bulmalarına vesile olursa, bela olmaktan çıkar rahmet olur. Musibet olmaktan çıkar saadet, lütuf ve ikram olur. Böylece kâfir imana gelir, fâsık ve fâcir Müslüman da tövbe ederek yola gelir, halini düzeltir. Kur'an-ı Kerîm'de buna dair çok ayetler vardır. İşte birisi:

“Andolsun ki, senden önceki ümmetlere de elçiler gönderdik. Ardından boyun eğsinler diye onları darlık ve hastalıklara uğrattık.”²²¹

Yüce Allah önceki milletlere de peygamberler göndermiş, fakat peygamberler inkâr edilmiş, Allah da inkâr edenleri şiddetli fakirlik, hastalık ve çeşitli afetlerle cezalandırmıştır. Allah Teâlâ'ya iman ve itaatla kulluk yapmamak, bilakis içki, kumar, fuhuş, zulüm, haksız kazanç, pis şeyleri yeme içme ve kullanma gibi haramlardan

²²¹ En'am, 42.

kaçmamak; ya hastalıklar, ya da tabii veya ictimai felaketler şeklinde ilahi bir ceza olarak topluma geri dönecektir. Bu günkü ruhi hastalıklar, AIDS, kanser, kalp ve damar hastalıkları gibi birçok hastalıklar, laik, seküler, dinsiz ve faziletsiz bir hayatın sonuçlarıdır. Eskiden mesela bir lüfîlik sadece bir kavmi yok ederken, bu gün koca bir dünyayı tehdit etmektedir. Dün frengi, belsoğukluğu ile insanları tehdit eden fuhuş belası, bu gün AIDS ile evrensel bir vebaya, evrensel bir belaya dönüşmüştür. Temiz ve iffetli bir hayatta, hiç kuşkusuz bu belaların adı bile olmayacaktı. Bütün haramları bir de bu gözle değerlendirmek gerekir.

Sormaya gerek var mıdır bilmem, bir AIDS hastasına, “sağlığına dönsen tekrar zina eder misin?” dense acaba ne cevap verir? Hastahanelerde alkolden, uyuşturucudan tedavi görenler, pişmanlık ateşi içinde yanmıyorlar mıdır? Hapishanelerde çürüten mahkumlar, kim bilir o cinayetleri işlememiş olmak için ne fadakarlıkları göze alırlardı!

Allah Teâlâ'nın af kapısı, tövbe kapısı sonuna kadar açık. Allah Teâlâ suçunu itiraf ederek tövbe eden kullarını hem af eder, hem sever, hem de günahlarını iyiliğe çevirerek onlara sevap verir. Aman Allah'ım, bu ne merhamettir böyle! İşte yaptığı günahların kendisini hastalıklara düşürdüğünü bilen için tövbe etmekten başka çare var mıdır? Yolun sonu görünüyor! Cehennem ağzını açmış bekliyor. Binbir azap mukadder iken, hangi akli başında insan tövbe ederek kurtulmak istemez ki?

Burada yazdığımız onca ayet ve hadisten sonra insanın aklına gelmemeli ama hadi diyelim nefsin ve iblisin verdiği vesvese ile akla geldi takıldı. Ona sürekli şöyle söyleyerek tövbe etmesine engel olmak ister: “Canım bütün bunlar tamam da, ama bu affın garantisi yok ki! Allah Teâlâ ‘dilersem af ederim’ diyor. Ya dilemezse? Battı balık yan gider, ahiretin zaten bitti. Sen bari bu dünyada keyfine bak, zevkini yaşa hiç olmazsa...”

Acaba bu iki düşman doğru mu söylüyor?

Bence bunu düşünmek, akla zarardır. Düşman adama öğüt verir mi? bu iki düşmanı dinlememk lazım. Zira onlar, tekmelerini kaldırmışlar, uçuruma yuvarlanmaya ramak kalmış zavallıya son bir darbe dha vurmak istiyorlar.

Aklı ve imanı olan bilir ki, Allah Teâlâ ve Resul-i Ekrem Efendimiz doğru söylüyor, onlara ters düşenler yalan söylüyor. Şimdi bu gerçeği biraz daha yakından görelim.

Hastalık Günahlara Keffarettir

Önce bir durum değerlendirmesi yapalım. Ömür dediğin geçip gidiyor. Vakitler su gibi akıyor. Gidiş nereye?

Gidiş heybetli bir mahkemeye, büyük bir muhasebeye, iğneden ipliğe sorgu suale.

Bir yudum soğuk suyun bile hakkının verilip verilmediğinin sorulduğu mahkeme-i kübraya.

Öyleyse bu ömrün kıymetli işlerle geçmesi gerek. Nerede kaldı haramlar, günahlar, veballer, zulümler; boş işlerin, faydasız zaman öldürmelerin bile terk edilmesi gerek.

İyi de, geçmişte bunun bilincinde olmadan yaşadıklarımız ne olacak? Amel defterine yazıldı bir kere. Onları oradan sildirmek mümkün mü? O belalardan kurtuluş çaresi var mı?

Evet!

Hem de çok var!

Bunlardan birisi de bela ve musibetler babında hastalıklardır. Hastalıklar her ne kadar istenmeseler de, geldiğinde sabredilirse, şikayetlenmeden tedavilerine gidilirse, günahlara keffaret olur, onları silip süpürerek amel defterini tertemiz eder. Bu hastalık ile geçen zamanlar çok kıymetlidir. Bulunmaz bir imkân ve fırsat, adeta bir ganimettir. Adeta başa konan devlet demektir.

Bir yandan musibete sabrın sevabı, günahları dökmesi, bir yandan yapılan zikir ve duaların bire binler katan bereketi, bir yandan da hastalık sebebiyle günahlardan uzak, haram dolu zevk ve sefadan, eğlenceden, yani gafletten uzak kalış ve zamanı değerlendiriş. Her biri

ayrı birer kazançtır. Eğer bunlara bakarsak, hastalık sevinçle karşılanmasa bile, çok da şikâyet edilecek bir şey değildir. Hele de yarın ahirette ona sabır sevapları bizi büyük azaplardan kurtarırsa, belki birer hazinedir, beleş gelen ganimettir.

Bunu bilmemek çok büyük yazıklıktır. Allah Teala'nın verdiği bir hastalığın günahlarına keffâret oluşunu bilmeden bu fırsatı kaçırmış, ne büyük bir kayıp olurdu!²²²

Buyurun, Allah Teâlâ'nın aziz elçisini dinlemenin zamanıdır:

*"Mü'min hastalandığı zaman eğer hastalığı sebebiyle ölürse bu, kendisi için geçmiş günahlarına keffâret olur. Eğer Allah ona şifa verirse yine geçmiş günahlarına keffâret ve onun için öğüt olur. Münafığa gelince, hastalanıp da iyileştiği zaman sahibi tarafından bağlanıp sonra salıverilen develer gibidir; neden bağlandıklarını ve niçin salı-verildiklerini bilemezler."*²²³

*"Büyük mükâfat, büyük belâ ile birlikte olur. Şüphesiz Allah Teâlâ, bir kavmi sevdiğinde onları (belâlara) müptelâ kılar. Kim razı olursa Allah da ondan razı olur; kim öfke lenirse Allah da ona öfkelenir."*²²⁴

*"Kıyamet gününde, dünyada iken hastalanıp sıkıntı çekenlere sevap verildiği zaman onları gören dünyadaki afiyet ve sağlık ehli, keşke ölmeden önce dünyada derilerinin makaslarla doğranmış olmasını temenni ederler."*²²⁵

*"Rab Sübhânehu ve Teâla buyuruyor ki: 'İzzetim ve Celâlim hakkı için; mağfiret etmek istediğim kulumu, gerek bedeninde bir hastalık, gerekse rızıkında bir eksiklik vermek suretiyle tüm hatalarını affetmeden dünyadan çıkartmam'."*²²⁶

²²² Bkz. Mâlik kitabı'1 Ayn, no. 8, s. 942.

²²³ Ebû Dâvud (no. 3028),

²²⁴ Bu hadisi Tirmizî (no. 2396) ve İbn Mâce (no. 4031).

²²⁵ Bu hadisi Tirmizî (no. 2402).

²²⁶ Rudanî, No:2312. Rezîn'e aittir.

"Bir damar veya gözün rahatsızlanması, mutlaka işlenen bir günah yüzündendir. Al lah'ın affettiği ise daha çoktur."²²⁷

"Allah kulunu hasta eder ve bu vesileyle onun yalvarışını dinlemekten hoşlanır" sözü de Allah Teâlâ'nın geçmişte indirdiklerindendi"²²⁸.

"Uhud dağı kadar günahı olan erkek veya kadın bir kul, inilti ve sancıya müptelâ olursa, iyileştiğinde üzerinde hardal dânesi kadar bile günah kalmamış olur."²²⁹

"Mü'min hastalandığı zaman, o halde iken ecir almaz, ama Allah (hastalığı sebebiyle) onun günahlarını örtüp bağışlar."²³⁰

"Allah, bir mü'mine bir hastalık verdiği zaman, mutlaka onun bir günahını düşürür, ona bir sevap yazar ve bir de derecesini yükseltir."²³¹

"Bir mü'minin ayağına bir diken ya da daha büyük bir şey batarsa, mutlaka Allah ondan bir günahı düşürür, bir de derecesini yükseltir."²³² "Mutlaka Allah ona on sevap yazar, on günahını düşürür, on da derecesini yükseltir."²³³

"Şehit Kıyamet gününde getirilip hesap için dikilir; sadaka veren getirilip hesap için dikilir imtihan edilip belâya uğratılan da getirilir; ancak ona ne mizan kurulur, ne de divan. Onlara yağmur gibi sevaplar yağdırılır Onların nail olduğu bu sonsuz mükâfatları gören mahşer halkı, ah keşke dünyada iken biz de hastalansaydık da

²²⁷ Heysemî diyor ki: "Senedinde yer alan es-Salt b. Behrâm güvenilir bir râvidir, ancak Mürcîe'dendir" (Mecma' 2/ 295).

²²⁸ Mecma' 2/ 2957.

²²⁹ Mecma' 2/ 301).

²³⁰ Mecma' 2/ 300-301).

²³¹ Hâkim I, 347; Mecma' II, 304.

²³² Tayâlisî (no. 1380), Ahmed (VI, 42, 278) ve Müslim (birr ve's-sıla no. 46, s. 1991), Tayâlisî (s. 197), Ahmed (VI, 42, 173, 254), Müslim (birr ve's-sıla no. 47, s. 1991-2), Tirmizî (no. 965) ve Beyhakî (III, 373-4), Müslim (no. 49), Mâlik (k. el-ayn no. 6, s. 941) ve Müslim (no. 50, s. 1992), Müslim (no. 51, s. 1992), Buhârî (mardâ 1/1, VII, 2).

²³³ Mecma' II, 304.

cesetlerimizi makaslarla kesseydik, temennisinde bulunacaklardır."²³⁴

"Cibril bana humma ve vebayı getirdi. Hummayı Medine'de tuttum; vebayı ise Şam'a gönderdim. Veba, ümmetim için bir şehâdet ve rahmettir; kâfir içinse bir azaptır."²³⁵

Hastalık İhsanı Melekleştirir

Bu konuda yaşanmış bir hikayeyi çağımızın büyük imamlarından, "Ey maraza müptelâ hasta! Bu zamanda tecrübemle kanaatim gelmiştir ki, hastalık bazılara bir ihsan-ı ilâhîdir, bir hediye-i Rahmânîdir" diyen Said Nursî'den dinleyelim mi?

"Bu sekiz dokuz senedir, liyakatsiz olduğum halde, bazı genç zatlar hastalık münasebetiyle dua için benimle görüştüler. Dikkat ettim ki: Hangi hastalıklı genci gördüm; sair gençlere nisbeten âhiretini düşünmeye başlıyor. Gençlik sarhoşluğu yok. Gaflet içindeki hayvânî hevesattan (isteklerden) bir derece kendini kurtarıyor. Ben de bakıyordum, onların tahammül dâhilindeki hastalıklarını bir ihsan-ı ilâhî olduğunu ihtar ederdim. Derdim ki:

"Kardeşim, senin bu hastalığının aleyhinde değilim. Hastalık için sana karşı bir şefkat hissedip acı mıyorum ki, dua edeyim. Hastalık seni tam uyandırmıncaya kadar sabra çalış. Ve hastalık vazifesini bitirdikten sonra, Hâlık-ı Rahîm inşaallah sana şifa verir."

Hem derdim: "Senin bir kısım emsalin sıhhat belâsıyla gaflete düşüp, namazı terk edip, kabri düşünmeyip, Allah'ı unutup, bir saatlik hayat-ı dünyeviye'nin zâhirî (dış görünüşü) keyfiyle hadsiz bir hayat-ı ebediyesini (sonsuz bir ebedi hayatını) sarsar, zedeler, belki de harap eder. Sen hastalık gözüyle, herhalde gideceğin bir menzilin olan

²³⁴ Mecma' II, 305.

²³⁵ Ahmed V, 81; Mecma' II, 310.

kabrini ve daha arkasında uhrevî menzilleri (ahiret duraklarını) görürsün ve onlara göre davranıyorsun. Demek senin için hastalık bir sıhhattir; bir kısım emsalindeki sıhhat bir hastalıktır."²³⁶

Yine Ondan Bir Hatıra

Evet, yine ondan bir hatıra:

“Ezcümle (özetle), arkadaşlarımızdan -Allah rahmet etsin- iki genç vardı: Biri İlâmalı Sabri, diğeri İslâmköylü Vezirzâde Mustafa. Bu iki zat, talebelerim içinde kalemsiz oldukları halde, samimiyette ve iman hizmetinde en ileri safta olduklarını hayretle görüyordum. Hikmetini bilmedim. Vefatlarından sonra anladım ki, her ikisinde de ehemmiyetli bir hastalık vardı. O hastalık irşadıyla, sair (diğer) gafil ve ferâizi (farzları) terk eden gençlere bedel, en mühim bir takvâ (günahtan kaçınma) ve en kıymetdar bir hizmette ve âhirete nâfi (faydalı) bir vaziyette bulundular. İnşaallah, iki senelik hastalık zahmeti, milyonlar sene hayat-ı ebediyenin saadetine (sonsuz hayat mutluluğuna) medar (sebe) oldu. Ben onların sıhhati için bazı ettiğim duayı, şimdi anlıyorum, dünya itibarıyla beddua olmuş. İnşaallah, o duam, sıhhat-i uhreviye (ahiret sıhhati) için kabul olunmuştur.

İşte bu iki zat, benim itikadımca (inancım), on senelik bir takvâ ile elde edilecek bir kazanç kadar bir kâr buldular. Eğer ikisi, bir kısım gençler gibi sıhhat ve gençliğine güvenip gaflet ve sefahete -uygunsuz eğlenceye- atılsaydılar, ölüm de onları tarassut edip (kollayıp) tam günahlarının pislikleri içinde yakalaysaydı, o nurlar definesi yerine, kabirlerini akrepler ve yılanlar yuvası yapacaklardı.

²³⁶ Said Nursi, Lem’alar, Yirmi Beşinci Lem’a, Beşinci Deva. İşte ferasetli bir mü’minin bakış açısı budur ve aynen haklıdır, hikmetlidir, menfaatlidir. Azıcık akli olan bunu görür, kabul eder.

Madem hastalıkların böyle menfaati var. Ondan şekvâ (şikayet) değil, tevekkül (Allah'a havale), sabır ile, belki şükredip rahmet-i İlâhiyeye itimad etmektir (Allah'ın merhametine güvenmektir)²³⁷.

Kayınbabamın Kamyonu

Özellikle uzun süren hastalıklara yakalanan insanlar için hastalık güzel bir mânevî hal ve yüce makamlar için bir vesiledir. O kimseler, âdetâ bir ayağı dünyada, bir ayağı âhirette gibi yaşarlar. Her an Allah'a duâ eder, O'ndan medet isterler. Dünyayı kalben terk eder, gönüllerini âhirete bağlarlar. Meselâ, ölümcül bir hastalığa yakalanmak, dış görünüşü itibarıyla kötü olabilir; fakat sürekli âhirete hazır bir halde bulunmak, mânen çok lezzetlidir. Âdeta her an şehâdeti bekleyen bir Allah askeri gibi, hâlis ve sırf Allah rızâsını gözetten bir ruh hâleti vardır.

Rahmetli kayınbabam Mustafa Aktolun Efendi bu gerçeği görenlerdendi. Ahir ömrünün birkaç yılını yatakta geçirdi. Tek üzüntüsü cemaate gidememektir. Bana kim bilir kaç defa şöyle söylemişti:

“Hocam bu hastalığıma çok şükrediyorum. Çünkü yattığım yerde durmadan Allah Teâlâ'yı zikrediyorum. Eğer ben sağlıklı olsaydım, çalışmaktan ve gezmekten dolayı bu kadar zikredemezdim. Şimdi neredeyse bütün uyanık saatlerim zikirle geçiyor.”

O hastalık onu ahirete yaklaşıtıyordu. Hayatını gözden geçiriyor, takıldıkları yerde soruyordu. Biz de onu hep ayet ve hadisler ile müjdeliyorduk. Öyle olmuştu ki, ölümüne yakın, kendisine kazık atarak kamyon ortaklığını inkâr hain ortağının evlatları gelmişti. Babalarının öyle ölmelerinden, ahirette azap çekmelerinden rahatsız olduklarını, borçlarını ödemek istediklerini söylediler. Rahmetli onlara, bir şey istemediğini, babalarını da af ettiğini söyledi. Evlatları

²³⁷ Said Nursi, Lem'alar, Yirmi beşinci Lem'a, On Üçüncü Devâ.

sevinerek gittiler. Çok geçmedi, kendisi de merhametliler merhametlisine gitti. İnşallah Rabbimiz de ona merhamet ederek cümle hata, kusur ve günahlarını af etmiştir. Onun bu yufka yürekli oluşunda hastalığının etkisi büyüktür. Demek hastalık, uzun vadede bakılırsa, gerçekten de bir ikramdır, lütuftur.

Bu Dünyada Kurtulmak

İşte bütün bu sebeplerden ötürü Hz. Peygamber “*Allah Teâlâ, hakkında hayır dilediği kulunun günahının cezasını bu dünyada verir*” demiştir. Şimdi buna dair bazı bilgileri görelim.

Bir kadın müslüman olmazdan önce zina ederdı. Bir gün yanından geçen ya da kendisinin yanından geçtiği birisi elini uzatarak ona sarkıntılık etti. Kadın o adama:

- Bir daha böyle yapma! Allah Teâlâ bütün pislikleriyle birlikte şirki ortadan kaldırmış, onun yerine İslâmiyet’i getirmiştir, dedi.

Adam onu bırakarak yoluna devam etti. Yürürken de dönüp dönüp ona baktığından varıp bir duvara tosladı. Sonra Hz. Peygamber’e giderek olanları ona anlattı. Hz. Peygamber şöyle buyurdular:

- Sen Allah Teâlâ’nın kendisi için hayır dilemiş olduğu bir kulusun. Çünkü O, bir kulu için hayır dilerse onun işlemiş olduğu günahlarının cezasını bu dünyada verir. Bir kulu için de şer dileyecek olursa onun günahının cezasını kıyamet gününe kadar erteler”²³⁸.

Evet, tövbe edenin de Allah Teâlâ, tıpkı yeni Müslüman olan gibi bütün günahlarını affederek onu tertemiz yapar. Artık onun eski halini bilenler, bildiklerini yok sayıp unutacaklardır. Yok unutmaz da

²³⁸ Kenz, II/155 (Beyhaki, Abdullah b. Mugaffel’den); Kandelevi, Hayatu’s-Sahabe, 3/149.

onları konuşarak sahibini ayıplarlar ise, dedikodu etmiş olarak büyük günah işlemiş olurlar. Bu bir Müslümanın ırz ve şerefine, namus ve haysiyetine saldırmak olduğu cihetle ayıp olduğu kadar, fitne ve fesada, kötülüklerin yayılmasına da sebep olur. Bu yüzden o kadını rahatsız eden müslüman çok ayıp bir iş yapmıştır ama Allah Teâlâ'nın sevgili kuluymuş ki anında cezasını buluvermiş. O sevgiye layık bir kul imiş ki aklı başına gelerek doğruca Sevgili Peygamberimiz (sav)'in yanına giderek ne yapacağını sormuş, günahından bu dünyada kurtulmak istemiştir. Resul-i Ekrem Efendimiz de onun burnunu kırması ile cezasını ödediğini bildirmiştir. Demek başına gelen bu bela, onun için aynen rahmet imiş. Buna üzülme değil, sevinmek gerekmiş.

Aynen böyle, demek ki başımıza gelen bela ve musibetler, hastalık ve sıkıntılar, geçmiş günahlarımızdan bizi temizleyen kurtarıcılarımızdır. Olaya böyle bakmak, insanın moralini her zaman yüksek tutar. Gam ve kederden kurtarır. Geleceğe umutla bakmasına sebep olur. Bunlar ise mutluluğun olmazsa olmaz sebepleridir.

HASTALARA BAKMA SEVABI

Hastalara İyi Muamele

Hastalık insanların duygu dünyasını da ciddi olarak değiştirebiliyor. Hastalar bu yüzden daha duyarlı, daha kırılgan, daha içe dönük olabiliyorlar. İçlerinde sağlıklarını kaybetmenin hüznünü, başkalarına muhtaç olmanın ezikliğini düşünüp yaşayabilirler. Farkında olmadan daha çok ilgi bekliyor olabilirler.

Bu yüzden hastaların psikolojisinden anlamak gerekir. Bazı değişen huylarını anlayışla karşılamak, varsa kaprislerine katlanmak gerekir. Bu yüzden hasta ziyaretleri, hal hatır sormalar, ilgi göstererek unutulmadıklarını hissettirmeler çok önemli ve faydalıdır.

Hastalar, hallerinden haberdar olunmalardan hoşlanırlar. Hani deriz ya, cemaate namaz kılmaya devam eden mü'minlerin günde dört beş defa bir araya gelmesi, birbirlerinin halini daha iyi bilmelerine yardımcı olur. Belki de konuya hastalara iyilik etme ve ilgi gösterme açısından da bakabiliriz. Zira cemaate katılanlardan bir kişinin gelmediğini gören Resûlullah (a.s.) Efendimiz, *"Kardeşiniz bugün cemaate gelemedi, bir derdi veya bir durumu mu var, sorup öğrenin!"* diye emrederdi. Bu konuda Buhari'de şu hadis vardır:

"Açı yedin, hastayı sorun, esiri serbest bırakın!"

Buhari ve Müslim'in rivayetinde bir gün de şöyle söylediler:

- *"Müslümanın müslüman üzerinde altı hakkı vardır."*

Bunun üzerine soruldu:

- "Onlar nelerdir?"

Cevap verdi:

- *"Ona rasladığında selâm ver, seni davet ettiğinde git, sana öğüt ve tavsiyede bulunduğunda öğüdünü dinle, aksırıp El-hamdulillah, dediğinde Yerhamukellah (Allah sana rahmet eylesin) de, hastalandığında onu ziyaret et... Öldüğü zaman cenaze merasimine katıl."*

Hasta Bakıcılığı

Hastaya bakmak, bir yandan içinde barındırdığı demin anlattığımız kimi durumlardan, bir yandan da nefsin arzu

etmemesinden dolayı cidden zor bir iştir. Allah Teâlâ yardımcıları olsun. Fakat o nibette de sevaplı, menfaatli ve faziletli iştir. Allah Teâlâ'nın kalbi kırıkların yanında olduğunu, onlara bakanları çok sevdiğini bilmem hatırlatmaya gerek var mıdır?

Bü yüzden teşvik etmek ve yaptıkları için ehemmiyetini bildirmek için hasta yakınlarına ve bakıcılarına bol bol teşekkür ve dua etmek gerekir. Onlara sabır tavsiye ederek mükâfâtlarını hatırlatmalı, gönüllerini almalıyız. Zira hastaya bakmak cidden sabır isteyen zor bir durumdur. Özellikle de demin söyledik, hastanın huyları değişebilir, eziyeti artabilir. Hasta bakıcısı ise bunu hastanın huysuzluğuna bağlayabilir ve sırf eziyet olsun diye böyle yaptığı kanaatine varabilir. Bir yandan doğruyu öğrenmek, diğer yandan da vevki öyle olsa bile bunlara Allah için katlanmak gerektiğini kavramak gerekir.

Görünüşte çok zor, zahmetli, sıkıntılı olan bu hizmet, zorluğu nisbetinde hem çok sevaplı, çok kazançlı, hem çok hikmetlidir. Hastanın kazandığı mânevî hal, makam ve sevabın bir benzeri, hastaya bakanlar için de geçerlidir. Çok evliyanın hayatında hasta bakıcılık vardır ve baktıkları salih zatların duası bereketiyle yüksek derece ve makamlara eriştirilmiş, aynı zamanda baktıkları insanların ruhanî makamları kendisine bu vesile ile ikram edilmiştir.

Özellikle Ana babalar

Eğer evimizde baktığımız hasta, babamız veya annemiz ise, bu hizmet bize bütün âhiretimizi kazandıracaktır. Ana babaya hizmet hemen Allah Teâlâ'nın kulluğundan sonra gelir. Onları razı eden Rabbini de razı etmiş demektir. Ebû Hüreyre'nin (r.a.) rivayetine göre Allah'ın Rasûlü (s.a.s) bir gün:

- *Burnu sürtülsün, burnu sürtülsün, burnu sürtülsün!* dedi.

- Kimin burnu sürtülsün ey Allah'ın Rasûlü? diye sorulunca şu açıklamada bulundu:

- Ebeveyninden her ikisinin veya sadece birinin yaşlılığına ulaştığı halde cenneti kazanamayanın."²³⁹

Demek ki onları rızası Allah Teâlâ'nın rızasıdır ve onları memnun etmek, Cenneti kazandırır. Bu böylesine büyük bir taat ve hizmettir. Hasta hallerinde onlara bakmak, onların günahlarını döküp derecelerini yükseltirken, aynı zamanda vesile oldukları bakıcılarına da bu iyiliğin benzeri verilecektir. İşte bu sevaba göz dikerek onlara Allah için bakmak, bu bakışı da başa kakmadan, sızlanıp üzmeden korumak gerekir.

Hasta bakıcıların kazancı hakkında az yukarıda bazı şeyler yazmıştık. Şimdi burada Bediuzzaman Said Nursi'nin hasta bakıcılarını uyaracak güzel sözlerinden bazılarını görelim istiyorum. İşte onlardan bir demet:

“Ey mâsum hasta çocuklara ve mâsum çocuklar hükmünde olan ihtiyarlara hizmet eden hasta bakıcılar! Sizin önünüzde mühim bir ticaret-i uhreviye (ahiret ticareti) var. Şevk ve gayretle o ticareti kazanınız.

Mâsum çocukların hastalıklarını, o nazik vücutlarına bir idman, bir riyazet (çile) ve ileride dünyanın dağdağlarına (sıkıntılına) mukavemet verdirmek (karşı koydurmak) için bir şırınga aşısı ve bir terbiye-i Rabbâniye (Allah terbiyesi) gibi, çocuğun hayat-ı dünyeviyesine (dünya hayatına) ait çok hikmetlerle ve hayat-ı ruhiyesine ve tasaffi-i hayatına medar olacak (ruhi hayatının saf hale gelmesine sebep olacak) büyüklerdeki keffâretü'z-zünub (günahlara karşılık) yerine, mânevî ve ileride veyahut âhirette terakkiyât-ı mânevîyesine medar (manevi yükselişlere sebep) şırıngalar (aşılar) nev'indeki hastalıklardan gelen sevap, peder ve validelerinin (anne ve babalarının) defter-i a'mâline (amel defterine), bilhassa sırr-ı şefkatle (şefkat sırrıyla) çocuğun sıhhatini kendi sıhhatine tercih eden

²³⁹ Müslim, Birr 9; Tirmizî Deavât 110.

validesinin (annesinin) sahife-i hasenâtına (iyilikler defterine) girdiği, ehl-i hakikatçe (hakikat ehli) sabittir.

İhtiyarlara bakmak ise, hem azîm (büyük) sevap olmakla beraber, o ihtiyarların -ve bilhassa peder ve valide ise- dualarını almak ve kalblerini hoşnut etmek ve vefâkârâne hizmet etmek, hem bu dünyadaki saadete, hem âhiretin saadetine medar (sebep) olduğu, rivâyât-ı sahiha (peygamberden gelen doğru hadislerle) ile ve çok vukuat-ı tarihiye ile (tarihi olaylarla) sabittir. İhtiyar peder ve validesine tam itaat eden bahtiyar bir veled (çocuk) , evlâdından aynı vaziyeti gördüğü gibi; bedbaht bir veled, eğer ebeveynini (anne-babasını) rencide etse, azâb-i uhrevîden (ahiret azabından) başka, dünyada çok felâketlerle cezasını gördüğü, çok vukuatla (olaylarla) sabittir.

Evet, ihtiyarlara, mâsumlara, yalnız akrabasına bakmak değil, belki ehl-i iman -madem sırr-ı imanla uhuvvet-i hakikiye (hakiki kardeşlik) var- onlara rast gelse, muhterem hasta ihtiyar ona muhtaç olsa, ruh u canla ona hizmet etmek İslâmiyetin muktezasıdır (gereğidir).”²⁴⁰

Yaşlılara Bakmanın Sevap Ve Fazileti

Yaşlılar bir nevi hasta sayılırlar. Kendi ihtiyaçlarını zor karşılayan ve başkalarının bakımına mıhtaç olanlar, sağ gençlere ve olgunlara nazaran nevi hasta hükmündedirler.

Hastalar, eğer ömürlerini namazlı abdestli olarak geçirmiş, muamelesinde dürüst olmuş ahlaklı ve faziletli insanlar ise, sırf “yaşayan merhamettirler”. Allah Teâlâ’nın onlara büyük değer

²⁴⁰ A.y.

verdiğini, günahlarını bağışladığını, onları hesaba çekmek ve ceza vermekten hayâ ettiğini biliyoruz. Hatta bazen hak eden ahali için yeryüzüne bela vermek istese bile onlara bakar da vazgeçer. Onlar yüzünden etrafa da azap vermez. Genç iken yaşlılara hizmet edenlere Allah Teâlâ'nın yaşlandığında hizmet edenler ihsan edeceği de meşhur rivayetlerdendir:

*“Herhangi bir genç yaşlılığından dolayı bir ihtiyara hürmet ederse, Yüce Allah da yaşlandığında ona hürmet edecek kimseler halkeder.”*²⁴¹

*“Küçüklerine şefkat göstermeyen, büyüklerine değer ve saygı göstermeyen bizden değildir.”*²⁴²

*“Saçı sakalı ağarmış yaşlı Müslüman'a saygı gösterip ikram etmek, Allah'a saygıdandır.”*²⁴³

*“Düşkünleri görüp gözetiniz, zira siz ancak düşkünleriniz sayesinde yardım görür ve rızıklanırsınız.”*²⁴⁴

*“Bereket, büyüklerinizin yanındadır.”*²⁴⁵

*“Beli bükülmüş ihtiyarlar, süt emen bebekler, otlayan hayvanlar olmasaydı belâlar sel gibi üstünüze dökülecekti.”*²⁴⁶

Hadislerde zayıf, bakıma, ilgiye muhtaç kimselere bakmaya, onların sıkıntılarına katlanmaya teşvik, ihtiyarlar için ise, ihtiyarlığı

²⁴¹ Tirmizî, "Birr," 15; Ebu Davud, "Edeb," 58.

²⁴² A.y.

²⁴³ Ebu Davud, "Edeb," 23.

²⁴⁴ Tirmizî, "Cihad," 24; Ebu Davud, "Cihad," 70.

²⁴⁵ Münavi, Feyzu'l-Kadir, 3/220.

²⁴⁶ Acluni, Keşfü'l-Hafâ, 2/230.

kabullenmeye yönlendirme vardır. Gençleri ihtiyarlığa hazırlayan yönlendirici bir başka hadiste de şöyle buyurulmuştur:

*“Beş şeyden önce, şu beş şeyin kıymetini bilin: Ölümden önce hayatın, hastalıktan önce sağlığın, meşguliyetten önce boş zamanın, ihtiyarlıktan önce gençliğin, fakirlikten önce zenginliğin”*²⁴⁷.

Yaşlıları en iyi tedavi yolu ilgi ve şefkat, en iyi barınma yeri sıcak aile ortamıdır. Huzurevi, Darü'l-acüze vb. yerler, bu ya yakınları olmayanların, ya da dini değerlerini kaybetmiş toplumların içinde oluşmuş yerlerdir. Buralarda yaşlılara fizikî olarak çok iyi bakılsa bile, aile ortamında var olan evlât ve torun sevgi ve sıcak ilgisi asla bulunmaz. Kaldı ki oralarda insanların zaman zaman işkence ve öldürmelere maruz kaldıklarını da biliyoruz.

Yaşlılık, geçmişin muhasebesinin yapıldığı, tecrübe ve birikimlerin yeni kuşaklara aktarıldığı, anılarla yaşanan bereketli bir dönemdir. Biz belki günlük meşguliyetlerimizle küçük çocuklarımızla yeterince ilgilenemiyoruz. Oysa yaşlılar için çocuklar bir ihtiyaç, çocuklar için de yaşlılar, geçmişin birikimini aktaran bir mekteptirler. Onları ev ortamının sıcak ve samimi havasında buluşturmak gerekir. İhtiyarlar için hayat kaynağı olan hatıralar, gençler ümitlerine istikamet çizen doğru kodlardır. Onların şimdi üzüntü veren yanlışları bile, doğruyu arayan gençlere ilham kaynağı olarak fayda verirler. Hatta bazen gençler, onların hayallerine bakarak yaşama azmini ve sevincini pekiştirirler. Unutmamak gerekir ki hayat bir imtihansa, bu dünyanın bir de ahireti varsa, ölüm öncesi yaşanan ihtiyarlık diye bir devir yoktur. İhtiyar da olsak işimiz bitmiş değildir. Yapabileceğimiz daha çok işler vardır. Yaşadığımız her an, kendi hakkını ister.

²⁴⁷ Aclunî, 1/166-167.

Nereden bakarsak bakalım, yaşlılar, bize birikimlerini cömertçe sunan fedakârlardır. Bize canlarından can katanlar ve bunu severek yaparlar.

Ben çok düşünmüşümdür, yaşlılık neden istenmesin ki? Efendim, beden zayıflıyormuş, hareket kabiliyetimiz azalıyormuş. Olsun. Ne zararı var? Sanki güçlü bir bedene ihtiyacımız mı var? Bu yaşlara geldiğimizde kimse bizden ekmek istemez, aş istemez. Öyleyse geçim için çalışmak da gerekmez. Gerekmeyen güç ve kuvvet olmasa ne zararı var ki? Varsın olmasın. Bizi manen yükseltecek ilim ve amele yetecek kadar olursa çok bile.

Hasta Ziyareti

Sağlıklı bir toplum yapısı oluşturmak ve beşeri ilişkileri en mükemmel şekilde düzenlemek isteyen yüce dinimiz, mü'minleri, bu konularda eğitime tâbi tutmuştur. Onları iyi gün dostu olmaya değil, daha çok kötü gün dostu olmaya teşvik etmiştir. Hasta ziyaretinin (iyâdet-i marîz) değeri ve konuya ait büyük teşvikin anlamı buradan kaynaklanmaktadır. Halkımızın ifadesiyle “binbir türlü hali” olan dünya hayatının her safhasında mü'mince davranmak, İslâm toplum yapısının hem dinamizmi hem de ayrıcalığıdır.

Hasta ziyareti hastanın hal ve hatırını sormak, gönlünü almak ve gücü yettiğinde ihtiyaçlarını karşılamak demektir. Bu çerçevede hasta ziyareti müekked sünnettir. Vâcip olduğu görüşünde olan âlimler de bulunmaktadır. Bir hastayı, bulunduğu yerleşim biriminde hiç kimse ziyaret etmez ve ihtiyaçlarını karşılamazsa, orada yaşayan bütün müslümanlar bundan sorumlu olur. Böylelikle tıpkı aç olanı doyurmak ve esiri esaretten kurtarmak gibi hasta ziyareti de farz-ı kifâye hükmünü alır.

Bazı hadislerde hasta ziyareti mutlak zikredilir. Öyle olursa bu konuda Müslüman olan ile müslüman olmayan fark etmez. Tıpkı

açları doyurmak gibidir. Hatta dost düşman, tanıdık tanımadık, yakın komşu, uzak komşu herkes eşittir. Bundan tek istisna zâlimler ve İslam ile savaşımlar olabilir. Tabiatıyla müslümanın müslüman hastaları ziyaret etmesi bu genel hüküm içinde öncelikli ve daha büyük teşviklerle desteklenmiş bir görevdir.

Din kardeşini hastalığında ziyaret etmek, vefatı halinde de cenâze namazına iştirak edip onu mezarına götürmek ve arkasından dua etmek, kardeşlik hukukunun bir gereği ve vefakârlığın bir göstergesidir.²⁴⁸

Hasta ziyaretinin bize de çok faydası vardır. En azından sağlığın kıymetini öğretir. Öleceğimizi ve hesap vereceğimizi hatırlatır. Kalan ömrümüzü daha Müslümanca yaşamamızı öğütler. Sonra akıbetimizi gördükçe guru ve kibirden, enaniyet ve kendini beğenmişlikten uzaklaşır, insanlara ve mahlûkata karşı mütevazı, alçak gönüllü, şefkatli ve merhametli oluruz. Aynı güzellikleri hasta belki daha yoğun yaşamaktadır. Yüreği o kadar yufkalanır ki, bazen arkadaşlarını gördükçe, eski günleri andıkça gözleri dolar, sesi titrer, konuşamaz olur. Bunlar, Rahmanın merhametini çeken ne güzel huylardır. Ders alana hasta ziyareti iyi bir vaizdir.

Bu bölümde okuyacağımız hadislerde bu konuya ne büyük bir önem verildiğini, hastalık ve ölüm hallerinin her safhasında neler yapılması gerektiğini, ictimâî bir vazifenin sünnete ittiba niyetiyle yapıldığında âdetin bir nevi ibadete dönüşerek ne kadar sevap ve faziletli bir iş olup Allah Teâlâ'nın manen yakınlığına vesile olacağını göreceğiz. İşte o rivayetlerden bir demet:

Zeyd İbnu Erkam, hasta ziyaretinin sünnet oluşuna delil olarak der ki:

“Resulullah (sav) gözümdeki bir ağrı sebebiyle beni ziyaret etti.”²⁴⁹

²⁴⁸ Komisyon, Riyazu's Salihin Tercümesi, Erkam y. 4/494.

²⁴⁹ Ebu Davud, Cenaiz, 9, (3102); İ. Canan, 10/200, (3404).

Hiz. Aişe (r.anha) anlatıyor: “Sa`d İbnu Mu`az, Hendek savaşı sırasında kol damarından yaralanınca, Resulullah (sav) onun için mescide bir çadır kurdurdu. Maksudı, onu daha yakından ziyaret etmek ve ilgilenmekti.”²⁵⁰

Berâ İbni Âzib radiyallahu anhumâ’dan rivayet edildiğine göre şöyle dedi:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bize, hasta ziyaretini, cenâzenin arkasından gitmeyi, aksırana “yerhamükellah” demeyi, yemin edenin yeminini yerine getirmesini, haksızlığa uğrayana yardım etmeyi, davet edenin davetini kabul etmeyi ve selâmı yaygınlaştırmayı tavsiye etti.”²⁵¹

Ebû Hüreyre radiyallahu anh’dan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Müslümanın, müslüman üzerindeki hakkı beştir: Selâm almak, hasta ziyaret etmek, cenâzenin arkasından yürümek, davete icâbet etmek ve aksırana “yerhamükellah” demek.”²⁵²

Hasta Ziyaretinin Sevabı

Enes (r.a.)den: Resulullah (sav) buyurdular ki:

“Kim farz ve âdabına uygun mükemmel bir abdest alır da sevab ümidiyle müslüman kardeşini hasta iken ziyaret ederse, ateşten, yetmiş yıllık yürüme mesafesi kadar uzaklaştırılır.”²⁵³

Sevbân radiyallahu anh’dan: Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu:

²⁵⁰ Ebu Davud, Cenaiz, 98 (3101); İ. Canan, 10/200, (3405).

²⁵¹ Buhârî, Cenâiz 2, Mezâlim 5, Nikâh 71, Eşribe 28; Müslim, Libâs 3. Ayrıca bk. Tirmizî, Cenâiz 45; Nesâî, Cenâiz 53

²⁵² Buhârî, Cenâiz 2; Müslim, Selâm 4. Ayrıca bk. İbni Mâce, Cenâiz 1

²⁵³ Ebu Davud, Cenaiz, 7, (3097); İ. Canan, 10/199-200. (3402)

- Kim bir hastayı ziyaret ederse, , ziyaretten dönüncüye kadar cennetin yemişliğı içinde olur."

Denildi ki:

- Ey Allah Resulü cennetin yemişliğı nedir?

- Onun meyveleridir, buyurdu.²⁵⁴

Ebu Hüreyre'den: Resulullah (sav) buyurdular ki:

"Kim Allah rızası için bir arkadaşını ziyaret eder veya bir hastaya geçmiş olsun ziyaretinde bulunursa, bir münadi ona şöyle nida eder: "Dünya ve ahirette hoş yaşayışa eresin. Bu gidişin de hoş oldu. Kendine cennette güzel bir konak hazırladın."²⁵⁵

Amr b. Hazm radiyallahu anh'dan: Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu:

"Kim bir hastayı ziyaret ederse, devamlı rahmet içinde olur. Başucunda oturduğunda rahmet birikintisinde olur Yanından kalktığında çıktığı yere dönüncüye dek rahmete dalmış halde gider."²⁵⁶

Muâz radiyallahu anh'dan: Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu:

"Beş şey vardır ki, kim onlardan birini yaparsa Allah'm himayesinde olur: Hastayı ziyaret eden, cenazede bulunan, savaşa giden, saygı ve sevgi göstermek için önderinin yanına giren. Ya da evinde oturup kendinden insanların selâmette olduğu veya insanlardan kendisinin selâmette olduğu bir kimse olan."²⁵⁷

²⁵⁴ Bu hadisi Müslim (birr ve's-sila 39-42, s. 1989) ve Tirmizî (967-968); İ. Cana Tirmizî, Birr 64, (2009); İbnu Mâce, (Cenâiz 2, (1443).n, (3401).

²⁵⁵ Tirmizî, Birr 67, (2009); İbnu Mâce, (Cenâiz 2, (1443). İ. Canan, 10/200.

²⁵⁶ Heysemî'ye göre râvileri güvenilir kimselerdir (Mecma' II, 297); Münzirî ise isnâdını hasene yakın görmüştür (Tergîb IV, 323).

²⁵⁷ Bu hadisi Ahmed, Ebû Ya'lâ, İbn Huzeyme ve İbn Hibbân da tahrîc etmiştir. Heysemî diyor ki: "İsnâdındaki İbn Lehi'a hakkındaki sözler marftur. Diğer ricâli güvenilir kimselerdir." (Feyd III, 457; Tergîb IV, 319).

Bazı hadisler, hasta bir müslümanı ziyaret etmenin ahirette göreceği mânevî kazançları gözler önüne sermektedir. Tirmizî'deki rivayete göre Saîd İbni Ifâka diyor ki, Hz. Ali bir sabah elimi tuttu:

- Haydi, seninle Hasan'ı ziyaret edelim dedi, gittik. Ebû Mûsâ'yı hastanın yanında bulduk. Hz. Ali ona;

- Ey Ebû Mûsâ! Hastayı ziyaret niyetiyle mi yoksa şöyle bir uğrayıvermiş olmak için mi geldin? Diye sordu. Ebû Mûsâ:

- Hastayı ziyaret için geldim, dedi.

Bunun üzerine Hz. Ali, Resûlullah'tan şu hadisi duyduğunu orada Ebû Mûsâ'ya müjdeledi:

*"Bir müslüman, hasta olan bir müslüman kardeşini sabahleyin ziyarete giderse, yetmiş bin melek akşama kadar ona rahmet okur. Eğer akşamleyin ziyaret ederse, yetmiş bin melek onun için sabaha kadar istiğfar eder. Ve o kişi için cennette toplanmış meyveler de vardır."*²⁵⁸

Bu hadislerde geçen "yemiş / hurfe ve harîf" kelimeleri, "devşirilmiş yemiş, hurma" anlamına gelmektedir. "Cennet hurmalığı" da denilebilir. Hasta ziyaretine giden kişinin kazandığı sevap ile bahçeden meyve toplayan kişinin topladığı yemişler birbirine benzetilmiş olmaktadır. Bir hastayı ziyaret etmek demek, cennette meyve toplar gibi sevap toplamak demektir.

Yine hadiste, sabah veya akşam hasta bir din kardeşini ziyaret eden müslümanın bağışlanması için gün boyu veya sabaha kadar yetmiş bin meleğin dua ettiği bildirilmektedir. Bir insanın bir melek ordusunun duasına mazhar olması büyük bir bahtiyarlıktır. Eğer bu bahtiyarlık hasta bir müslümanı ziyaret edip halini hatırını sormak, elinden geliyorsa ihtiyaçlarını gidermek suretiyle temin ediliyorsa, artık bu iş ihmal edilebilir mi?

Hasta ziyaretini tekrarlamak da sünnettir. Zira Hz. Peygamber, Sa'd İbni Muâz'ı sık sık ziyaret etmiştir. Ayrıca her türlü hastalık

²⁵⁸ Tirmizî, Cenâiz 2; Ebû Dâvûd, Cenâiz 3; İbni Mâce, Cenâiz 2; İ. Canan, 10/199 (3400)

sebebiyle hasta ziyaret edilir. Ancak bu konuda örf ve âdeti, şahısların özel durumunu da dikkate almak lazımdır. Meselâ hasta, ziyaretten hoşlanmıyorsa, ziyaret edilmemelidir.

Kâfir Hastayı Ziyâret

Hadislerde geçen “müslümanın, hasta bir müslümanı ziyaret etmesi” sözünden “müslüman olmayan hastaların ziyaret edilmeyeceği” sonucu çıkarılamaz. Zira daha önce de işaret ettiğimiz gibi, “hasta ziyareti” mutlak olarak ele alınan bir konudur. Kaldı ki Peygamber Efendimizin (sav) hasta bir Yahudi çocuğu ziyaret ettiğini ve daveti üzerine o yavrunun Müslüman olduğunu biliyoruz.²⁵⁹ Burada, belki özel bir teşvikten söz edildiği sonucunu çıkarmak daha doğru olur. İman ve takvanın her türlü sevgi, saygı ve ikramda öncelikli tercih konusu olduğu inkâr edilemez.

Ebû Mûsâ *radıyallahu anh*'den rivayet edildiğine göre Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu:

*“Hastayı ziyaret edin, aç olanı doyurun, esiri kurtarın!”*²⁶⁰

Hadiste ifade yine “mutlak” olarak gelmiştir. “Müslüman” şeklinde “mukayyet”, yani kayıtlı, şartlı, bağlı değildir. Buradan “Müslüman olsun veya olmasın, Hastayı ziyaret edin, aç olanı doyurun, esiri kurtarın!” anlamakta bir beis yoktur. Hatta “aç olanı doyurma” ifadesi, insanı da hayvanı da içine alır. Hayvanlara nasıl davranılması ve bakılması gerektiğini öğreten hadisler dikkate alındığında, insan olsun hayvan olsun acıkmış olanı doyurmak gerektiği, bunun müslüman topluma yüklenmiş bir görev olduğu

²⁵⁹ Enes'ten rivayet edilmiştir: Yahudilerden bir çocuk Resulullah (sav)'a hizmet ediyordu. Bir gün hastalandı. Resulullah (sav) onun ziyaretine geldi. Başucunda oturdu ve: "*Müslüman ol!*" buyurdu. Çocuk yanında durmakta olan babasına baktı. Babası da: "Ebu'l-Kasim'a, itaat et!" diye emretti. Çocuk derhal müslüman oldu. Resulullah (sav) oradan ayrıldığı vakit şöyle diyordu: "*Onu benim vesileyle ateşten kurtaran Allah'a hamdolsun.*" (İ. Canan, a.g.e. no:3408).

²⁶⁰ Buhârî, Cihâd 171, Et'ime 1, Nikâh 71, Merdâ 4.

anlaşılır. Bir yerde açlıktan ölmek üzere olan bir insan veya hayvan varsa ve orada onu ölümden kurtaracak kadar yanında yiyecek olan bir kimse de bulunuyorsa onu doyurmak o kimseye farz olur. İş ölüm noktasına varmamışsa, faziletli ve sevaplı bir iyilik olur.

Yeri gelmişken söyleyelim, bu hadiste esir sözüyle kastedilen, düşman elindeki esir müslümandır. Müslümanı esâretten kurtarmak bütün müslümanlar üzerine düşen bir görev, bir farz-ı kifâyedir. Esirlerini şu veya bu şekilde kurtarmayan bir İslâm toplumunun tamamı günahkâr olur. Esiri kurtarmanın farz-ı kifâye olduğunda bütün âlimler görüş birliği içindedirler. Hatta Hz. Ömer, esiri kurtarmanın devlete ait bir görev olduğunu ve kurtuluş masraflarının da devlet bütçesinden (beytü'l-mâl) karşılanması gerektiğini ifade eder.

Acıkmış olanı doyurmak ve özellikle düşman elindeki esiri kurtarmak, bir toplumun iktisadî ve siyasî gücünü gösterir. Esâret altındaki İslâm yurtlarını kurtarmak da hiç şüphesiz aynı şekilde İslâm ümmetinin sorumluluğudur. Düşman işgaline uğramış bir İslâm yurdu varken ona yardım edilmezse, bütün ümmet sorumlu olur. Unutmayâlim; istiklâl ve iktidar sosyal görevlerini yerine getiren toplumların hakkıdır.²⁶¹

Ziyarete Üzüldüğüm Hastalar

Bu açıdan bakıldığında benim en çok üzüldüğüm hastalar, ziyarette zorlandığım hastalar, hafızasını kaybeden hastalardır. Yanlarına vardığınızda sizi tanımamakta, öyle melûl mahzunbaktadırlar. Veya vaziyeti kurtarma gereği için midir bilemiyorum, tebessüm edip durmaktadırlar. Hatta giderek evlatlarını, eşlerini tanıyamıyorlar. İnsanın bu duruma içi parçalanıyor. Bu halleriyle onları ziyaret etmek, onlara ne kazandırır? Hatta aklımıza gelmiyor değil, acaba bu ziyaretten üzüyorlar mı? Cevap alamıyorsunuz ki sorasınız da duygularını öğrenesiniz!

²⁶¹ Bkz. Komisyon, Riyazu's Salihin Tercümesi, Erkam y. 4/499-500.

İnsan hafızasıyla vardır bir yerde, hatıralarıyla yaşar, tecrübeleriyle yere sağlam basar. “Bu saçları değirmende ağartmadık” sözü çok şeyler ifade eder. Hafıza olmasa, hatıralar kaybolursa, ne yapar insan? O masum çocukluk hatıraları, o güzelim gençlik aşk ve sevdaları, gözünü daldan budaktan sakınmaz davaları, yaşlandığında bir yaşama sevincidir. Hayat kaynağıdır. Enerji deposudur. İnsan hiçbir şey yapamazsa, hatıralara dalar, zevk alır bundan, hazzeder yâdı kalan güzelliklerden. Yeniden yaşar gibi, oradan aldığı malzemelerle, “kes yapıştır” türünden yeni hayaller kurar gönlünce ve yok yerden bir mutluluk ülkesi inşa eder kendine. Ah, onu kaybetmek ne hazin bir felakettir!

Eşini ve evladını bir yabancından farksız kılan hafıza kaybından daha acı ne olabilir bir insan için? Aman Allah’ım, şu “hafıza” denilen “harddiskimiz” ne kadar kıymetli bir hazineymiş? Yazık, o giderse insandan geriye harabeden başka ne kalır ki? İşte insan üzüyor; bu tür hastalara ziyaret için giderse. Dostunun, arkadaşının kendisini tanımadan öyle anlamsız bakışını görünce insan kahroluyor. Gidilme, muhabbete, mürüvvete ve vefaya sığmıyor, içine sindiremiyor! Şimdi ne yapmalı insan?

Kanaatim şudur; onlar için olmasa bile bu ziyaretler aileleri için bir anlam ifade eder. Bu açıdan önemlidir. Bu yüzden ailelerinin gönlünü almak ve onlara sabır tavsiye etmek için ziyaret, onlar kabul ettikçe iyidir. Ama insanlık hali, çeşitli sebeplerden ötürü onlar bunu istemiyorlarsa, uzaktan dua etmek en güzeldir. Doğrusu bu konuda karar vermek oldukça güçtür. Karşı tarafın içini tanımak takdir edersiniz ki oldukça zordur.

Allah Teâlâ Nasıl Ziyaret Edilir?

Sanırım başlığa bakınca irkilmişsinizdir. Eğer hadiste geçen kelimelerden cesaret almasaydım, ben de böyle bir başlıktan irkilirdim. Zaten yazamazdım da. Ama şu hadisün güzelliğine bakar mısınız?

Ebû Hureyre radiyallahu anh'dan: (Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu:)

“Allah Teâla kıyamet gününde şöyle buyuracaktır:

- *Ey Ademoğlu! Ben hastalandım, beni ziyaret etmedin.*

- Ya Rabbi, ben Seni nasıl ziyaret edebilirim ki, Sen âlemlerin Rabbisin!?

- *Bilmiyor musun falan adam hastalandı da sen onu ziyaret etmedin. Eğer onu ziyaret etseydin Beni onun yanında bulacaktın.*

- *Ey Ademoğlu! Beni doyurmam istedim de sen Beni doyurmadın.*

- Ya Rabbi! Ben seni nasıl doyurabilirim ki, Sen âlemlerin Rabbisin!

- *Bilmiyor musun falan kulum senden ye mek istedi de onu doyurmadın. Eğer sen onu doyursaydın Beni yanında bulurdun.*

- *Ey Ademoğlu! Senden su istedim de bana su vermedin.*

- Ya Rabbi! Sen âlemlerin Rabbisin. Ben Sana nasıl su verebilirim ki!

- *Falan kulum senden su istedi de sen ona su vermedin. Eğer ona su verseydin şimdi onu katımda bulurdun".²⁶²*

Aman Allah'ım, biz neler kaçırıyoruz?

Hasta Ziyaretinin Zamanı

Şu hadisler hasta ziyaretinin ne zaman yapılacağı hakkında bilgi vermektedir. Enes radiyallahu anh'dan:

"Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem, hastayı üç gün sonra ziyaret ederdi."²⁶³

Ebû Hureyre radiyallahu anh'dan: Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu:

²⁶² Bu hadisi Müslim (birr ve's-sıla no. 43, s. 1990), Muh. b. Hâtim b. Meymûn an Behz an Hammâd b. Seleme an Sâbit an Ebî Râfi' an Ebî Hureyre senedi ile tahrîc etmiştir.

²⁶³ İbn Mâce zayıf hır senedle. Rudâni, No: 2380.

*"Hasta ancak (hastalandıktan) üç gün sonra ziyaret edilir."*²⁶⁴

İbn Abbâs radiyallahu anh'dan:

*"Hastayı ilk gün ziyaret etmek sünnettir: ondan sonraki ziyaret ise nafiledir."*²⁶⁵

Hasta Ziyaretinin Adâbı

Hasta ziyaretine giden kişi çok dikkatli olmalıdır. Hastanın yanına besmele ile girilir, selam verilir, mümkünse sağ yanına, değilse müsait bir yere oturulur. Önce hal ve hatır sorulup, yormadan ilgilenilir. Hayırlı dualar edilir, ümit ve moral verilir. Ebu Said (r.a)den: Resulullah (sav) buyurdular ki:

*"Bir hastanın yanına girince, ona sağlık ve uzun ömür temennisiyle onu rahatlatın. Zira böyle yapmak onun gönlünü hoş eder."*²⁶⁶

Hastaya bir ihtiyacı olup olmadığı, canının bir yiyeceği çekip çekmediği sorulur. Varsa yardımcı olunur. Hasta ziyaretinde ona canının istediği bir şeyler götürmek ve ya sorup ikram etmek iyi olur. Bu konuda şu hadis önemlidir: İbn Abbâs radiyallahu anh'dan:

"Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem, bir adamı ziyaret edip sordu:

- *Canın ne istiyor?*

- *Buğday ekmeği istiyorum, dedi.*

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

- *Kimde buğday ekmeği varsa müslüman kardeşine göndersin.*

Sonra şöyle buyurdu:

- *Birinizin hastası bir şey isterse, ona onu yedirsin.*²⁶⁷

Genelde hasta ziyaretini kısa tutmak iyidir. Bu konuda hastanın durumuna veya aradaki muhabbete bakarak hareket etmek gerekir.

²⁶⁴ Mecma' II, 295.

²⁶⁵ Mecma' II, 297.

²⁶⁶ Tirmizi, Tıb, 35, (2088); İ. Canan, 10/202, (3407)

²⁶⁷ İbn Mâce (no. 1439).

Hasta kendisi veya hastalığı hakkında bilgi verirse dinlenir. Ama hastaya bu konuda çok soru sorarak hastayı yormaz. Gereken bilgileri hasta yakınlarından alabilir. Hasta ziyaretinde, yanında gürültü çıkartmamak da sünnettendir. Nitekim İbn Abbâs radiyallahu anh'dan, der ki:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, hasta olup da yanında sesli konuşup ihtilâfa düştüklerinde: "*Haydi yanımdan kalkıp gidin!*" emrini vermiştir.²⁶⁸

Hastanın yanında aşırı üzüntü veya sevinçli davranışlar yerine her zamanki gibi normal ve dengeli hareket etmelidir. Bu yüzden bayramlık elbise gibi süslü değil, her gün giydiği elbise ile gitmelidir! Giderken meyve veya çiçek gibi bir hediye götürmek iyi olur. Hastaya ilgi ve sevgi ile bakmalıdır. Elbette devamlı olarak hastanın yüzüne bakmak, ona acımak ve umutsuz sözler söylemek de uygun değildir. Hastanın yanında asık suratlı durmamalı, güzel şeylerden bahsetmeli, iyileşmesi için dua etmelidir! Hastaların avret yerlerine veya hasta organlarına bakmamaya dikkat edilmeli, hasta ve yakınları utandırılmamalıdır. Hastaya bakım icap eden hallerde yanlarında durmamalıdır.

Hasta ziyaretinin bir amacı da ona moral vererek sağlığını kazanmak için çabalamaya teşvik etmektir. Ebû Hureyre (radiyallahu anh) der ki: Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

*"Hiç biriniz ölümü istemesin, iyi amel sahibi kişi ise hayatta kaldıkça hayrının artması umulur. Kötü amel sahibi insan ise tevbe edip Allah'ın rızasını kazanması umulur."*²⁶⁹

²⁶⁸ Bu hadisi İbn Mâce (no. 1437), Hişâm b. Ammâr an Mesleme b. Alî an İbn Cüreyc an Humejd et-Tavîl an Enes senedi ile tahrîc etti. Bu hadisin isnâdı oldukça zayıftır. Sebebi râvisi Mesleme'dir.

²⁶⁹ Bu hadisi Ahmed (II, 263), Nesâî (cenâiz 1/1, IV, 2) ve İbn Hibbân (no. 2989), İbnü'l-Mübârek (Zühd no. 1063), Abdürrezzâk (no. 20634), Ahmed (II, 309, 514), Dârimî (II, 313), Nesâî (cenâiz 1/2, IV, 3) ve Buhârî (temennî 6/3, VIII, 130), Müslim (zîkr ve'd-duâ no. 13, s. 2065)

Hastaya Dua Etmek

Hasta, Allah Teâlâ'nın zikrinde ve şüküründe olduğu sürece, ona manun çok yakındır ve duası da o nisbette inşallah makbul olur. Büyüden ona dua edildiği gibi, odan dua da istenmelidir. Ömer (radiyallahu anh) der ki: Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu:

*"Bir hastanın yanına girdiğiniz zaman size dua etmesini söyleyin; çünkü onun duası meleklerin duası gibidir."*²⁷⁰

Ama asıl hasta ziyaretinde bulunan ona dua etmelidir. Ona iyi ve müjdeli konuşmalı, moral ve maneviyatını takviye etmelidir. Gıyabında dua da makbuldür, iyi olur. Şimdi konuyla ilgili bazı hadisleri görelim:

İbn Abbâs radiyallahu anh'dan: (Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu:)

*"Eceli gelmeyen bir hastayı ziyaret edip de yanında yedi kere « Es`elullaha`l-azime Rabbe`l-Arşi`l-azimi en yeşfiyeke / Büyük Arş'ın sahibi olan Allah'tan sana şifa vermesini dilerim» derse Allah, mutlaka ona afiyet verip iyileştirir."*²⁷¹

İbn Amr b. el-Âs radiyallahu anh' dan: (Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu:)

²⁷⁰ Bu hadisi İbn Mâce (no. 1441), Ca'fer b. Müsâfir an Kesîr b. Hişâm an Ca'fer b. Burkân an Meymûn b. Mihrân an Ömer b. el-Hattâb senedi ile tahrîc etmiştir. Râvileri güvenilir kimselerden oluşmuştur. Ancak Meymûn, Ömer'i idrâk etmediği için, isnâdında kopukluk söz konusudur.

²⁷¹ Bu hadisi Ahmed (I, 239, 243), Ebû Dâvud (no. 3106), Tirmizî (no. 2083), Nesâî (Amelu yevm ve'l-leyle 1045-8), Taberânî (no. 12272, 12277), Ebû Ya'lâ (no. 2430), İbn Hibbân (no. 2967) ve el-Hâkim (IV, 213, 342, 343; IV, 416), el-Minhâl b. Amr an Saîd b. Cübeyr an İbn Abbâs asl-ı senedi ile tahrîc ettiler. Tirmizî, isnâdı hakkında "hasen garîb" hükmü vermiştir. İ. Canan, 10/201-202, (3406).

"Kişi bir hastayı ziyarete gittiğinde şöyle desin: «Allah'ım, kuluna şifa ver!» Zira o, bu sayede düşmanına karşı durur, ya da senin rızân için bir cenazede yürür."²⁷²

Ebû Abdullah Osman İbni Ebül-Âs radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre, (müslüman olduğundan beri) vücudunda hissettiği bir ağrıdan dolayı Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'e şikâyetinde bulundu. Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* de ona şunu tavsiye etti:

- "Vücudunun ağrıyan yerine elini koy ve üç kere "bismillah" de, yedi kere de 'bendeki bu hastalığın şerrinden ve ileride yenileyip elem ve hüznün vermesinden Allah'ın izzet ve kudretine sığınırım' de!"²⁷³

Ebû Ümâme radiyallahu anh'dan: (Allah Resulü *sallallahu aleyhi ve sellem* buyurdu:)

"Sizden birinin elini hastanın alınına ya da eline koyup nasıl olduğunu sorması, hasta ziyaretinin tamamındandır. Aranızdaki selamlaşmanın tamamı ise tokalaşmaktır."²⁷⁴

Ebû Saîd radiyallahu anh'dan: (Allah Resulü *sallallahu aleyhi ve sellem* buyurdu:)

"Bir hastanın yanına girdiğiniz zaman, onun eceli konusunda iyi şeyler söyleyin. Çünkü bu, onun gönlünü hoş tutar."²⁷⁵

²⁷² Ebû Dâvud (no. 3107), bu hadisi Yezîd b. Hâlid er-Remlî an İbn Vehb an Huyey b. Abdillâh an Ebî Abdîrrahman el-Hubullî an İbn Amr senedi ile tahrîc etti.

²⁷³ Müslim, Selâm 67. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Tıb 19; Tirmizî, Tıb 29, Daavât 125; İbni Mâce, Tıb 36.

²⁷⁴ Bu hadisi Tirmizî (no. 2731), Süveyd b. Nasr an Abdillâh b. el-Mübârek an Yahyâ b. Eyyûb an Ubeydillâh b. Zahr an Alî b. Yezîd anî'l-Kâsım Ebî Abdîrrahman an Ebî Umâme senedi ile tahrîc etmekte, akabinde ise şu bilgileri vermektedir: "Bunun isnâdı güçsüzdür. Buhârî'ye göre Ubeydullah güvenilir, Alî zayıf, Kâsım da güvenilir râvilerdir"

²⁷⁵ Bu hadisi Tirmizî (no. 2087) ve İbn Mâce (no. 1438), Ukbe b. Hâlid es-Seknî an Mûsâ b. Muh. b. İbrâhîm et-Teymî an ebîhî an Ebî Saîd asl-ı senedi ile tahrîc ettiler. Mûsâ zayıf bir râvi olduğu için bu rivayet münkerdir.

Âişe radiyallahu anhâ'dan rivayet edildiğine göre, bir kimsenin herhangi bir yeri ağrıdığında veya yara bere olduğunda Hz. Peygamber parmağıyla şöyle yapar - râvi Süfyân İbni Uyeyne, şehâdet parmağını yere değdirip kaldırarak Hz. Peygamber'in nasıl yaptığını gösterdi- ve:

- *“Bismillah, bu birimizin tükürüğüyle karışmış bizim yurdumuzun toprağıdır, Rabbımız'ın izniyle hastalarımıza iyi gelir”* buyururdu.²⁷⁶

Enes radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre, (talebesi) Sâbit'e:

- Sana, Hz. Peygamber'in hastaya okuduğu duayı okuyayım mı? diye sordu. Sâbit de:

- Oku! Dedi. Bunun üzerine Enes şu duayı okudu:

*“Ey insanların, ıstıabları gideren Rabbi, Allahım! Senden başka şifa verecek yoktur. Buna, hiçbir iz bırakmayacak şekilde şifa ver; şifa veren ancak sensin.”*²⁷⁷

Sa'd İbni Ebû Vakkâs radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre şöyle dedi:

Hastalığımda Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem beni ziyarete geldi ve üç defa:

“Rabbim, Sa'd'ı iyileştir” diye dua buyurdu.²⁷⁸

Yukarıdaki hadislerde Hz. Peygamber'in, tükürüğüyle ıslattığı parmağını yere değdirdikten sonra, yara bere olan yere sürdüğünü, ikinci hadiste, sağ eliyle ağrıyan yeri sıvazladığını, son hadiste de doğrudan doğruya şifa dilediğini görmekteyiz. Bu şekilde

²⁷⁶ Buhârî, Tıb 38; Müslim, Selâm 54. Ayr. bk. Ebû Dâvûd, Tıb 19; İbni Mâce, Tıb 36.

²⁷⁷ Buhârî, Tıb 38,40. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Tıb 19. Duanın asli şekli:
اللَّهُمَّ رَبَّ النَّاسِ ، مُذْهِبَ الْبَاسِ ، اَنْتَ الشَّافِي ،
لا شافي الا انت ، شفاء لا يغادر سقماً

²⁷⁸ Müslim, Vasâyâ 8. Ayrıca bk. Buhârî, Merdâ 13, 30.

okuyarak tedavi etmeye “**rukye**” adı verilmektedir. Günümüzde buna **telkinle tedâvi** denilmektedir.

Rukye, âyet veya hadislerden alınan birtakım mübârek kelimelerin söylenmesiyle yapılır. Özellikle yılan ve akrep sokmalarına karşı, bazan toprakla bazan topraksız olarak okunmak suretiyle **rukye** yapıldığı bilinmektedir. Bugün de bazı ailelerin bu konuda kesin netice alıcı usuller uyguladıkları, halkımızın yılan ve akrep sokmalarına karşı “şerbetli” tabir ettiği okunmuş kimselerin bulunduğu bir gerçektir.

Aslında okuyarak tedavi, diğer adıyla telkinle tedavi insanların eskiden beri uyguladıkları bir yöntemdir. Hz.Peygamber başlangıçta rukye yapmayı yasaklamıştır. Çünkü Câhiliye döneminde rukye yapanların sözleri arasında İslâm’ın getirdiği tevhid inancına ters düşen ifadeler, şirk unsurları bulunuyordu. Böyle bir yanlışlığı önlemek için rukye yasaklanmıştı. Sevgili Peygamberimiz’in, bu hadislerde görüldüğü gibi gerek kendisinin dua ettiği, gerekse zaman zaman **rukye** yapanları dinledikten sonra, tevhid inancına aykırı bir şey bulunmayan rukyelere müsaade ettiği bilinmektedir.

Hastaya okumanın câiz olduğu, Cebrail *aleyhisselâm*’ın bizzat Hz. Peygamber’e okuduğu rivayet edilmektedir. Ancak bir başka hadiste, “rukye yapmayan ve yaptırmayanlar”ın cennete sorgusuz sualsiz girecekleri bildirilmektedir (Buhârî, Rikak 50, Tıb 17,43, Libâs 18; Müslim, İmân 367,369, 371, 374; Tirmizî, Kıyâme 16).

Burada bir çelişki var gibi görünüyorsa da aslında böyle bir şey yoktur. Çünkü rukye yapmayan ve yaptırmayanların methedilmesi ve cennete sorgusuz sualsiz gireceklerinin müjdenmesi, Câhiliye döneminde yapılan ve yaptırılan rukyelerle ilgilidir. Çünkü o rukyelerde küfrü çağrıştıran birtakım sözler vardı ve o rukyeler bu yüzden yasaklandı. Hz. Peygamber’in yaptığı ve yaptırdığı rukye ise, bazı âyetlerin ve tevhidi ifade eden bazı kelimelerin yani ezkârın okunmasından ibarettir. Bir kere daha tekrar edelim ki, âyetlerle veya Allah’ın zikredildiği hadîslerle yapılan bütün rukyeler câizdir.

Açıklamakta olduğumuz iki hadisin ikisinde de Peygamber Efendimiz'in birbirine çok yakın ifadelerle hastalara şifa dilediğini görüyoruz.

Hz. Peygamber'in, "**Hiç bir hastalık izi bırakmayacak şekilde şifa ver!**" diye temennide bulunması dikkat çekicidir. Bu, hastaya tam şifa dilemek, yani bir hastalıktan kurtulup bir başka hastalığa yakalanmamasını temenni etmektir.²⁷⁹

İbni Abbâs *radıyallahu anh*'den rivayet edildiğine göre Nebî *sallallahu aleyhi ve sellem*, hasta bir bedevîyi ziyaret etti. Her hastayı ziyaret ettiğinde yaptığı gibi ona da, "*Geçmiş olsun, hastalığın günahlarına keffâret olur inşallah*" buyurdu.²⁸⁰

Hz. Peygamber'in, köylü-şehirli, zengin-fakir ayırımı yapmaksızın hemen her hastayı ziyarete gittiğinin bir misalini bu hadiste görmekteyiz. Hatta her ziyaret ettiği hastaya da söylemeyi alışkanlık haline getirdiği bir teselli ve dua cümlesini öğrenmekteyiz. Ne ziyaret konusunda ne de hastalara söylediği sözler konusunda Hz. Peygamber'in ayırım yapmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla biz müslümanların da aynı şekilde davranmamız uygun olacaktır. Bedevî (A'râbî), bâdiyede yani çölde yaşayan adam demektir. Çöl bedevîsi de denilen bu insanlar, tabiatlarının sertliği ve davranışlarının kabalığı ile bilinirler. Burada hadisin, sadece hastaya yapılacak dua ile ilgili kısmı zikredilmiş, devamı nakledilmemiştir. *Kütüb-i sitte* içinde sadece Buhârî'nin *Sahih*'inde bulunan hadis, değişik konularla ilgisi dolayısıyla Buhârî tarafından dört yerde tekrar edilmiştir.

Hz. Peygamber'in dua ve temennisine katılıp ondan faydalanmayı düşünmeyen, daha açıkçası, onun duasını sıradan bir kimsenin duası gibi gören birinin hiçbir zaman doğru hareket etmiş olmayacağını anlaşılmaması için biz olayın -burada yer almayan-devamını nakledeceğiz:

²⁷⁹ Bkz. Komisyon, Riyazu's Salihin Tercümesi, Erkam y. 4/508.

²⁸⁰ Buhârî, Tevhîd 31, Menâkıb 25, Merdâ 10, 14.

Humma hastalığından yatmakta olan bedevî, Hz Peygamber'in "geçmiş olsun" şeklindeki duasına:

- Günahlardan temizleyici mi olur, dedin? Hayır aksine bu hastalık, yaşlı bir insanı (bedenimi) yakıp kavuruyor ve kabristana sürüklüyor, diye cevap verdi.

Onun bu uygunsuz cevabı üzerine Hz. Peygamber de:

- "Peki, öyle olsun" buyurdu. Başka kaynaklarda Hz. Peygamber'in, "Allah'ın hükmü yerini bulur" buyurduğu kaydedilmektedir. Hadisin bazı rivayetlerinden öğrenildiğine göre, bedevî o gece ölmüştür (İbni Hacer, *Fethu'l-bârî*, X, 124).

Resûl-i Ekrem *sallallahu aleyhi ve sellem*'den bize intikal etmiş dua, bilgi ve belgeler karşısında -hasta A'rabî gibi- uygunsuz birtakım görüşler ileri sürerek, sünnete itiraz etmemelidir. Aksi halde zarar eden bizler oluruz.²⁸¹

Hastadan Dua İstemek

Hasta insan Allah Teâlâ'ya yakın insandır. Nitekim Allah Teâlâ'nın manen onların yanında olduğunu, onları ziyaret etmekle Allah Teâlâ'nın ziyaret edilmiş olduğunu görmüştük. Hastalar çaresiz ve gönlü kırık insanlardır. Allah Teâlâ'nın "münkesiru'l kulûb / kalpleri kırıkların" yanında olduğunu da biliyoruz. Onların duası makbuldür. İbadetleri kat be kat fazla sevapla karşılanmıştır. Dünyadan daha çok ahirete bakan bu insanlardan dua talep etmek lazımdır. Umulur ki Allah Teâlâ onların duasını kabul ederek biz de bağışlar. Bize de hayırlı ve istikametli bir ömür verir. Bizi nefislerimizin şerrinden, amellerimizin kötülüklerinden korur. Bize zikir, şükür, ibadet ve taatla geçen, Kur'an ile yaşanan bir hayat verir, düşmanlarımıza karşı bizi mansur ve muzaffer eder. O yüzden hasta ziyaretlerimizde bir yandan onlara dua ederken, bir yandan da onların dualarını almalıyız. Hastalar da nazlanmamalı, içinde buldukları

²⁸¹ Komisyon, Riyazu's Salihin Tercümesi, Erkam y. 4/ 519.

hayrın bereketini etrafa da dualarla saçmalı, manen Müslümanlara yardımcı olmalıdırlar.

O yüzden hastalar hayır kapılarının anahtarı olan duadan sadece kendileri adına değil, belki bütün ümmet adına, özellikle de dua isteyen ve kendisine hizmet edenler için dua etmeli, onları da bu duadan istifade ettirmelidirler. Hastalık mütemediyen hastalara ve Allah için hastaya bakanlara sevap kazandırmakla beraber, dualarının makbul oluşlarına en önemli bir sebeptir. Bu fırsatı iyi değerlendirmek gerekir. Zira "*Hastaların duasını alınız; onların duası makbuldür*"²⁸² hadisi kıymetini bilenler için bitmez tükenmez bir hazinedir.

Özellikle hasta ana baba ve eş, dost, akraba olsa, onlara hizmet mühim bir ibadettir, mühim bir sevaptır. Hastaların kalbini hoşnud etmek, teselli vermek, aynı zamanda sadaka hükmüne geçer. Ne mutlu o evlatlara ki, ana babalarının hastalık zamanında, aşırı duygusallıktan kaynaklanan öfke sebebiyle tez kırılan kapplerinden dökülen acı sözlere kulak asmadan onlara ihlas ve samimiyetle hizmete devam eder. Kalblerini kazanır, memnuniyetlerini alır, hayır dualarına mazhar olur. Olmasa da Allah Teâlâ hizmetini biliyordur. Kıymet bilmeyen hastaların kem ve keder verici sözlerinin bir değeri, indallah bir itibarı yoktur. Allah Teâlâ'nın allâmu'l guyup olması kula kâfidir. Allah Teâlâ'nın ve meleklerin bilip sevdiği ve övdüğü bir insanın derecesini takdir bize düşmez. Ama biz de o insanları cemiyet içinde bir veli bilir, hürmet eder, dualarını talep ederiz.

Her neyse, anladık ki hastanın duasının makbuliyeti mühim bir meseledir. Bediuzzaman Said Nursi bir nükteye dikkat çeker: "Ben otuz kırk seneden beri, bendeki kulunç denilen bir hastalıktan şifa için dua ederdim. Ben anladım ki, hastalık dua için verilmiş. Dua ile duayı, yani, dua kendi kendini kaldırmadığından, anladım ki, duanın neticesi

²⁸² İbni Mâce, Cenâiz: 1; Deylemî, Müsnedü'l-Firdevs, 1:280.

uhrevîdir, ahirete aittir, kendisi de bir nevi ibadettir ve hastalıkla aczini anlayıp dergâh-ı İlâhiyeye iltica eder, sığınır. Onun için, otuz senedir şifa duasını ettiğim halde duam zâhirî kabul olmadığından, duayı terk etmek kalbime gelmedi. Zira hastalık duanın vaktidir; şifa duanın neticesi değil. Belki Cenâb-ı Hakîm-i Rahîm şifa verse, fazlından, ikramından verir.

Hem dua istediğimiz tarzda kabul olmazsa, makbul olmadı denilmez. Hâlık-ı Hakîm daha iyi biliyor; menfaatimize hayırlı ne ise onu verir. Bazan dünyaya ait dualarımızı, menfaatimiz için âhiretimize çevirir, öyle kabul eder.

Her ne ise, hastalık sırrıyla hulûsiyet, samimiyet kazanan, hususan zaaf ve aczden ve tezellül ve ihtiyaçtan gelen bir dua, kabule çok yakındır. Hastalık böyle hâlis bir duanın medarındır, sebebidir. Hem dindar olan hasta, hem hastaya bakan mü'minler de bu duadan istifade etmelidirler”²⁸³.

Ziyaret İmkânı Olmayanlar Ne Yapar?

Bu sorunun cevabını da kaynaklarımızdan bulmaya çalışalım. İbni Abbas radiyallahu anhümâ'dan rivayet edildiğine göre, Ali İbni Ebû Tâlib radiyallahu anh, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in vefat ettiği hastalığı zamanında yanından çıktı. Sahâbiler:

- Ey Ebü'l-Hasan! Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem nasıl oldu, geceyi nasıl geçirdi? Dediler. O da:

- Allah'a hamdolsun, hastalığı atlattı! Dedi.²⁸⁴

Bu rivayetten anlaşılıyor ki, Resûl-i Ekrem Efendimiz'i son hastalığında ziyaret imkânı bulamayan sahâbiler, onun durumunu, yanından dışarı çıkmış olan Hz. Ali'den soruyorlar. Hz. Ali de geceyi

²⁸³ Bediuzzaman Said Nursi, Lem'alar, 25. Lem'a, 17. Deva.

²⁸⁴ Buhârî, Megâzî 83, İsti'zân 29.

rahat geçirdiğini söylüyor. Bu olay, kendisine ulaşlamayan hastanın halini yakınlarından sormanın müstahap olduğuna delil kabul edilmektedir. Biz dahi böyle yapabiliriz.

Hastayı ziyaretinin sevabını ve âdâbını görmüştük. Bu hadiste herhangi bir sebeple hastanın ziyaret edilememesi veya yanına girilememesi hâlinde, onun durumunu aile fertlerinden sormanın uygun olacağını öğreniyoruz. Çünkü bu hem onlara moral verir. Hem de hastaya. Çünkü onlar hasta ile görüştiklerinde, bu durumdan ona haber verirler. O da dostlarının kendisini arayıp sormalarından sevinir. Onlara karşı kalbinde suizan ve soğukluk olmasına izin vermez. Özellikle de bugünün iletişim araçları çok uzakta olanlar için de bu imkanı vermektedir.

“Hastayı göremedikten sonra, halini sormanın ne kıymeti var?” demeyelim. Çünkü az önce de dediğimiz gibi, bu tür bir ilgi önce hastanın yakınlarını, sonra da duyması halinde bizzat hastanın kendisini son derece memnun eder. “Falanca hâlini hatırlı sordu, selâmları var” diye hastaya ulaştırılacak bir haber, kesinlikle büyük bir memnuniyet vesilesi olur. Bu sebeple, hasta olduğu duyulan ya da bilinen kimseleri, hiç değilse yakınlarından sorup soruşturmak lâzımdır. Bu da bir nezâket kuralıdır.²⁸⁵

Gayr-İ Müslim Hastaları Ziyaret

Şu okuyacağımız hadîs-i şerîf hasta ziyaretinin gayri müslimleri de kapsadığını, bu tür beşerî ilişkilerin din telkini için uygun birer fırsat olduğunu ortaya koymaktadır. Biz bazı kitaplarımızda bizimle savaşmayan kâfirlere iyi davranmanın, hak ve hukuklarını gözetmenin, adalet ve insafla muamele etmenin gereğini görmüştük²⁸⁶.

²⁸⁵ Bkz. Komisyon, Riyazu’s Salihin Tercümesi, Erkam y. 4/521-522.

²⁸⁶ Özellikle “İslam’da İrkçılık Ulusalcılık ve Milliyetçilik” kitabımız bu konuda çok geniş bilgiler verir, bakılabilir.

İçimizdeki gayr-i müslimlere hasseten iyi davranmalıyız. Bu hem dinimizin bir gereğidir, hem de İslam'ı benimsetmenin, sevdirmenin ve dolayısıyla yaymanın bir icabıdır. Özellikle belirtelim ki onlar bize Sevgili Peygamberimiz (sav)'in bir emanetidir.

Ne Bahtiyar Çocukmuş

Enes radiyallahu anh'dan dinliyoruz: “Yahudilerden bir çocuk Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e hizmet ederdi. Hastalandı. Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem ziyaretine gitti. Başucunda oturup:

- *Haydi müslüman ol!* Dedi.

Çocuk babasına baktı, babası da:

- Ebu'l-Kâsım'a itaat et, emrini yerine getir! Dedi.

Çocuk hemen müslüman oldu. Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem, evden şöyle diyerek çıktı:

- *Hamd, onu ateşten kurtaran Allah'a mahsustur.*²⁸⁷

Hiz. Peygamber nezaket ve tevazu göstererek yahûdi çocuğunu ziyarete gitmiş, başucuna oturmuş ve halini hatırını sormuştur. Ayrıca hadis, henüz büluğa ermemiş mümeyyiz çocuklara (gulâm) din telkin edilebileceğini göstermektedir.

Bu rivayete bakarak deriz ki, çağımızda bazıları Yahudileri ve Hıristiyanları da hak din sahibi olarak cennete sokma çabası içindeler. Acaba bu hadisi hiç mi görmediler? Hiz. Peygamber'in sonuçta, “*Şu yavrucağı benim vasıtamla azaptan kurtaran Allah'a hamdolsun*” diye memnuniyetini belirtmesi, insanlar için İslâm olmaktan başka azaptan kurtuluş yolunun bulunmadığını göstermektedir. İslam geldikten sonra başka bir hak din kalmamıştır. İnsan için ya İslâm vardır, ya da cehennem.

İbn Abbâs radiyallahu anh'dan gelen bir rivayet de ilginçtir. Daha önce görmüştük, ama konu değinmeyi gerektirdiğinden tekrar

²⁸⁷ Bu hadisi Buhârî (cenâiz 80/2, II, 97) ve Ebû Dâvud (no. 2095), Süleymân b. Harb an Hammâd b. Zeyd an Sâbit an Enes asl-ı senedi ile tahrîc ettiler.

hatırlayalım istedik. Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem hasta bir bedevinin ziyaretine gitmişti. Ziyaretine gittiği hastalar için söylediğini ona da dedi:

- *Sakıncası yoktur, bu hastalık günahlarını temizleyicidir inşaallah!*

Adam:

- Sen günahlarına kefarettir, temizleyicidir, dedin, hâlbuki o bir hummadır ki kabirlere hazırlanan yaşlı bir adama karşı kaynayıp hücum etmektedir.

Şöyle buyurdu:

- *Öyleyse dediğin gibi olsun!*²⁸⁸

Bizde “canı isteyene ölüm bile şifadır” diye bir söz vardır. Şimdi Peygamber Efendimizin (sav) sözü üstüne söz söyleyerek haddini aşan o insana Sevgili Peygamberimiz (sav) artık bundan başka ne desin!

²⁸⁸ Bu hadisi Buhârî (menâkıb 25/43, IV, 181; mardâ 10, VII, 5-6; mardâ 14/2, VII, 7; tevhîd 31/7, VIII, 192), Nesâî (Amelu yevm ve'l-leyle no. 1039), Taberânî (no. 11951), İbn Hibbân (no. 2948) ve Beyhakî (III, 382), Hâlid el-Hazzâ' an İkrime an İbn Abbâs asl-ı senedi ile tahrîc ettiler.

HASTALIK VE İBADET

Hastaların İbadeti Tamdır

İslâm'daki ibâdetlerin amacı, Allah Teâlâ'nın emrine itaat ederek rızasını kazanmaktır. İbadetlerin ayrıca ferde ve topluma sağlık, terbiye, ekonomi, yardımlaşma vs. birçok maddî manevî faydaları vardır. İbadet edenler bu faydaları elde ederek kendileri kazançlı çıkarlar. Allah Teâlâ'nın bu ibadetlere ihtiyacı yoktur. Belki kul muhtaçtır.

Hastalık ve ibadetin doğrudan bir ilişkisi vardır. Zira ibadetlerin büyük bir kısmı beden ile icra edilmektedir. İnsan devamlı yaptığı nafîle ibadetlerini hastalık sebebiyle yapamaz olmuşsa, müjdeler olsun ona ki, Allah Teâlâ sevabını aynen yazar. İşte o müjdeyi veren hadis:

*"Bir kul, salih amel işlerken araya bir hastalık veya sefer girerek amelini mani olsa, Allah ona sıhhati yerinde ve mukim iken yapmakta olduğu salih amelin sevabını aynen yazar."*²⁸⁹

İbadetler insanı zora koşmak olmadığı için ibâdetler katı şekilci kurallarla çevrili değildir. En önemli ibâdet olan namaz, günde beş defa müslümanlara farz kılınmıştır. Amaç Allah'ı sürekli olarak hatırlamak, günde beş kez O'nun huzuruna çıkıp iki namaz arasında yaptıklarının muhâsesini yapma fırsatını bulmak ve disiplinli ve hayırlı bir hayat yaşamaktır. Günde beş kez Allah'ın huzuruna çıkan bir müslüman kötülük duygusunu kalbinden atıp onun yerine Allah korkusu ve sevgisini yerleştirir. Orucun, zekâtın, haccın ve sair ibadetlerin amacı da böyledir. Maksat takvayı kazanmaktır.

Bir de şu gerçek vardır. Hastalar mutad ibadetleri devamlı yapan insanlar ise, hastalık sebebiyle o ibadetleri yapamaz duruşerlerse, Allah Teâlâ keremiyle muamele ederek, amel defterlerine yapmış gibi sevap yazar. Çünkü kalbindeki niyet ve azmi bilmektedir. Onu hasta lehine kullanır. Bu konularda fıkıh kitaplarımızda bol bilgiler vardır. Ancak bizim maksadımız bu doğrudan ilimleri öğrenmek değildir. Bu sebeple bu kadar bilgiyi kafi görüyoruz.

Said Nursî bu konuda der ki: "Ey hastalık sebebiyle ibadet ve evrâdından (belli zamanlarda yapılan zikirlerinden) mahrum kalan ve o mahrumiyetten teessüf eden, (üzülen) hasta! Bil ki, hadisçe sabittir ki, *"Müttakî (günahtan çekinen) bir mü'min, hastalık sebebiyle*

²⁸⁹ Buhari, Cihâd 134; İ. Canan, (4701).

yapamadığı daimî virдинin sevabını, hastalık zamanında yine kazanır."²⁹⁰

Âyetin sırrıyla, insanın hikmet-i hilkatî (yaratılış hikmeti) ve sebep-i kıymetî olan samimî dua ve niyazın bir sebebi hastalık olduğundan, bu nokta-i nazardan (bakış açısından) şekvâ (şikâyet) değil, Allah'a şükretmek ve hastalığın açtığı dua musluğunu, âfiyeti kesb etmekle (kazanmakla) kapamamak gerektir."²⁹¹

Kur'an'dan Örnekler

Kur'an ve sünnet hastalık esnasında çözüm yolunu ve kolaylaştırmayı tercih edişini değişik ibadetlerde açıkça ortaya koymaktadır. Mesela namaz, oruç, hac ve umre ibadeti böyledir. Kur'an, hastalık söz konusu olunca, insanın acizliğini hesaba katıp kolaylaştırma adına şöyle bir çözüm sunmaktadır:

“İçinizden hasta olan veya yolculukta bulunan, tutamadığı günlerin sayısınca diğer günlerde oruç tutar. Oruca dayanamayanlar, bir düşünüyü doyuracak kadar fidye verir.”²⁹²

İhramlı kimselerin bir takım yükümlülükleri yerine getirmeden önce tıraş olup ihramdan çıkması dinen yasaktır. İhramlı iken tıraş olmayı gerektirecek bir hastalığın meydana gelmesi ise bir beşer için son derece tabîî bir durumdur. İşte böylesi bir durumda tıraş olması gereken kimse şunu yapmalıdır:

“Fidye olarak ya oruç tutması, ya sadaka vermesi ya da kurban kesmesi gerekir. Güven içinde olursanız, hacca kadar umreden faydalanabilen kimseye kolayına gelen bir kurban

²⁹⁰ Buharî, Cihad: 134; Müsned, 4/ 410, 418.

²⁹¹ Bediuzzaman Said Nursi, a.y.

²⁹² Bakara, 2/184.

kesmek, bulamayana, hac esnasında üç gün ve döndüğünüzde yedi gün, ki o tam on gündür oruç tutmak gerekir. Bu, ailesi Mescidi Haram'da oturmayan (afâkî) kimseler içindir.”²⁹³

Sonuçta hasta haliyle ibadet etmek elbette sağlıklı halindeki gibi olmaz. Daha bir meşakkatli ve zordur. İslam kolaylık dinidir. Nitekim **“Allah size kolaylık diler, zorluk dilemez”²⁹⁴** ve **“Allah size kaldıramayacağınızı yüklemez”²⁹⁵** âyetleri ile *“Dinde hayırlı olan kolaylık göstermektir”* ve *“Kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız, yaklaştırınız, nefret ettirmeyiniz”* hadisleri bu prensibin delilidir.

Fıkıh Kaideleri

Hukukçuların şer’î hükümlerde gösterdikleri ruhsatlar ve hafiflikler hep bu prensipten çıkmaktadır. Hatta fıkıh ilminde birçok mesele vardır ki, bu kaideler üzerine bina kılınır. Bunların hastalıkla ilgili birkaçını görelim.

“Zaruretlar, yasak olan şeyleri muhab kılar”.

Yapılması dinen yasak olan bazı şeyler var ki, bunları işlemek, zaruret, yani mecburiyet, zorunluluk anında mubah olur. Misal verecek olursak, birinin, açlıktan telef olma anında, başkasının malını izinsiz alıp yemesi caizdir, ancak teleften kutulduktan sonra malın değerini öder veya mal sahibini razı eder. Veya üzerine saldıran bir hayvanı, kendini kurtarmak için öldürmesi caizdir.

Cihat yerine göre farz, yerine göre sünnet olur. Ama Allah Teâlâ hastalara, körlere, topallara cihadı farz kılmamıştır. Ancak hasta iyileşirse, bu izin kalkar.

“Zarureten mubah olan şey, zaruret miktarınca takdir edilir.”

Zaruret için mubah olan şey, zarureti izale edecek miktarla kifayet edilir, zaruretin definden fazlasına cevaz verilmez. Misali

²⁹³ Bakara, 2/196.

²⁹⁴ Bakara, 2/185.

²⁹⁵ Bakara, 2/286.

şudur ki açlıktan helak olma tehlikesinde olan kişi için, başkasının malından açlığını def edecek miktarı alması caiz olur, ama daha fazlasını alamaz.

Namaz kılan bir hasta, ayakta başlamaya gücü yeterse ayakta başlar. Sonra oturur kılar. Oturarak namz kılamayan, yatarak kılar. Bu kolaylık ruhsatı ihtiyaca ve güç yetirmeye göredir.

“Hacet umumi olsun hususi olsun zaruret menzilesine indirilir”.

Mesela yolcu olan kimsenin, yolculuğun sıkıntılarına katlanabilmesi için, orucunu tutmamasına ruhsat verilmiştir. Ama tutarsa da geçerlidir. Belki daha sevaptır. Çünkü Ramazan ayı oruç ayıdır.

“Meşakkat kolaylığı celbeder”.

Bir şeyde mevcut olan meşakkat ve zorluk, o şeyin kolaylaştırılmasına ve hafifletilmesine sebep olur. Darlık vaktinde genişlik gerekir. İşte hastaların namaz, oruç, hac, cihat gibi ibadetleri böyledir.

“İş daralınca, genişlendirilir”.

Hastalık bir daralma demektir. O nisbette genişlik ruhsatı verilir. İşte hasta namazıböyledir. Ayakta duramayan oturarak kılar. Oturamayan, yatarak kılar. Hastaların gusül etmesi hastalıklarına zarar verecekse, iş genişler, teyemmüm veya mesh ile yetinilir.

“Mani zail olunca memnu avdet eder.”

Mesela hastalık zail olur giderse, sağlık tekrar kazanılırsa, namazlar ayakta kılınır, oruçlar da Ramazan ayıbda tutulur.

Hasta Namazı

Farzı mümkün olduğu kadar yerine getiren bir hasta, sabır ve tevekkül ile ve farzlarını yerine getirmekle, o ağır hastalık zamanında sair sünnetlerin yerini, hem hâlis bir surette, hastalık tutar. Hem hastalık, insandaki aczini, zaafını ihsas eder, hissettirir. O aczin lisanıyla ve zaafın diliyle, hâlen ve kâlen (davranış ve sözle) bir dua ettirir. Cenâb-ı Hak insana hadsiz bir acz ve nihayetsiz bir zaaf vermiş,

tâ ki daimî bir surette dergâh-ı İlâhiyeye iltica edip niyaz etsin, dua etsin. **"De ki: Duanız olmasa, Rabbim katında ne ehemmiyetiniz-öneminiz var?"**²⁹⁶

Velhasıl ibadetlerin amacı takva ve ihsan olunca, kulun sağlıklı veya hasta olması Allah'ın huzurunda ona boyun eğerek ubudiyyet / kulluk yapmasına mani değildir. O halde hasta olan bir müslüman bu görevini gücünün yettiği kadar yerine getirir. Bunun bazı kuralları vardır: Namazda; farzlar, sünnetler, müstehablar vardır. Sağlığını kaybeden bir müslümanın namazın tüm şartlarını yerine getirme imkânı olmadığı durumlarda yüce Allah bazı kolaylıklar göstermiş olmasına binaen onu gücünün, imkânının elverdiği kadarıyla kılar. Hasta Müslüman yapabildiği kadar farzları yapar, sünnetleri, müstehabları terk edebilir. Sevabından da hiç eksilmez. Belki hasta halinde nefsiyle cihat ederek kıldığı için kat be kat fazla sevap alır. Mesela hastalığı eğer ayakta duramayacak kadar şiddetliyse veya ayakta durması hastalığını arttıracaksa oturarak kılar. Yok, oturarak kılamayacaksa, yattığı yerden kılar. Burada ölçü yapılabileceğinin en son şeklini yapmaktır. Kul takatinin yetmediğinden sorumlu değildir. Mesela bir yere yaslanarak kılabilecekken yatarak kılmak yanlıştır. Namazı kısa tutmak için, takati olmayanlar sünnet ve müstehabları terk edebilirler. Mesela "Allahümmâ sallî ve barik" dualarını okumadan selâm verebilirler. Sağlığı el veriyorsa mümkün olan en iyi şekilde yapmak, değilse gücünün yettiği kadarını yapmak, ama terketmemek esastır. Hareket edemeyecek durumdaysa başını oynatarak namaz kılar. Bundan sonrası kendisinden istenmez. Ama hasta göz hareketiyle, bu da olmuyorsa düşünceyi yoğunlaştırarak namaz kılsa, kendisi bilir. Bu haliyle ölürse, o namazlardan hesap sorulmaz.

Hastaların gusül ve namaz abdesti almaları hastalıklarına zarar verecekse teyemmüm alarak namaz kılarlar. Yatalak bir hastanın

²⁹⁶ Furkan Sûresi, 25:77.

istenmeyen durumlar sonucunda yatağında maddî pislikler varsa ve yatağının değiştirilme imkânı yoksa görünen yüzeysel pislikler temizlenerek namazını kılabilir. Elbise için de durum aynıdır. Hastalık durumunda şartları tam olarak yerine getirilmeden kılınan namazlar hastalıktan kurtulduktan sonra tekrar kılınmaz. Hasta, daha önceden kazaya kalan namazlarını da kılabilirdiği şekilde kılar.

Abdesti bozan durumlardan herhangi biri sürekli olsa, buna “özür hali” denir. Mesela sürekli kanama olsa, idrar kaçırma durumu devam etse, bu halde namaz kılınır. Ancak bir sonraki namaz için vakit girince yeniden abdest alınır, Özürlü halde kılınan bir namazın vakti çıkmadan özür hali sona erse kılınan namaz tekrar edilir. Özür, bir namaz vaktinin tamamında sürerse geçerlidir. Özür nedeniyle elbiseye bulaşan pislikler de bu hal devam ettiği sürece namaza engel değildir. Ancak imkânı varsa Allah'ın huzuruna en güzel ve temiz elbiselerini giyip durmak daha güzeldir. Özür sahibi başkasına imam olamaz.

Ölümü Karşılama

Son saatlerini yaşayan din kardeşimizin durumu farklıdır. Zira artık o da bunun farkındadır. Onu kıbleye yöneltmek iyi olur. Bu, hastaya eziyet verecekse, vazgeçilir. Başucunda durulup Kelime-i Tevhîd veya Kelime-i Şehadet telkin edilir. Onun işiteceği bir tonla “Eşhedü Ellâ İlâhe İllallah Ve Eşhedü Enne-Muhammed'en Rasûlüllah” denir. Kendisine, bunu söylemesi teklif edilmez, bu hususta ısrar da edilmez. Hasta bu telkinden sonra bir defa Kelime-i Şehadet getirecek olursa, artık tekrar edilmez.¹⁶⁸

Bu yolda telkinde bulunmak müstehabdır. Yapılan sahih rivayette şöyle buyrulmuştur:

*"Ölülerinize (yani ölmek üzere olan kardeşlerinize) lâ ilahe illâllah'ı telkin ediniz."*¹⁶⁹

¹⁶⁸ El-Cevheretü'n-Neyyire, Fetâvâ-yi Hindiyîye.

¹⁶⁹ Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizi, Ebû Said El-Hudri (r.a.)'den.

*"Son sözü, lâ ilahe illallah olan kimse Cennete girer."*¹⁷⁰

Vefat etme alametleri görülen kişinin yanında Yasin Suresini okumak tavsiye edilmiştir. Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu:

*"Önderinize Yasin sûresini okuyun!"*²⁹⁷

Bu konuda çok hadisler vardır ama bizim konumuz ölüm olmadığından onları yazmayacağız. Hastalığın, belki sağlığın da sonu ölüm olunca işte bu kadar yazmayı gerekli gördük.

¹⁷⁰ Ebû Dâvud, El-Hâkim, Muaz bin Cebel (r.a.)'den.

²⁹⁷ Bu hadisi Ebû Dâvud (no. 3121), Ahmed (V, 26), Nesâî (Amelu yevm no. 1074), İbn Mâce (no. 1448), İbn Hibbân (no. 720), el-Hâkim (I, 565) ve Beyhakî (III, 383).

SONSÖZ

Sağlık ve hastalık hakkında kendimizi ve insanları uyarma ve sağlığımızı koruma konusunda dikkat çekerek bilinç oluşturma maksadıyla giriştiğimiz bu çalışmanın böyle iki kitap olacağını başlarken hiç düşünmemiştim. Asıl amacım, “insanların hayırlısı, onlara faydalı olandır” hadisi gereği kullarına hizmet ederek Allah Teâlâ’nın rızasını kazanmaktı. Meğer bu mesele ne mühimmiş ki, kalem durmadı, böylece bu iki kitap meydana çıktı. İnşallah faydalı olur.

Değerli okuyucumuz! Sağlığınızda çok ibadet ve hayırlı işler yapmaya bakınız. Gün gelir de yapamaz olursanız, ömür boyu aynen yapma sevabına nail olabilirsiniz.

Nasıl mı?

Sağlığınızda yaparak!

Eğer bir gün hastalanır veya yaşlanır da yapamaz olursanız, o takdirde mutat yaptıklarınızın sevabını almaya devam edebilirsiniz. Şu olaya bakar mısınız?

Şakîk b. Seleme radiyallahu anh anlatıyor:

“Abdullah b. Mes’ûd hastalandı, onu ziyaret ettik. Kınanmcaya dek ağladı, sonra şöyle dedi:

- Hastalığım için ağlamıyorum. Çünkü Allah Resulü sallallahu aleyhi ve sellem’in şöyle buyurduğunu duydum: ‘Hastalık günahlara bir keffârettir.’ Hastalık, zafiyet anında geldiği için ağlıyorum. Çalışma ve gayret zamanında bu hastalık başıma gelmedi. Çünkü kula hastalandığı zaman, hastalık sebebiyle yapamadığı için hastalanmadan önceki sevapları da yazılır.”²⁹⁸

²⁹⁸ Rudânî, No: 2313.

Kul hastalandığı zaman, hastalık sebebiyle yapamadığı için, hastalanmadan önceki yaptıklarının sevapları aynen yazılıyor.

Aman Allah'ım, bu ne bitmez tükenmez bir hazine!

Bu ne büyük mutluluk!

Bu ne büyük kazanç kapısı ve kurtuluş müjdesi!

Bunu bize lütfeden Allah Teâlâ'ya hamd-u senalar, şükürler olsun.

İnşallah bu kitap bize sağlık ve hastalıkta nasıl kazançlı çıkacağımızı öğretirse, amacına ulaşmış demektir. Bundan mutluluk duyarız. Emeği geçenlere teşekkür ederim.

Son sözümüz, âlemlerin rabbi Allah Teâlâ'ya hamd-u senalar, şükürler olsun demektir.